

Følgerevaluering av nye læreplaner i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Implementering av nye læreplaner (delrapport 2 av 3)

Knowledge for a better society

Oxford Research utvikler kunnskap for et bedre samfunn, ved å kombinere vår kompetanse innen forskning, strategi og kommunikasjon.

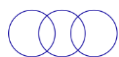
Vi undersøker, analyser og evaluerer på tvers av fagområder og på en rekke tematiske felt, inkludert nærings- og regionalutvikling, velferdsområdet, arbeidsmarkeds- og utdanningsområdet, samt på forsknings- og innovasjonssystemer.

Vi legger til rette for implementerings- og endringsprosesser basert på utfallet av våre utredninger og analyser.

Oxford Research ble etablert i 1995 og er en del av Oxford Group. Vi har kontorer i Danmark, Norge, Sverige, Finland, Latvia og i Belgia (Brussel).

Oxford Research AS

Østre Strandgate 12
4610 Kristiansand
Norway
(+47) 40 00 57 93
post@oxford.no
www.oxford.no

The venn-diagram is a stylistic representation of Oxford Research's efforts to combine competences in research, strategy and communication, in providing knowledge for a better society.

Oppdragsgiver

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse – HK-dir.

Prosjektperiode

September 2022 – desember 2023

Prosjektledelse

Prosjektleder

Ass. Dir. Stine Meltevik, Oxford Research (t.o.m. januar 2023)

Adm. Dir. Rune Stiberg-Jamt, Oxford Research (f.o.m. januar 2023)

Assisterende prosjektleder

Professor Berit Berg, NTNU

Samfunnsforskning (t.o.m. september 2023)

Professor Marko Valenta, NTNU

Samfunnsforskning (f.o.m. september 2023)

Medlemmer av kjerneteamet

Førsteamanuensis Irmelin Kjelaas, NTNU
Lærerutdanning

Forsker Mari Bore Øverland, NTNU

Samfunnsforskning

Senioranalytiker Mia Fjelldal Simonsen,
Oxford Research

Forsker Siri Mordal, NTNU

Samfunnsforskning

Senioranalytiker Morten G. Werring,
Oxford Research

Kvalitetssikrer

Forsker Joakim Caspersen, NTNU

Samfunnsforskning

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
1. Introduksjon	4
1.1 Læreplanene som pedagogiske verktøy og styringsdokumenter	5
1.2 Formål og problemstillinger	8
2. Metode	10
2.1 Spørreundersøkelser	10
2.2 Intervjuer	12
2.3 Innspillseminar	14
2.4 Vurdering av datamaterialet	14
3. Læreplanen i norsk	16
3.1 De største endringene i rammene for opplæringen	16
3.2 De største endringene fra forrige læreplan	18
3.3 Oppfattelse og forståelse av læreplanen	19
3.4 Innføringsarbeidet	25
3.5 Læreplanen i praksis	34
4. Læreplanen i samfunnskunnskap	38
4.1 De største endringene i rammene for opplæringen	38
4.2 De største endringene fra forrige læreplan	41
4.3 Oppfattelse og forståelse av læreplanen	43
4.4 Innføringsarbeidet	46
4.5 Læreplanen i praksis	53
5. Forskjeller i implementeringen av de to læreplanene	57
5.1 Tverrfaglig samarbeid er bra, men utfordrende	57
5.2 Fagene har ulike forutsetninger for involvering av lærere.....	57
5.3 Fagene har ulik organisering etter deltakersammensetning	58
5.4 Fagene har ulike utfordringer knyttet til ukrainske flyktninger	58
5.5 Fagene bruker ulike typer læremidler	59
6. Hovedfunn	60
Litteraturliste	66

Vedlegg	68
Vedlegg 1. Intervjuguide	68
Vedlegg 2. Spørreskjema for læreplan i norsk til lærere.....	71
Vedlegg 3. Spørreskjema for læreplan i samfunnskunnskap til skoleledelsen	87

Sammendrag

På oppdrag fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) evaluerer Oxford Research og NTNU Samfunnsforskning hvor godt de nye læreplanene i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere er implementert i introduksjonsprogrammet. Denne rapporten tilhører den andre av til sammen tre faser av evalueringen, og har hatt som mål å vurdere implementeringen av de nye læreplanene og undersøke hvordan planene dekker behovene i opplæringssettene.

Rapporten avdekker at skoleledere og lærere generelt er godt kjente med og godt fornøyde med læreplanene. Behovet for at læreplanene revideres, beskrives derimot som begrenset, og lederne og lærerne ser på læreplanene som en bekreftelse på eksisterende praksis. Samtidig synes mange lærere det er på tide at noen elementer i de nye læreplanene blir oppdatert. Dette gjelder særlig innføringen av digitale ferdigheter som grunnleggende ferdighet, og innføringen av tverrfaglige temaer.

Høsten 2023 oppgav flertallet av lærerne at opplæringen kun foregår etter de nye læreplanene, selv om 28 prosent av lærerne i norsk og 26 prosent av lærerne i samfunnskunnskap sier at de fremdeles benytter de gamle læreplanene i opplæringen for deltakere som startet opplæringsløpet med disse læreplanene.

Flertallet av skolelederne og lærerne oppgir at de har kommet langt i innføringen av læreplanene, og skolelederne forteller at de har hatt ressurser og rammevilkår som gjorde det mulig å gjennomføre implementeringen. Implementeringen av de to læreplanene har samtidig støtt på utfordringer. Først og fremst ser det ut til at de ytre rammene for opplæringen, fastsatt i den nye integreringsloven, har innvirkning på hvordan læreplanene oppfattes. En del av praksisfeltet virker ikke å se noe klart skille mellom lovens og læreplanens føringer, og både skoleledere og lærere oppgir at endringene som følge av den nye integreringsloven, har hatt negativ innvirkning på dem. Dette gjelder særlig kravet om å gjennomføre opplæringen i samfunnskunnskap på et språk deltakeren forstår, innen ett år etter at retten og plikten eller kun plikten inntrådte. Det gjelder også kravet om at deltakerne skal oppnå et språklig ferdighetsnivå i norsk innen det de oppfatter som korte frister, istedenfor at de skal få et visst antall timer med språkopplæring. I mange kommuner brukes tospråklige lærere i begrenset grad, og grunnet korte gjennomføringsfrister fører dette til at mange brukere henvises til selvstudium, eller at gjennomføringsfrister brytes for at deltakerne skal kunne tilegne seg gode nok språkkunnskaper til at de kan følge opplæring på enkel norsk.

Vi har imidlertid også møtt lærere som synes det er positivt at kompetansemålene for norskopplæringen må oppnås i løpet av nokså kort tid. Dette gjelder lærere som anser de nye kravene som nyttige for et mindretall av deltakerne, hovedsakelig de som har

forutsetninger for å lære norsk raskt. Dette er for eksempel yngre deltakere og/eller deltakere med høy eller mye utdanning. For denne deltakergruppen oppnås raskere progresjon, mens det nye tempoet beskrives som for høyt for de resterende deltakergruppene.

Utover dette har tilstrømmingen av ukrainske flyktninger hatt innvirkning på implementeringen av læreplanen i norsk, som følge av at opplæringssettene må rekruttere flere lærere eller ha større deltakergrupper. I samfunnskunnskap er det utfordrende å jobbe parallelt med at læreplanen implementeres fordi mange av lærerne har løs tilknytning til opplæringssettene. Av samme årsak beskriver mange det som utfordrende å arbeide på tvers av samfunnskunnskap og norsk, som er et mål med innføringen av tverrfaglige temaer.

Rapporten viser at ledelsen ved de fleste opplæringssette har satt seg inn i kompetansepakkene til læreplanene som er utviklet av HK-dir som støtte i innføringsarbeidet. Ledelsen har også lagt til rette for arbeid med dem. Læreplanen oppfattes som viktig for hvordan opplæringen praktiseres i begge fag, men mindre viktig enn både lærerens kompetanse og de tilgjengelige læremidlene. Lærernes kompetanse anses også som mer sentral i norskopplæringen enn i opplæringen i samfunnskunnskap. Dette kan skyldes at lærerne i samfunnskunnskap bruker nettressursen samfunnskunnskap.no direkte i opplæringen. Med den nye integreringsloven ble det innført kompetansekrav for lærere som underviser i norsk, men ikke for lærere som underviser i samfunnskunnskap. Dette ser blant annet ut til å henge sammen med at det i de fleste kommuner er utfordrende å rekruttere flerspråklige lærere med både pedagogisk og samfunnsfaglig bakgrunn. I norskopplæringen anses ellers norskprøven som mer førende enn læreplanen.

Flere lærere i samfunnskunnskap oppgir at de har endret undervisningspraksis i stor eller svært stor grad som følge av den nye læreplanen (22 prosent), sammenlignet med lærere i norsk (9 prosent). 25 prosent av lærerne i samfunnskunnskap og 33 prosent av lærerne i norsk oppgir dessuten at de i liten eller svært liten grad har endret undervisningspraksis. Årsaken til forskjellene mellom de to fagene ser ut til å være sammensatt, men et viktig skille er knyttet til læremidlene som brukes i opplæringen. På noen opplæringssette er det kjøpt inn nye læremidler i norsk, men i samfunnskunnskap brukes nettressursen samfunnskunnskap.no.

Et viktig poeng er at mens samfunnskunnskap.no er utviklet med utgangspunkt i den nye læreplanen, revideres læremidlene i norsk med en større grad av frihet fra forlagenes side. Her oppgir forlagene at lærebøkene gjerne revideres basert på de viktigste endringene i læreplanen, men at det samtidig er viktig at lærerne kan kjenne igjen innholdet i læremidlene for å opprettholde interessen. Av den grunn legger forlagene seg også tett opp til lærernes undervisningspraksis, og finner en «gyllen middelvei» mellom endringene i

den nye læreplanen og det de oppfatter å være lærernes praksis. Dette har ført til at den nye læreplanen har blitt implementert raskere i samfunnskunnskap enn i norsk, til tross for at sistnevnte ble vedtatt innført tidligere. Det kan også se ut til å ha en sammenheng med fagenes natur, hvor lærere beskriver samfunnskunnskap som «ferskvare», mens at norsk grammatikk ikke har endret seg i stor grad siden den forrige læreplanen, og både den nye og den gamle læreplanen i norsk bygger på Det felles europeiske rammeverket for språk. Behovet for å endre innholdet i opplæringen oppleves gjerne som sterkere for lærere i samfunnskunnskap enn for lærere i norsk.

En av de mest unisone tilbakemeldingene vi ellers har fått gjennom spørreundersøkelsen, er behovet for digitale kurs og annen digital støtte på relevante språk i samfunnskunnskap. Det er særlig små kommuner som mener at ambisjonene i den nye læreplanen kan oppnås dersom det lokale tilbudet kan støttes og suppleres med godt utviklede digitale nasjonale tilbud og ressurser på flere språk. Flere kommenterer at opplæringen i samfunnskunnskap er et svært kostbart tilbud, og at de enten må få ekstra tilskudd for samfunnskunnskap, eller at det må utvikles nasjonale digitale ressurser som kan brukes ved opplæringsentrene.

Hovedtemaet i neste og siste del av følgeevalueringen er hvilken effekt implementeringen får på sikt.

1. Introduksjon

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (heretter «HK-dir») har ansvar for å utvikle og forvalte læreplanene i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere samt å sikre kvaliteten på opplæringstilbudene og kompetanseutviklingstiltakene for lærere. I 2019 fikk HK-dir i oppdrag fra Kunnskapsdepartementet å revidere læreplanene i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Læreplanene er forskrifter til integreringsloven.¹ Rett og plikt til opplæring i norsk er regulert i integreringsloven og i forskrift til integreringsloven (integreringsforskriften). Loven er også nylig revidert, hvor introduksjonsloven ble erstattet med integreringsloven, som trådte i kraft 1. januar 2021. Vi gjennomgår de mest sentrale endringene i loven som får innvirkning på opplæringen i norsk og samfunnskunnskap, i kapittel 3.1 og 4.1.

Hensikten med de reviderte læreplanene (heretter «de nye læreplanene») har vært at de i større grad enn de tidligere læreplanene skal kunne brukes for å støtte opp under den enkelte deltakers utdanningsløp og/eller kvalifisering gjennom deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. De nye læreplanene i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere trådte i kraft 1. august 2021, men det var valgfritt å bruke læreplanen i samfunnskunnskap fram til 1. januar 2022.

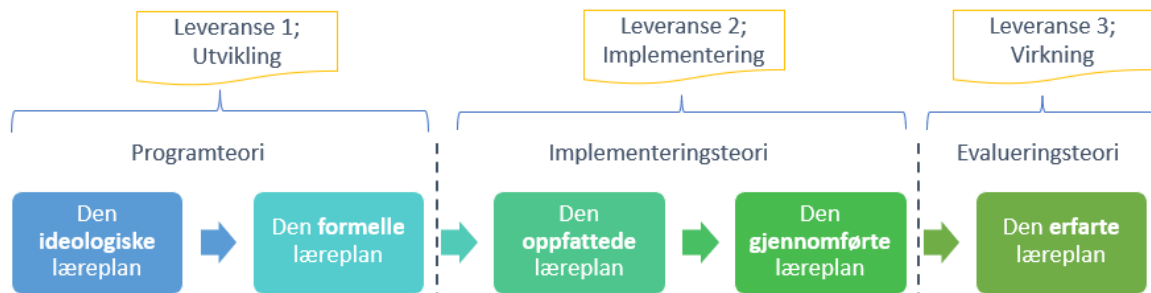
Evalueringen av implementeringen av læreplanene gjennomføres av Oxford Research, i samarbeid med NTNU Samfunnsforskning. Formålet med oppdraget er å få kunnskap om hvordan læreplanene og veiledningsmaterialet forstås og praktiseres ved opplæringsstedene, og om hvordan opplæringen eventuelt endres som følge av de nye læreplanene. Det er også ønskelig å få kunnskap om hvorvidt deltakerne tilegner seg ferdigheter og kunnskaper i tråd med intensjonen i de nye læreplanene, og hvordan dette eventuelt skjer.

De reviderte læreplanene i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere skal følgeevalueres over en periode på fire år (2022–2025). Overordnet er evalueringen organisert i tre faser med følgende hovedtematikker: 1) utviklingen av læreplanene, 2) implementeringen av læreplanene og 3) virkningene av læreplanene. Evalueringen er organisert med utgangspunkt i Goodlads læreplanteori (Goodlad, 1979).

---

¹ Det finnes også en egen forskrift om læreplan i norsk for voksne innvandrere nivå C1, men denne har ikke vært gjenstand for evalueringen.

Figur 1: Oversikt over evalueringens faser

Denne rapporten er den andre og siste leveransen tilhørende del 2 av følgeevalueringen. Del 1 undersøkte arbeidet med utarbeidelsen av de nye læreplanene. Del 2 har tatt for seg implementeringen og bruken av læreplanene ute i praksisfeltet. Del 3, som planlegges gjennomført i 2024 og 2025, vil ta for seg virkninger og praksisendringer ved opplæringssettene.

Sentrale tematikker i denne rapporten er hvordan praksisfeltet, herunder skoleledelse og lærere, oppfatter de nye læreplanene, hvordan implementeringen av læreplanene har gått, hvilke støtteressurser som brukes i arbeidet med å innføre læreplanene, og hvordan læreplanene anvendes i praksis.

Vi har tatt utgangspunkt i at mange av rapportens lesere er mest interesserte i å lese om enten norskopplæringen eller opplæringen i samfunnskunnskap. I tillegg er konteksten læreplanene implementeres i, nokså ulik. Omtalen av læreplanen i norsk og læreplanen i samfunnskunnskap er derfor inndelt i hvert sitt hovedkapittel (kapittel 3 og 4) og kan leses selvstendig. Kapittel 5 summerer opp de områdene hvor implementeringen av de to læreplanene skiller seg fra hverandre, og er hovedsakelig tiltenk lesere som ikke ønsker å lese rapporten i sin helhet.

I kapittel 6 presenteres våre foreløpige konklusjoner med utgangspunkt i problemstillinger knyttet til evalueringen.

1.1 Læreplanene som pedagogiske verktøy og styringsdokumenter

Læreplaner er utdanningspolitiske dokumenter som har flere funksjoner. På den ene siden kan de beskrives som *politiske manifeste*r som beskriver den kunnskapen og kompetansen som til enhver tid betraktes som viktig av myndighetene (Lundgren, 1979). På den andre

siden er læreplanene *pedagogiske og faglige verktøy* som beskriver overordnede pedagogiske prinsipper og hvordan det enkelte skolefaget oppfattes og er innrettet (Kjelaas & van Ommeren, 2019, s. 7). Læreplanene er dessuten *styringsverktøy* som skal sikre at myndighetenes utdanningspolitiske føringer realiseres gjennom å være retningsgivende for den konkrete opplæringen (NOU 2014: 7).

I Norge sikres dette gjennom at læreplanene er forskrifter, altså utfyllende regler til loven. Læreplanverket etter Kunnskapsløftet 2020 er forskrifter til lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringsloven, 1998), mens læreplanene i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere er forskrifter til lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid (integreringsloven, 2021). Oppsummert kan en dermed si at læreplanens funksjon både er av «politisk, programmatisk og praktisk art» (Sivesind, 2019, s. 93).

De nye læreplanene i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere er revidert som følge av den nye integreringsloven i 2021. Sammenlignet med den tidligere introduksjonsloven innebærer den nye loven en økt vektlegging av formell kvalifisering og varig tilknytning til arbeidslivet:

Formålet med loven er at innvandrere tidlig integreres i det norske samfunnet og blir økonomisk selvstendige. Loven skal bidra til at innvandrere får gode norskkunnskaper, kunnskap om norsk samfunnsliv, formelle kvalifikasjoner og en varig tilknytning til arbeidslivet (integreringsloven, 2021).

Spørsmålet om hvilke kunnskaper og ferdigheter som trengs for å få en stabil tilknytning til arbeidslivet i Norge, stod sentralt i revisjonen av læreplanene. Dette innebar også en vurdering av hvilket kompetansebegrep som skulle legges til grunn. I fagfornyelsen for grunnopplæringen i 2020 forstås *kompetanse* som «det å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner» og «å forstå og ha evne til refleksjon og kritisk tenkning» (Kunnskapsdepartementet, 2017). Kompetansebegrepet ble også lagt til grunn for de nye læreplanene i norsk og samfunnskunnskap. Dette er også bakgrunnen for en mer generell dreining mot fagfornyelsen der det er relevant for voksne.

Fagfornyelsen 2020 er en revisjon av Kunnskapsløftet 2006. Kunnskapsløftet var en utdanningsreform som innebar et betydelig skifte i norsk utdanningspolitikk fra kunnskaps- og metodeorienterte læreplaner, som beskrev konkret kunnskapsinnhold og konkrete arbeidsmåter, til kompetanse- og læringsutbytteorienterte planer, som i stedet vektlegger deltakernes læringsutbytte (Aasen mfl., 2015, s. 419). I Kunnskapsløftet kommer dette til uttrykk gjennom en vektlegging av grunnleggende og fagovergripende ferdigheter, slik som lesing, skriving, regning, muntlige ferdigheter og digitale ferdigheter. Det kommer

også til uttrykk gjennom kompetansemål, for eksempel kunnskapsmål. I fagfornyelsen 2020 ble dessuten *kjerneelementer* og *tverrfaglige temaer* innført. Kjerneelementer utgjør de viktigste elementene i opplæringen, og tverrfaglige temaer er overordnede tematiske områder som tar «utgangspunkt i sentrale samfunnsutfordringer» (Kunnskapsdepartementet, 2017. Disse innholdsmomentene er også innført i de nye læreplanene i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

Ferdighets- og kompetanselæreplaner gir i prinsippet større valgfrihet når det gjelder organisering, lærestoff og arbeidsmåter, og et mål med Kunnskapsløftet var nettopp å gi skoleeierne og de ansatte i skolene større autonomi. Dette gjaldt også for revideringen av læreplanene i Kunnskapsløftet (LK20): «Læreplanene er utformet slik at de gir handlingsrom for tilpasninger. Elevene skal kunne nå kompetansemålene, men de gjør det med ulik kvalitet og på ulikt nivå» (Utdanningsdirektoratet, 2022). Valgfrihet og handlingsrom innebærer imidlertid også stort ansvar og stiller store krav til skoleeieres, skolelederes og læreres evne til og investering i å operasjonalisere og realisere de overordnede føringene i læreplanen.

Uavhengig av konkret innhold er det utfordrende å lykkes med læreplanreformer og -revisjoner (Fullan, 2001). Endring av praksis i skolen tar tid: «skolens praksis og lærernes undervisning preges av stor grad av stabilitet til tross for nasjonale reformbestrebelsler» (Aasen mfl., 2015, s. 420). Det forblir derfor ofte en vesentlig avstand mellom utdanningspolitiske idealer og praktisk-pedagogiske realiteter. Dette forklares på ulike måter. Det kan dreie seg om dårlig samsvar mellom myndighetenes ambisjoner og virkemidlene de bruker i implementeringen, for eksempel når det gjelder veilednings-/støtteressurser og muligheten for kompetanseutvikling for lærere og skoleledere (Roehrig mfl., 2007). Det kan dessuten dreie seg om motstand fundert i skolelederes og læreres elev-, lærings- og kunnskapssyn (Roehrig mfl., 2007), og i organisatoriske forhold. Fullan (2001) skiller mellom tre sett med faktorer som påvirker implementeringen av utdanningsreformer, herunder kjennetegnene ved endringen i seg selv, lokale faktorer og eksterne faktorer:

---

characteristics of the change itself (the need and relevance of the change, clarity and complexity of the change, and the quality and practicality of the program), local factors (characteristics of teachers, principals, and district administrators), and external factors (parents and community, technology, business, and corporate connections, government policy, and the wider teaching profession) (Roehrig mfl., 2007, s. 884).

Oppsummert beskrives læreplaner både som politiske, programmatisk og praktiske dokumenter. Dette betyr at endringene som er gjort i de nye læreplanene, skal føre til endringer i praksis som er mer i tråd med nye føringer, og med større valgfrihet og handlingsrom for å styrke muligheter for individuell tilpasning.

1.2 Formål og problemstillinger

Denne rapporten handler om implementeringen av nye læreplaner i norsk og samfunnskunnskap og steg 3 og 4 i Goodlads (1979) teori om den oppfattede og den gjennomførte læreplanen (se figur 1).

Denne delen av evalueringen tar utgangspunkt i to hoveddimensjoner, ref. Goodlads teori, hvordan læreplanene konkretiseres og arbeides med ved det enkelte opplæringssted, og hvordan de oppfattes som overordnet føring for virksomheten. Den oppfattede læreplanen er et resultat av den fortolkningen som det enkelte opplæringscenteret og den enkelte læreren foretar av det formelle læreplandokumentet. Dette forholdet har, ifølge Goodlad, størst innflytelse på den praktiske bruken av en læreplan. Individuell fortolkning baseres på den enkeltes erfaringer, og her vil også lærerens pedagogiske og/eller fagdidaktiske kompetanse være viktig. Et funn i «Utredning av behov for videreutdanning for flerspråklige lærere» (Oxford Research og NTNU Samfunnsforskning, 2021) var at kun halvparten av de flerspråklige lærerne som underviser i samfunnskunnskap, har pedagogisk utdanning. I tillegg viste utredningen at av alle lærerne i samfunnskunnskap² har kun halvparten formell samfunnsfaglig kompetanse. Dette vil si at lærerne i samfunnskunnskap har ulik pedagogisk og samfunnsfaglig bakgrunn. Samtidig er det innført et kompetansekrav for lærere som skal undervise i norsk for voksne innvandrere, som følge av den nye integreringsloven. Det er nærliggende å anta at læreplanen i norsk og læreplanen i samfunnskunnskap tolkes ulikt mellom fagene, men også innenfor samme fag på grunn av de ulike kjennetegnene ved lærergruppene, for eksempel den ulike kompetansen og de ulike kjennetegnene ved deltakergruppene.

Lærerne vil i stor grad bruke skjønn når de tolker læreplanene, og når de vurderer hvordan de skal tilpasse opplæringen til den enkelte deltakeren. Dette danner utgangspunktet for didaktikken i fagene.

1.2.1 Problemstillinger

Sentrale spørsmål i denne delen av oppdraget:

- Hvilke organisatoriske og kontekstuelle faktorer har betydning for implementeringen og bruken av de nye læreplanene?
- Hvordan implementeres og tas læreplanene i bruk avhengig av lærernes tilknytning og kompetanse?
- Hvordan påvirker de nye læreplanene opplæringsstedenes utviklingsarbeid og praksis, herunder lærernes og ledernes rolle og deltakernes læringsprosesser?
- På hvilke måter og i hvilken grad legger læreplanene til rette for at opplæringen kan tilpasses deltakergrupper med ulike forutsetninger og behov?

---

² Altså både de flerspråklige lærerne og lærerne som kun underviser på norsk og/eller engelsk

- Hvordan ivaretas og prioriteres det lokale ansvaret for kvalitetsutvikling av skoleeier og skoleledelse?
- Opplever lærerne de nye læreplanene som relevante for deltakerne?
- I hvilken grad er læreplanene et godt verktøy for å tilpasse opplæringen til deltakere med ulik utdanningsbakgrunn?
- På hvilke måter bruker opplæringsstedene støtteressursene som er utviklet av direktoratet? Hvordan dekker ressursene og tiltakene behovene, og hvordan blir de vurdert? Hvilke tiltak blir utviklet/iverksatt lokalt og regionalt?

2. Metode

Vårt forskningsdesign bygger på en kombinasjon av ulike datainnsamlingsmetoder for å sikre mest mulig valide analyser. Funnene fra denne delrapporten er basert på til sammen fire spørreundersøkelser til skoleledelsen og lærere ved opplæringscentre i Norge og 22 intervjuer med til sammen 47 informanter.

Overordnet har vi vektlagt perspektivene til skoleledelsen ved opplæringsstedene og skoleeierne i første fase av arbeidet. Da var den oppfattede læreplanen sentral, med mål om å få belyst hvordan opplæringsstedene og skoleeierne på systemnivå har arbeidet med implementeringen og fortolkningen av de nye læreplanene. Deretter har vi supplert med data fra lærerne ved opplæringsstedene, som har hatt som mål å belyse hvordan de bruker læreplanen i praksis (ref. «den gjennomførte læreplanen»).

I det følgende vil vi gi en kort beskrivelse av hva som er gjort i denne delen av evalueringen.

2.1 Spørreundersøkelser

Så langt i oppdraget er det gjennomført to todelte spørreundersøkelser til skoleledere og lærere ved opplæringsstedene i Norge, altså to spørreskjemaer for norsk og to spørreskjemaer for samfunnskunnskap som har blitt besvart av henholdsvis skoleledere og lærere. Dette har flere årsaker. Hovedsakelig har dette vært for å kunne gi opplæringsstedene mulighet til å svare på én av eller begge undersøkelsene. Dette gjelder for eksempel ved opplæringscentre som kun tilbyr norsk, og mulighet for at ulike personer svarer dersom ansvaret er fordelt. Dette er gjerne mer relevant for større opplæringssteder.

2.1.1 Spørreundersøkelse til skoleledelsen

De to spørreundersøkelsene til skoleledelsen ble distribuert i november 2022. Spørreundersøkelsene ble sendt ut til 282 opplæringscentre. Kontaktinformasjon har blitt innhentet manuelt fra kommunenes hjemmesider. Noen kommuner har ikke egne opplæringscentre, og noen kommuner samarbeider om å tilby opplæring i norsk og/eller samfunnskunnskap. Dette er årsaken til at vi ikke har kontaktinformasjon til samtlige 356 kommuner.

114 skoleledere har besvart spørreundersøkelsen om den nye læreplanen i norsk, og 101 skoleledere har besvart spørreundersøkelsen om den nye læreplanen i samfunnskunnskap. Dette gir en svarprosent på 41 og en feilmargen på pluss/minus 7 prosent³ for

---

³ Med et konfidensintervall på 95 prosent

spørreundersøkelsen om læreplanen i norsk, og en svarprosent på 36 og en feilmargen på pluss/minus 8 prosent for spørreundersøkelsen om læreplanen i samfunnskunnskap.

Det er hovedsakelig skoleledere som har besvart spørreundersøkelsene for de nye læreplanene. I tillegg har også avdelingsledere, fagansvarlige/fagledere, lærere og kommunalsjefer for oppvekst besvart undersøkelsen. Når respondentene omtales i rapporten, omtales de derfor i flere tilfeller under fellesbetegnelsen «skoleledelse», i tillegg til «skoleledere».

Tabell 1: Respondenter fordelt etter rolle

	Norsk	Samfunnskunnskap
Skoleleder/	75	64
Avdelingsleder	14	13
Fagleder/fagansvarlig	6	6
Lærer	8	6
Inspektør	6	2
Kommunalsjef	2	4
Annet*	3	4
Ikke oppgitt	-	2
Sum	114	101

* Rådgiver, koordinator

I undersøkelsene har vi spurt om hvordan respondenten oppfatter læreplanene, hva og hvordan opplæringssettene har arbeidet med implementeringen, hvilke støtteressurser som er benyttet, og hvordan opplæringsstedene opplever støtte og oppfølging fra skoleeiere i denne prosessen.

2.1.2 Spørreundersøkelse til lærere

De to spørreundersøkelsene til lærerne ble distribuert i mai 2022. For å innhente kontaktinformasjon til lærere kontaktet vi alle skolelederne ved de 282 opplæringssettene vi hadde kontaktinformasjon til. Av disse fikk vi svar fra 140 skoleledere med navn på nesten 1200 lærere. Det ble ikke spesifisert i e-posten hvorvidt lærerne underviste i norsk eller samfunnskunnskap. Noen lærere underviser også i begge fag. Av den grunn ble begge spørreundersøkelsene distribuert til alle lærerne, med en oppfordring om å besvare den spørreundersøkelsen som var relevant for dem, eller begge dersom de underviser i begge fag.

330 lærere har besvart spørreundersøkelsen om læreplanen i norsk, og 148 lærere har besvart spørreundersøkelsen om læreplanen i samfunnskunnskap. Vi har ikke oversikt over populasjonen i verken norsk eller samfunnskunnskap, på grunn av metoden som er benyttet. Vi har ikke fått svar fra alle skolelederne, og noen av skolelederne har i tillegg valgt å sende spørreundersøkelsen til kun et utvalg av lærerne sine med ulike begrunnelser,

for eksempel at noen av lærerne er nyansatt. På grunn av dette er det utfordrende å beregne både svarprosent og feilmargin.

I undersøkelsene har vi spurt hvordan respondentene oppfatter læreplanene, hvordan de har arbeidet med implementeringen, og hvordan de bruker læreplanen i praksis. Ettersom det har kommet mange flyktninger til Norge som følge av krigen i Ukraina, visste vi ut fra spørreundersøkelsen til skolelederne at de har måtte ansette flere nye lærere. Av den grunn har det vært viktig å «rute» spørsmålene til lærerne, som vil si at de ikke besvarer alle spørsmålene i undersøkelsen, men kun spørsmålene som er relevante for dem. For eksempel er det mange av de nye lærerne som kun har brukt de nye læreplanene. Disse vil ikke kunne sammenligne ulike forhold ved den nye og den gamle læreplanen, eller vurdere behovet for en ny læreplan, og de har derfor ikke fått disse spørsmålene.

2.1.3 Analyse

Som en del av de kvantitative analysene er det gjennomført en korrelasjonsanalyse for å finne sammenhenger mellom ulike variabler.

Pearsons korrelasjonskoeffisient måler styrken av den lineære sammenhengen mellom to variabler. Hvis variablenes verdier plottes inn og tilpasses en rett linje mellom punktene, angir korrelasjonskoeffisienten hvor nært punktene er linjen. Hvis punktene ligger på en rett linje, blir korrelasjonen «perfekt» med en korrelasjonskoeffisient lik enten -1 eller +1. Hvis det ikke er en lineær sammenheng, blir korrelasjonskoeffisienten lik 0 (Pripp, 2018).

I rapporten markeres interessante sammenhenger ved å skrive korrelasjonskoeffisienten i parentes der slike analyser er gjort, sammen med en eller flere tilhørende stjerner som illustrerer korrelasjonens p-verdi:

* = $p < 0,1$

** = $p < 0,05$

*** = $p < 0,01$

Vi presenterer utelukkende sammenhenger som er signifikante. Det oppgis derfor ikke i teksten at sammenhengene er signifikante.

2.2 Intervjuer

Den kvalitative undersøkelsen for denne delleveransen baseres på semistrukturerte intervjuer med skoleledere, fagansvarlige, lærere og deltakere i et utvalg kommuner. Til sammen er det gjennomført 22 intervjuer med 47 informanter (9 deltakere fra 9 ulike land, 23 lærere, 11 skoleledere og avdelingsledere, 3 forlag og HK-dir). De fleste lærerne som ble intervjuet, var norsklærere, mens resten var lærere i samfunnskunnskap eller lærere som underviser eller har undervist både i norsk og samfunnskunnskap.

Intervjuene har blitt gjennomført både som individuelle intervjuer og som gruppeintervjuer. Vi har gjennomført individuelle intervjuer med skoleledere og fagansvarlige ved fire opplæringscentre i fire forskjellige kommuner. De individuelle intervjuene ble gjennomført på Teams og varte som regel i en time. Intervjuene ble gjennomført høsten 2023, de ble tatt opp digitalt, og det ble skrevet notater etter hvert intervju. Etter avtale med informantene har vi anonymisert deres utsagn og perspektiver. I tillegg har vi gjennomført ti intervjuer med deltakere og lærere som underviser i norsk og samfunnskunnskap i disse kommunene. De fleste intervjuene var fokusgruppeintervjuer der alle som deltok, ble oppfordret til å delta aktivt i diskusjonen.

For å holde kommunene og informantene anonyme har vi valgt å kalle kommunene *kommune A, B, C og D*.

- Kommune A er en stor kommune med høy andel innvandrere (25 prosent).⁴ Den har flere opplæringscentre. Ved et av opplæringsstedene intervjuet vi skoleleder og fagansvarlig for samfunnskunnskap.
- Kommune B er også en stor kommune med høy andel innvandrere (22 prosent). Ved opplæringscenteret i kommune B intervjuet vi skoleeier, skoleleder, fagansvarlig for norsk og fagansvarlig for samfunnskunnskap.
- Kommune C er en mellomstor distriktskommune med lav andel innvandrere (ni prosent). Ved opplæringscenteret i kommune C intervjuet vi avdelingsleder med fagansvar for norsk og samfunnskunnskap.
- Kommune D er en stor kommune med lav andel innvandrere (ni prosent). Ved opplæringscenteret i kommune D intervjuet vi fagleder med skolelederansvar og faglig ansvar for norsk og samfunnskunnskap.

I løpet av høsten 2023 gjennomførte vi også intervjuer med representanter for tre ulike forlag som ble trukket fram som sentrale leverandører av norske læremidler i spørreundersøkelsen til skoleledelsen i 2022. I intervjuene ble de spurt om hvorvidt og hvordan de har revidert læremidler i forbindelse med den nye læreplanen i norsk, og hvilke tilbakemeldinger de har fått fra praksisfeltet så langt.

I samfunnskunnskap er det HK-dir som har hovedansvaret for læremiddelet. HK-dir har engasjert et forlag til å utvikle nettressursen samfunnskunnskap.no. Vi har derfor også intervjuet ansvarlige ved det aktuelle forlaget om nettressursen samt ansvarlige ved HK-dir om forholdet mellom læreplanen i samfunnskunnskap og samfunnskunnskap.no.

---

⁴ Det nasjonale gjennomsnittet ligger på 11 prosent, Sentralitetsindeksen SSB <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/sentralitetsindeksen.oppdatering-med-2020-kommuner>

Vi har i tillegg intervjuet prøveavdelingen for norskprøven i HK-dir, for å bedre forstå sammenhengen mellom prøven i norsk og læreplanen. Samtlige intervjuer er gjennomført av prosjektmedarbeidere, og intervjuene varte imellom én og to timer.

2.3 Innspillseminar

Våren 2023 arrangerte vi et digitalt innspillseminar over Teams, hvor 290 representanter fra opplæringssentre i landet var invitert. Invitasjonen ble her sendt til skoleledere, men det var også flere som deltok sammen med lærere eller avdelingsledere. Representanter fra mer enn 100 ulike opplæringssentre deltok på innspillseminaret.

Under seminaret presenterte vi kort våre foreløpige funn knyttet til den oppfattede læreplanen og arbeidet med implementeringen. Den resterende tiden av seminaret kunne deltakerne komme med tilbakemeldinger på funnene og innspill og ideer til justeringer/suppleringer i støttematerialer og kompetansepakkene som HK-dir har utarbeidet. I tilbakemeldingene var mange mer opptatte av å poengtere rammene for opplæringen, snarere enn innholdet i læreplanene. Tilbakemeldingene fra innspillseminaret er inkludert som en del av det totale datagrunnlaget.

2.4 Vurdering av datamaterialet

Datamaterialet vurderes med henblikk på relevansen for problemstillingene og om vi måler det vi har til hensikt å måle (validitet), samt pålitelighet (reliabilitet). Samlet sett mener vi at datamaterialet har tilstrekkelig validitet og reliabilitet. Blant annet bidrar bredden i kilder til å styrke materialets validitet og reliabilitet. Det kvalitative datamaterialet som er samlet inn gjennom intervjuer, er supplert av åpne svarkategorier ved hvert spørsmål i spørreundersøkelsene, hvor respondentene kunne utdype svarene sine. Mange respondenter benyttet seg av denne muligheten, og vi har derfor også et stort kvalitativt datamateriale fra spørreundersøkelsene. Dette nyanserer og utdyper svarene fra de kvantitative analysene og er en metode vi har god erfaring med.

Opplæringsstedene må forventes å være strategiske i svargivningen sin, både i intervjuene og i spørreundersøkelsene. Dette gjelder særlig på dimensjoner som går på vurdering av egen deltakelse, og ledelse og arbeid med de nye læreplanene. For eksempel har skoleledelsen ved opplæringssentrene besvart to av de fire spørreundersøkelsene. Det innebærer at de har vurdert egen ledelse og eget opplæringssteds arbeid med de nye læreplanene. Egenrapportering på denne måten kan være beheftet med utfordringer, som at man overvurderer egen kompetanse på området (Kruger & Dunning, 1999). Funnene fra ledelsen nyanseres imidlertid av svarene fra lærerne, noe vi mener samlet sett gir et godt bilde på forholdene ved opplæringssentrene.

En utfordring med å rekruttere lærere til å besvare spørreundersøkelsene, er at vi har måttet gå via skoleledere for å innhente kontaktinformasjon. Når det er et ekstra ledd i rekrutteringsprosessen, mister vi gjerne tilgangen til en del lærere hvis lederne ikke svarer. Informasjon om lærerne ved opplæringssettene ligger imidlertid i svært få tilfeller tilgjengelig på kommunenes egne nettsider, og det finnes ikke noe nasjonalt register over lærerne ved opplæringssettene. Av den grunn har vi ansett det som mest hensiktsmessig å gå via skolelederne, som også kjenner sine lærere best. Det er for eksempel en del lærere som ikke er fast ansatte, særlig i samfunnskunnskap (Oxford Research & NTNU Samfunnsforskning, 2021), men skolelederne har likevel kontaktinformasjon til disse. Ved to anledninger har vi måttet sende påminnelser til skoleledere om å sende oss denne informasjonen.

Videre er det en risiko at gruppen som har besvart spørreundersøkelsen om læreplanen i samfunnskunnskap, er noe skjevfordelt, for eksempel basert på ansettelsesforhold. Det er nærliggende å tro at lærere med fast ansettelse har besvart spørreundersøkelsen i større grad enn lærere uten fast ansettelse. Vi har tidligere funnet ut at lærere som kun underviser på norsk og engelsk, oftere har fast ansettelse enn flerspråklige lærere, som gjerne hentes inn etter behov. Vi har imidlertid spesifisert i kontakten med skolelederne at vi ønsker kontaktinformasjon til *alle* lærere i norsk og samfunnskunnskap. I tillegg ba vi skolelederne om å gi beskjed dersom noen av lærerne i samfunnskunnskap hadde behov for at undersøkelsen var tilgjengelig på engelsk. Dette var det ingen som oppga at var nødvendig. Undersøkelsene var derfor kun tilgjengelige på norsk.

Det er ellers grunn til å tro at de mest engasjerte personene har størst tilbøyelighet til å svare på spørreundersøkelsene, og vi vet at det er en sammenheng mellom for eksempel skoleledelsens engasjement og øvrige forhold i undersøkelsen. Dette betyr at det sannsynligvis er en skjevhet, og dermed en metodisk svakhet i opplegget. Vi finner likevel at det kvantitative og det kvalitative datamaterialet samstemmer.

Det er ellers en analytisk utfordring at informantene er svært opptatte av rammene for opplæringen, ettersom dette på noen måter overdøver innspillene til læreplanene. Dette har vi forsøkt å imøtekomme ved å spesifisere hvilke endringer som tilhører læreplanen, og hvilke som tilhører integreringsloven, og vi har forsøkt å skille disse analytisk.

Når det gjelder det kvalitative datamaterialet fra intervjuene, brukes dette gjennomgående i rapporten for å belyse eller gi eksempler på det vi finner ellers i datamaterialet. Ved bruk av kvalitative data er det derfor viktig å påpeke at dette er opplevelser og erfaringer knyttet til den enkelte informant, og at vi ikke kan generalisere ut fra disse funnene. Dataene bidrar likevel til å skape en fyldigere forståelse av læreplanen og erfaringer knyttet til den i praksisfeltet. I sum mener vi at datamaterialet gir et tilstrekkelig grunnlag for å belyse arbeidet med innføringen og bruken av de nye læreplanene ved opplæringsstedene.

3. Læreplanen i norsk

Kapittelets hovedfunn

- Ledere og lærere ved opplæringssettene er generelt fornøyde med den nye læreplanen i norsk.
- Både den nye og den gamle læreplanen brukes nå på hvert fjerde opplæringssett.
- Mange lærere opplever læreplanen som for ambisiøs, og at det er et misforhold mellom innholdet i den nye læreplanen og den oppsatte gjennomføringstiden.
- Lærernes kompetanse, læreplanen, norskprøven og læremidlene oppleves alle som førende for opplæringen.
- Arbeidet med å innføre læreplanen har blitt mer utfordrende pga. de ukrainske flyktningene, særlig for skoleledere.
- Nye læringsressurser i norsk er kjøpt inn på de fleste opplæringssett.
- Ledere og lærere ved opplæringssettene er generelt fornøyde med kompetansepakken til læreplanen i norsk.

I dette kapittelet gjennomgår vi de største endringene fra den forrige læreplanen, og hvordan skoleledelsen og lærerne opplever og fortolker den nye læreplanen i norsk. Videre går vi nærmere inn på hvordan den nye læreplanen i norsk er innført ved opplæringssettene, herunder hvor langt arbeidet er kommet, hvordan arbeidet er forankret, hvilke ressurser og rammevilkår som har påvirket innføringsarbeidet, og hvilke læremidler som er benyttet. Til sist gjennomgår vi hvordan lærerne anvender den nye læreplanen i praksis.

3.1 De største endringene i rammene for opplæringen

Læreplanen i norsk for voksne innvandrere er en læreplan i norsk språk som skal brukes i opplæringen for deltakere med rett og plikt eller plikt til norskopplæring etter lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid (2021). Gjennom opplæringen i norsk og samfunnskunnskap skal deltakerne bli «best mulig rustet for hverdagsliv, utdanning og arbeidsliv i Norge» (forskrift om læreplan i norsk for voksne innvandrere, 2021). Opplæringen skal ses i sammenheng med formålsparagrafen i integreringsloven og med opplæringen i samfunnskunnskap. Den følgende punktlisten oppsummerer hvilke endringer i integreringsloven som har innvirkning på norskopplæringen.

- Opplæring i norsk er endret fra plikt til å gjennomføre et visst antall timer, til plikt til å oppnå et minimumsnivå i norsk. Minimumsnivået framgår av integreringsforskriften og differensieres ut fra deltakerens utdanningsbakgrunn og progresjon, jf. §§ 27 til 28.
- Det er innført kompetansekrav for lærere som skal undervise i norsk etter integreringsloven.
- Det er innført differensiert varighet for rett til norskopplæring, basert på deltakerens utdanningsbakgrunn. Deltakere som har fullført videregående skole i utlandet, har rett til opplæring i 18 måneder, mens øvrige deltakere har rett til opplæring i inntil tre år.
- Nedre aldersgrense for rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap er hevet fra 16 til 18 år. Personer i alderen 16–17 år skal fortrinnsvis få opplæring etter opplæringsloven.
- Fylkeskommunen har ansvaret for å sørge for opplæring for deltakere som er omfattet av integreringsloven, og som går fulltid i videregående opplæring.

De nye læreplanene må sees i lys av den nye integreringsloven. Dette både fordi loven påvirker opplæringssentrenes rammer for undervisningspraksis, men også fordi vi så langt i evalueringen opplever at skoleledere og lærere i liten grad diskuterer læreplanene isolert. De skiller i liten grad mellom de ulike elementene som har innvirkning på undervisningspraksisen, som læreplanene og integreringsloven. Under innspillseminaret, hvor representanter for mer enn 300 opplæringscentre i Norge var invitert, mottok vi et interessant innspill fra en skoleleder, som illustreres i neste sitat.

Det er ikkje grunnlag for å vere så veldig kritisk til læreplanane, for dei opplevast nok som grundige og gjennomarbeidde. MEN det er rammene som er problemet, nemleg endringane med kortare tid for einskilde grupper deltakarar i norsk og samfunnskunnskap i løpet av eit år, noko som kom med integreringslova. Føringane i integreringslova er ei klam og negativ hand over den praktiske gjerning med å lære deltakarane alt innhaldet i planane, på ei altfor kort tid. Dette gjeld både norsk og samfunnskunnskap. Så det heng jo saman, sjølv om det er to forskjellige saker.

Skoleleder

Som sitatet over tydeliggjør, er det særlig reduksjonen i tid som oppleves som problematisk. De øvrige endringene får mindre oppmerksomhet fra både skoleledere og lærere i intervjuer og i svarene i spørreundersøkelsene.

Det er imidlertid nærliggende å anta at bekymringene og frustrasjonen ville vært lignende dersom opplæringssentrene fremdeles hadde brukt den gamle læreplanen, men under dagens regulering.

3.2 De største endringene fra forrige læreplan

En viktig endring i læreplanen er økt vektlegging av tilpasning, både til den enkelte deltaker, lokale forhold på det enkelte opplæringsstedet og samfunnet for øvrig: «Målet er at læreplanen skal legge best mulig til rette for en opplæring tilpasset dagens samfunn, lokale forhold og den enkelte deltakers ressurser, mål og livssituasjon» (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2021c). Læreplanen kan derfor beskrives som mer åpen enn tidligere. En vesentlig endring er at den forrige planens detaljerte beskrivelse av domener for språkbruk og språklæring er erstattet med generelle tverrfaglige temaer. Også organisatorisk er den nye planen åpnere og gir anbefalinger om større fleksibilitet. Framfor å organisere deltakerne i definerte spor hvor deltakerne ble organisert i grupper etter hvilket utgangspunkt de hadde, har læreplanen nå en «generell anbefaling om å organisere deltakerne ut fra hva de har felles» (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2021). Dette kan eksempelvis dreie seg om felles språkbakgrunn, skolebakgrunn, erfaringsbakgrunn, språknivå, motivasjon eller mål om kvalifisering. Organiseringen bør ikke være statisk, men være fleksibel og tilpasses opplegg og tema. Denne anbefalingen krever en systematisk og helhetlig kartlegging før oppstart og underveis i opplæringen, hvor deltakernes tidligere erfaringer, forutsetninger, behov, ønsker og mål samt progresjon i norsk inngår.

Andre vesentlige endringer i den nye læreplanen er dreiningen mot Kunnskapsløftet/Fagfornyelsen (LK20) gjennom innføringen av kjerneelementer, tverrfaglige temaer og grunnleggende ferdigheter. De konkrete kjerneelementene er forankret i Det felles europeiske rammeverket for språk, og skiller seg slik sett fra Kunnskapsløftet, men den overordnede måten å organisere faget på er den samme. Når det gjelder de to tverrfaglige temaene, ivaretar den nye læreplanen i norsk de språklige ferdighetene knyttet til disse. Hva angår grunnleggende ferdigheter, har lesing, skriving og muntlige ferdigheter hatt en sentral plass også i tidligere læreplaner i norsk. Digitale ferdigheter og regning er imidlertid vektlagt i større grad, og begrepet *grunnleggende ferdigheter* er nytt i denne læreplanen. Som tidligere nevnt har også det nye kompetansebegrepet i fagfornyelsen blitt lagt til grunn for de nye læreplanene. *Kompetanse* skal her forstås som «det å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner» og «å forstå og ha evne til refleksjon og kritisk tenkning» (Kunnskapsdepartementet, 2017).

En annen likhet med fagfornyelsen er det tydelige ressursperspektivet som legges til grunn for opplæringen. I kompetansepakkene knyttet til læreplanen, heter det at: «Deltakernes kunnskaper, erfaringer og ressurser skal trekkes inn i opplæringen, utnyttes og verdsettes som selvstendige kompetanser» (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2021g). Denne ressursorienteringen gjelder ikke minst deltakernes flerspråklige kompetanse, som i likhet med i LK20 har fått en mer framtrædende plass. Dette er beskrevet under fagets relevans og sentrale verdier, og i kjerneelementet *Språklæringsstrategier* hvor det heter at

deltakerne skal «kunne trekke veksler på egne flerspråklige og flerkulturelle ressurser i språklæringen» og «sammenligne norsk med andre språk de kan».

3.3 Oppfattelse og forståelse av læreplanen

80 prosent av skolelederne oppgir i spørreundersøkelsen at de er godt kjente med den nye læreplanen i norsk, og 71 prosent oppgir at de generelt er godt fornøyde med den. Det er imidlertid verdt å merke seg at lærerne i mindre grad enn skolelederne oppgir at de er godt kjente og godt fornøyde med læreplanen. 55 prosent av lærerne oppgir at de er godt kjente med læreplanen, og 50 prosent av lærerne oppgir at de er godt fornøyde med den. Det er kun to prosent av lærerne som sier seg direkte misfornøyde med læreplanen.

Når det gjelder opplevd behov for en ny læreplan, er respondentene delte i synet på om det var nødvendig med en omfattende revidering. Kun 34 prosent av skolelederne og 15 prosent av lærerne oppgir at de opplevde et konkret behov for en ny læreplan. 47 prosent av skolelederne og 37 prosent av lærerne stiller seg nøytrale til spørsmålet om de ansatte ved opplæringscenteret mente det var behov for en ny læreplan i norsk.

Dette kan blant annet begrunnes ved hjelp av kvalitative funn, som sier at lærere opplever at de i praksis har undervist i tråd med den nye læreplanen før denne ble lansert, og dermed ikke ser behovet for å gjøre store endringer. Det er også lærere i vårt materiale som argumenterer for at «grammatikken ikke har endret seg», og at både den nye og den gamle læreplanen baserer seg på Det felles europeiske rammeverket for språk (Utdanningsdirektoratet, 2011).

Det ser ellers ut til at økt kjennskap til og erfaring med den nye læreplanen har redusert skepsisen vi identifiserte i starten av evalueringen. Både skoleledelsen og lærerne oppgir at de opplever god sammenheng mellom kjerneelementene, de tverrfaglige temaene og kompetansemålene i den nye læreplanen. Planens tydelige ressursperspektiv, og at den er mer i samsvar med fagfornyelsen, er andre positive tilbakemeldinger som går igjen i datamaterialet. Mange lærere forteller i intervjuer at de synes det er positivt at de tverrfaglige temaene har kommet inn i læreplanen. De ser også positivt på læreplanens vektlegging av særlig digitale ferdigheter og kritisk tenkning, mediering og grunnleggende ferdigheter samt understrekingen av morsmålets betydning. Dette kommer tydelig fram i følgende kommentarer:

Innholdsmessig synes jeg ikke det er så stor forskjell på ny og gammel læreplan, og det har ingenting å si for meg om læreplanen er organisert etter domener eller har en utforming som er mer lik grunnskolens læreplaner. Men samtidig synes jeg det er fint at alle læreplaner følger samme mal og har samme oppbygging. Den nye læreplanen er mer moderne og favner bredere enn den gamle.

Norsklærer

Jeg føler at vi med den nye planen endelig har fått skriftliggjort emner og temaer som vi også tidligere har brukt mye tid på, for eksempel "folkehelse og livsmestring" og "demokrati og medborgerskap". Å undervise i disse temaene er derfor ikke nytt siden voksenpedagogikk alltid har handlet om å ta utgangspunkt i deltakernes livssituasjon, interesseområder og deres verden. Mer enn at det er nye roller, er det økt fokus på temaene, som er nytt og bra.

Norsklærer

Den positive innstillingen til læreplanen nyanseres mer når den relateres til innføringen av planen og tidsrammene som er fastsatt i integreringsloven. Vi har møtt lærere som synes det er positivt at kompetansemålene må oppnås i løpet av nokså kort tid fordi både lærere og deltakere dermed må stå mer på. Den dominerende oppfatningen er likevel at opplæringen som følger lærerplanen innen eksisterende tidsrammer, passer best for et mindretall av deltakerne, og hovedsakelig de som har forutsetninger for å håndtere presset. I denne gruppen oppnås raskere progresjon, men det nye tempoet beskrives som for høyt for store deler av deltakergruppen.

Kommentarene i spørreskjemaet og tilbakemeldinger gitt i intervjuene viser også at mange skoleledere og lærere fortsatt mener at den forrige planen var mer oversiktlig, og at den nye planen er for generell. Blant annet er det flere som savner inndeling etter domener.⁵ Andre tilbakemeldinger er også relatert til manglende realisme og konkretiseringsgrad i læreplanene. Forholdene illustreres godt i det neste sitatet:

Jeg synes den nye læreplanen er for generell, og gir liten retning med tanke på tema. Man kan putte inn nesten hva som helst. Det gir fleksibilitet, men samtidig mindre kvalitetssikring. Den er også mer krevende å forholde seg til enn den forrige læreplanen, fordi det er så mange begreper og kategorier som går inn i hverandre. For eksempel kjerneelementene og språkferdighetene. Jeg synes det er uheldig at både domener og spor er fjernet, selv om jeg forstår tanken om at det kan bli for statisk og styrende. Den forrige læreplanen fungerte godt, og det var ikke behov for noen stor revidering, foruten litt større fokus/presiseringer på digitale ferdigheter, kildekritikk, nettvett osv. siden samfunnet har forandret seg siden forrige læreplan.

Avdelingsleder

Den dominerende oppfatningen hos både skoleledere og lærere er likevel at det er mye bra innhold i de nye læreplanene som bidrar til å gjøre opplæringen og skolen mer dynamisk. Læreplanene innbyr i større grad til en opplæring hvor man som lærer legger bort læreboken og trekker inn aviser, dagsaktuelle saker, saker i sosiale medier, digitale ressurser som deles på ulike plattformer, samt digitale verktøy. Flere lærere i vårt materiale oppgir i intervjuer at det å legge bort læreboken krever mye av læreren, og at noen lærere gjør dette i større grad enn andre. Likevel er det nokså stor enighet både blant lærere og

---

⁵ Et domene betegner en arena eller en sosial sammenheng for språkbruk. I den gamle læreplanen var språklæringen knyttet til fire domener: det personlige domenet, det offentlige domenet, opplæringsdomenet og arbeidslivsdomenet.

skoleledere om at den nye læreplanen samsvarer bedre med praksisen som mange allerede hadde: «Vi fulgte med på Fagfornyelsen og endret oss i takt med denne. Lærerne takler derfor endringen fint.» (Skoleleder). I de tilfellene hvor fagfornyelsen oppleves som en påvirkende kraft, er det nærliggende å tenke at dette i størst grad vil gjelde kommuner som har grunnskoleopplæring og norskopplæring ved samme opplæringssted. I mange kommuner er imidlertid norskopplæringen og grunnskoleopplæringen lagt til ulike sentre.

Det som imidlertid vektlegges av flertallet av informantene, er at utfordringen ikke er innholdet i læreplanen, men misforholdet mellom mye innhold og for kort tid til å nå målene. Tilbakemeldingene tyder på at rammene og målene passer best til de som har gode forutsetninger for å lære norsk, for eksempel yngre og/eller høyt utdannede deltakere. For deltakere med lavere og/eller mindre utdanning, og deltakere med høyere alder kan ambisjonsnivået oppfattes som urealistisk, stressende og demotiverende. Reduksjonen i opplæringstiden oppleves som veldig problematisk. Dette kommer tydelig fram i de kvalitative dataene:

Hvordan kan vi gjøre en god jobb med disse forutsetningene? Det er et paradoks at det vektlegges hvor høye språklige krav arbeidslivet stiller, samtidig som vi får mye mindre tid til å gi deltakerne god språkkompetanse. Og samtidig som læreplanen fylles med stadig mer innhold. Hvis vi skal lykkes med dette, må vi få tid.

Norsklærer

Det viser lite respekt for og bevissthet om pedagogiske behov hos lærer og deltaker for å få til en god progresjon. Minimumsnivåene er rett og slett provoserende: med disse rammene skal voksne folk som gikk på videregående da de var ungdommer, nå B1/B2 på 18 mnd, minus ferier da. Loven har ingen rot i virkeligheten unntatt for språkflinke akademikere.

Norsklærer

Kravene er vanskelig å oppnå innen den gitte tiden, noe som også fører til at mange deltakere ikke greier å oppnå de kravene de skal før de mister sine rettigheter til gratis norskopplæring.

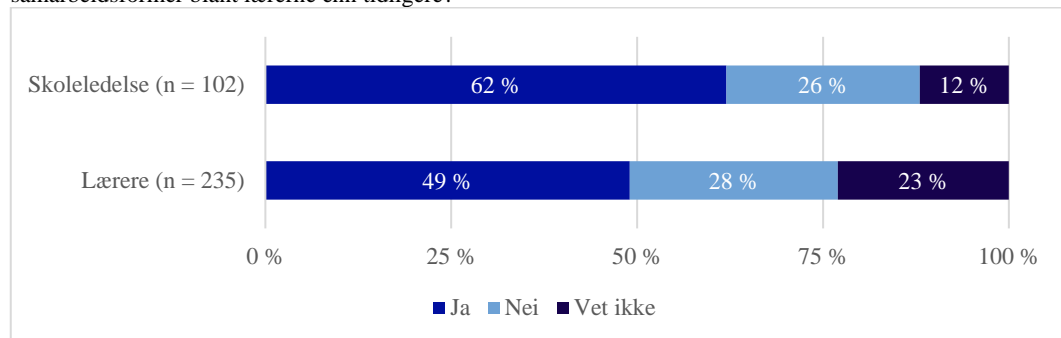
Norsklærer

Strammere tidsrammer er et gjentakende tema i undersøkelsen og noe som løftes fram i forbindelse med flere andre nærliggende temaer, blant annet knyttet til endringer i undervisningspraksis og tilpasninger av opplæringen til den enkelte deltakers forutsetninger. Den dominerende oppfatningen er at det er et misforhold mellom den korte tidsrammen og de høye ambisjonene i læreplanen. Dette undergraver ofte det som kunne vært positive virkninger av endringene i planens innhold. I utgangspunktet er disse stramme tidsrammene konsekvenser av integreringsloven, og ikke knyttet til læreplanens innhold, men våre informanter har utfordringer med å skille disse to fra hverandre. Dette handler blant annet om at læreplanen ikke opererer i et vakuum, og lærerne selv gir tilbakemeldinger basert på en helhetlig opplevelse av endringene som nå har innvirkning på deres undervisningspraksis.

I spørreundersøkelsen ser vi at lærerne ved opplæringssettene opplever at den nye læreplanen krever en annen lærerrolle og andre arbeids- og samarbeidsformer enn tidligere, og at den nye læreplanen krever mer tid til forberedelser. Det er ellers noen lærere som oppgir både i intervjuer og gjennom kommentarfeltet til spørreundersøkelsen at de ennå ikke har opplevd endringer fordi implementeringen ikke har kommet langt nok.

Figur 2: Opplever du at den nye læreplanen i norsk krever en annen lærerrolle og andre arbeids- og samarbeidsformer blant lærerne enn tidligere?

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

Det kan se ut til at lokale forhold har innvirkning på læreres opplevelser, slik som bemanningssituasjonen og hvilket nivå de underviser på. På den ene siden finner vi lærere med høy kompetanse som arbeider ved opplæringssettene med god bemanning, og som underviser i grupper der deltakere har gode forutsetninger for å oppnå kompetansemålene raskt. Disse lærerne er mest positive til den nye læreplanen og minst kritiske til tidsrammene i integreringsloven.

På den andre siden finner vi lærere som jobber i mindre fordelaktige kontekster, hvor muligheter for gode gruppeinndelinger, samarbeid og tilpasning av opplæringen til deltakernes forskjellige forutsetninger er betraktelig mindre. I denne kategorien finner vi oftere sterk misnøye knyttet til misforholdet mellom lærerplanens ambisjoner og opplæringens rammer, som er satt av integreringsloven. Ifølge lærerne undergraver dette muligheten til å kunne utøve lærerrollen i tråd med de opplevde ambisjonene i den nye læreplanen.

Enkelte lærere peker på at den nye læreplanen i større grad krever at læreren er «tettere på» deltakeren og setter seg bedre inn i hver enkelt deltakers bakgrunn og mål. Dette henger sammen med forståelsen av bedre tilpasset opplæring, hvor rundt halvparten av skolelederne fra spørreundersøkelsen er enige i at den nye læreplanen i norsk vektlegger prinsippet om tilpasset opplæring på en bedre måte. Samtidig oppgir flere lærere og skoleledere gjennom intervjuer at de fastsatte målene og praksisen ikke alltid er i overensstemmelse, på grunn av forhold slik som deltakernes ulike forutsetninger og gruppestørrelser. Følgende sitater illustrerer disse perspektivene:

I teorien gir læreplanen rom for å gi mer tilpasset opplæring fordi den er så generell og åpen. Men i praksis fungerer det ikke slik i klasser med 20-25 deltakere. Avdelingsleder

Læreplanen gir mange muligheter med tanke på fleksibilitet og tilpasning, men på grunn av press rundt varighet og krav (økende tendens til at deltakere "presses" gjennom nivå), og det at spor er tatt bort, som kan føre til ekstra store grupper, gjør at man ikke får benyttet seg av mulighetene. Norsklærer

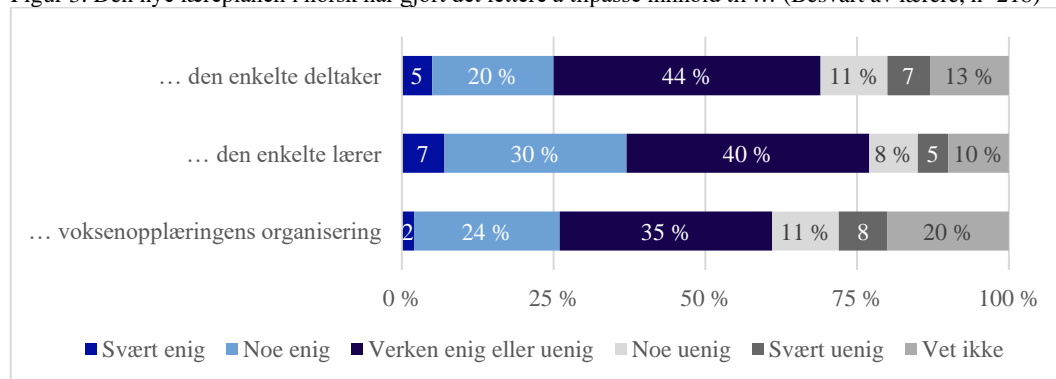

Til tross for tilbakemeldingene rundt foreløpige utfordringer og manglende opplevd behov for ny læreplan i norsk, bør det understrekes at flertallet av lederne og lærerne har en positiv oppfatning av den nye læreplanen. De oppgir også å være innstilt på å styrke og videreutvikle arbeidet med de nye læreplanene.

3.3.1 Læreplanen som pedagogisk verktøy

I spørreundersøkelsen oppgir halvparten av skolelederne at de er enige i at den nye læreplanen i norsk har gjort det lettere å tilpasse opplæringens innhold til den enkelte deltaker, mens kun hver fjerde lærer oppgir det samme. Lærerne oppgir likevel at de i større grad opplever at den nye læreplanen har gjort det lettere å tilpasse innholdet etter egne preferanser. Det er også kun 26 prosent av lærerne som oppgir at læreplanen har gjort det lettere å tilpasse innhold etter opplæringscenterets rammer og organisering.

Figur 3: Den nye læreplanen i norsk har gjort det lettere å tilpasse innhold til ... (Besvart av lærere, n=218)

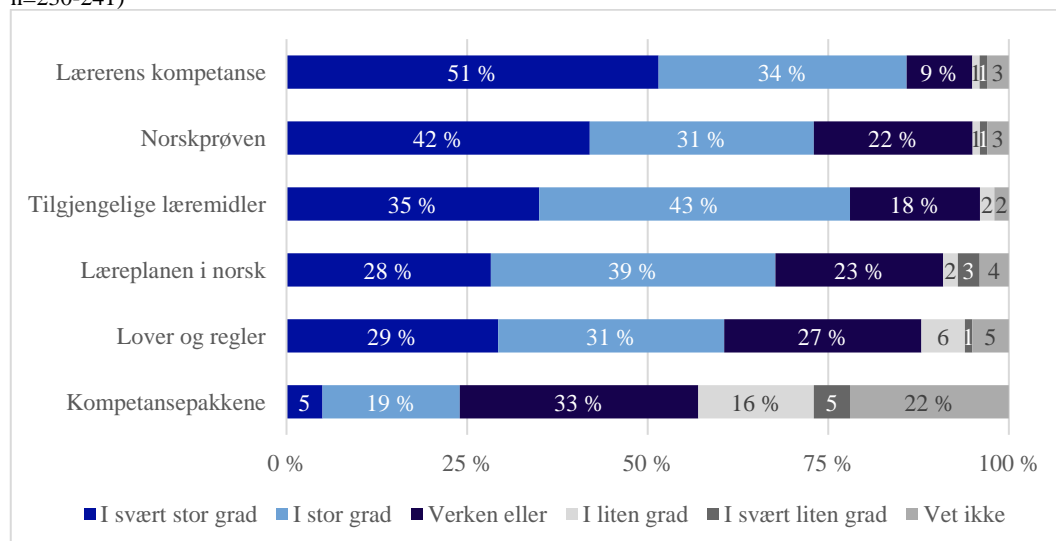
Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

En forklaring på at lærere og ledere har ulike oppfatninger av muligheten for å tilpasse innholdet til den enkelte deltaker og til opplæringscenterets organisering, kan være at misnøyen knyttet til rammene er mer utbredt hos lærerne enn hos lederne. Som nevnt oppgir lærerne at de opplever det som problematisk med mindre tid og høyere krav, og de opplever å ikke ha tilstrekkelig med tid til å tilpasse innholdet til den enkelte deltaker i gruppene. I de kvalitative intervjuene med deltakere er det flere som deler denne oppfatningen. Flere av informantene påpeker at andre meddeltakere ikke klarer å henge med i opplæringen.

Tilpasninger ser ut til å være enklere desto mindre kommunen er. Det kan skyldes færre deltakere per gruppe og generelt mindre forhold. Øvrige analyser viser også at det er en positiv sammenheng mellom henholdsvis antallet årsverk (0,52^{***})⁶ og skoleleders opplevelse av ressurstilgang (0,58^{***}) samt svar på spørsmål om mulighet for tilpasning til den enkelte deltaker.

Skoleledelsen vurderer lærerens kompetanse, læreplanen i norsk, norskrøven og tilgjengelige læremidler som omtrent like førende for opplæringen i norsk (84–94 prosent svarer *i stor* eller *i svært stor grad*). Som vi kan se i neste figur, er imidlertid lærerne mer varierte i sine svar. De oppgir at lærerens kompetanse er den faktoren de mener er mest førende. Læreplanen oppleves som noe mindre førende enn både lærerens kompetanse, læremidlene og norskrøven.

Figur 4: I hvilken grad vurderer du følgende elementer som førende for opplæringen i norsk? (Besvart av lærere, n=230-241)

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

Skolelederne og lærerne oppgir både i spørreundersøkelsen og i intervjuer at det er flere forhold som er viktige for kvaliteten på opplæringen, men at lærerens kompetanse er den mest sentrale faktoren. Dette handler i hovedsak om at lærerens tilnærming til læreplanen, kompetansepakken og norskrøven påvirkes av vedkommendes kompetanse.

⁶ I rapporten markeres interessante sammenhenger med korrelasjonskoeffisient i parentes der slike analyser er gjort, sammen med en eller flere tilhørende stjerner som illustrerer korrelasjonens p-verdi:

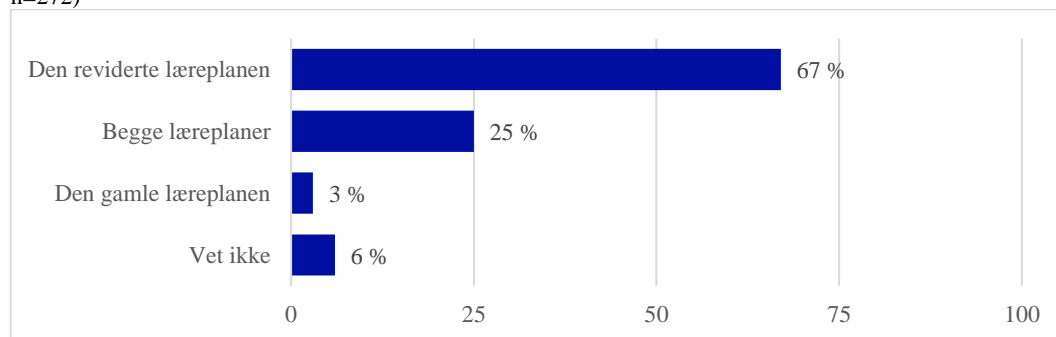
* = p<0,1   ** = p<0,05   *** = p<0,01

3.4 Innføringsarbeidet

3.4.1 Status

Ser vi på innføringsarbeidet knyttet til læreplanen i norsk finner vi stor variasjon mellom de ulike opplæringssettene. Som neste figur viser, oppgir to av tre lærere at dagens opplæring hovedsakelig foregår etter den nye læreplanen i norsk. Det betyr at det fremdeles er en del opplæringssette som benytter begge læreplanene i opplæringen, og noen få som oppgir at den gamle læreplanen fremdeles brukes.

Figur 5: Foregår opplæringen i dag etter den nye eller den gamle læreplanen i norsk? (Besvart av lærere, n=272)

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

Begrunnelsen for å fremdeles følge den gamle læreplanen, er enten at de følger tidligere innkjøpte læremidler, at de fortsatt bruker spor-inndeling, eller at de ikke har hatt tid til å jobbe med den nye læreplanen. Sistnevnte illustreres i følgende sitat:

Vi er et lite senter og det har ikke vært jobbet med innføring av nytt læreplanverk, hovedsakelig på grunn av kapasitetsproblemer på ledersiden, men også på grunn av liten interesse/manglende forståelse/manglende motivasjon hos lærerne. Noen må styre arbeidet og stille krav til deltakelse for å høyne interessen og kompetansen knyttet til nytt læreplanverk. Det vil bli arbeidet systematiske med innføring av nytt læreplanverk skoleåret 23/24.

Norsklærer

Vi har inntrykk av at mange lærere velger selektivt hva de skal følge fra den nye planen. Mange oppgir at de ikke bruker planen aktivt, men baserer opplæringen på læreboken, som de forventer er i samsvar med den nye læreplanen.

Videre oppgir flere skoleledere i intervjuer og gjennom fritekstsvarene i spørreundersøkelsen at endring tar tid, men at det også er andre presserende oppgaver som konkurrerer med dette utviklingsarbeidet. Eksterne faktorer, som pandemien, sykemeldinger og den store økningen i antallet flyktninger fra Ukraina, nevnes også ofte som faktorer som har hatt innvirkning på implementeringsarbeidet.

Noen opplæringsssentre ser ut til å være i startfasen av implementeringen av den nye læreplanen, mens andre melder at de har jobbet jevnlig og målrettet og identifiserer en rekke tiltak på flere nivåer. Disse beskrivelsene kommer fra skoleledere ved opplæringsssentre som har kommet ganske langt i implementeringsarbeidet:

Vi har holdt kurs for personalet med personer som har bidratt i arbeidet med de nye læreplanene. Har også etablert utviklingsgrupper internt på skolen. Gruppene har jobbet med temaer, nivåbeskrivelser, nivåforståelse, vurdering, læremateriell som kan brukes til å øve de ulike delferdighetene. De har også hatt presentasjon for andre lærere på avdelingen.

Skoleleder

Vi har jobbet med både Fagfornyelsen og med nye intralæreplaner i obligatorisk fellestid. Vi har også jobbet med kompetansepakker, og skolen har i tillegg et IMDi-finansiert prosjekt som handler om å ta i bruk den nye læreplanen.

Skoleleder

3.4.2 Forankring og konkrete tiltak

Arbeidet med innføringen av den nye læreplanen i norsk ser ut til å være godt forankret hos ledelsen. 72 prosent av lærerne oppgir at skoleledelsen har ledet arbeidet med å innføre læreplanen i norsk. Kommentarer fra spørreundersøkelsen til skoleledelsen illustrerer hvordan de har ledet dette arbeidet:

Vi har jobbet noe i profesjonsfelleskapet under pandemien, men særlig nå denne høsten, for å implementere de nye læreplanene. Det er brukt mye fellestid denne høsten med de overordnede delene av fagfornyelsen og vi skal fortsette våren 2023 med videre arbeid.

Avdelingsleder

Vi har brukt tid på innholdet i kompetansepakkene i vår utviklingstid. Vi har også hatt en hel utviklingsdag om den nye læreplanen, bruker teamtid på den og har et eget prosjekt⁷ om læreplanen.

Avdelingsleder

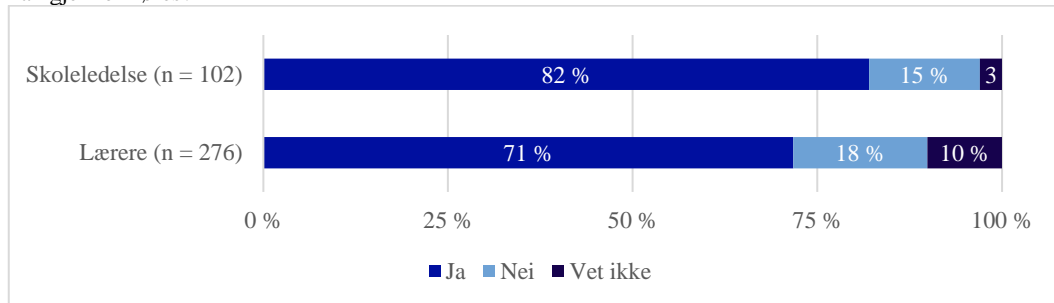

Som vist i neste figur, oppgir også flertallet av skolelederne at de har hatt dialog med personalet om hvordan innføringen av den nye læreplanen i norsk kan gjennomføres. Kun 15 prosent av skolelederne har svart at de ikke har slik dialog. I kommentarfeltene begrunner de det med at de ikke har hatt tid til å gjøre dette grunnet eksterne forhold, eller at de ikke har hatt deltakere i målgruppen. Når det gjelder lærerne, ser vi at de også i stor grad opplever at skoleledelsen har hatt dialog med personalet om innføringen.

---

⁷ Dette prosjektet har som mål å utforske nye mulighetsrom for pedagogisk praksis innenfor rammen av ny læreplan i norsk for voksne innvandrere.

Figur 6: Har skoleledelsen hatt dialog med personalet om hvordan innføringen av den nye læreplanen i norsk kan gjennomføres?

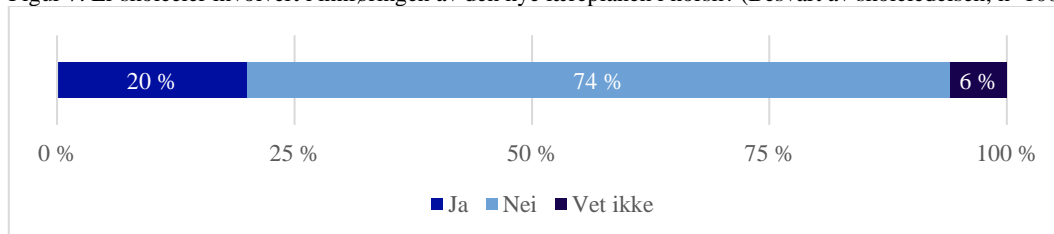

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

At ledelse og lærere hovedsakelig er samstemte i oppfattelsen av involvering av de ansatte, kan tyde på at ledelsen har vært aktiv i involveringsarbeidet. Det er også verdt å bemerke at innføringsarbeidet har skjedd samtidig med at andre forhold har krevd mye fra skoleledelsen, for eksempel at antallet ukrainske flyktninger i stor grad har påvirket arbeidet til lederne ved opplæringssettene (se kapittel 3.4.4). Det å ha dialog om hvordan innføringen kan gjennomføres, er ikke nødvendigvis ensbetydende med involvering og medbestemmelse, men resultatet gir uansett en pekepinn på at både ledelse og lærere har opplevd en form for involvering.

Vårt datamateriale viser at skoleledere, teamledere og pedagogiske veiledere ved opplæringssettene er de sentrale pådriverne i implementeringsarbeidet, mens skoleeier som regel ikke er involvert i arbeidet. På spørsmål om skoleeier er involvert i innføringen av den nye læreplanen i norsk, oppgir kun 20 prosent av skolelederne at skoleeier er aktiv i implementeringsarbeidet. De resterende oppgir at skoleeier ikke er involvert i dette arbeidet. Av de 16 kommunene som oppgir at skoleeier er involvert, er det ti som har færre enn 10 000 innbyggere. Dette kan tolkes som at det er lettere å involvere skoleeier i mindre kommuner. Et annet interessant forhold, er at de kvantitative analysene viser at økt grad av involvering fra skoleeier i implementeringsarbeidet, fører til større opplevd endring av praksis (0,39**).

Figur 7: Er skoleeier involvert i innføringen av den nye læreplanen i norsk? (Besvart av skoleledelsen, n=100)

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

Gjennom kommentarene i spørreundersøkelsen og intervjuene i casekommunene forklares skoleeierens begrensede involvering med at opplæringssettene kun er en liten del av

utdanningstilbudet i kommunen. Det er også flere som har meldt at opplæringssentre ikke blir prioritert av skoleeiere. En skoleleder kommenterer dette på denne måten:

Voksenopplæringen har alltid vært stebarnet. De [kommunen] vet at vi eksisterer, men jeg føler fortsatt at vi er veldig alene, spesielt på samlinger. Jeg har ikke andre kollegaer, og må snakke med andre kommuner. Så kommunen vet om oss, men har lett for å glemme oss. Det kommer nye læreplaner i grunnskole for voksne, så da er de også utenfor, så da har jeg hvert fall dem.

Skoleleder

Noen skoleledere opplever at opplæringsstentrene fort blir glemt, og flere skoleledere nevner at de får mer ut av samarbeidet med skoleledere ved opplæringssentre i nabokommuner enn med skoleeier og andre skoleledere i egen kommune. Det kvalitative datamaterialet viser at dette er en nokså utbredt erfaring. Andre melder at de har et godt samarbeid med skoleeier, men at dette ikke omfatter arbeidet med å implementere de nye læreplanene.

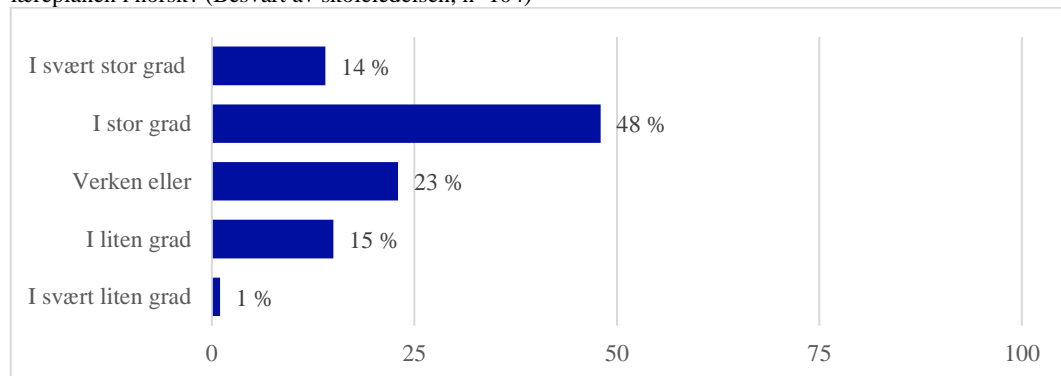
I spørreundersøkelsen oppgir ellers skolelederne en rekke konkrete tiltak som har blitt brukt i arbeidet med å innføre den nye læreplanen. Her kan vi skille mellom fellestiltak, tiltak gjort av mindre grupper, individuelle tilpasninger gjort av den enkelte lærer, formelle og uformelle samtaler, og diskusjoner om hvordan en skulle endre opplæringen i tråd med den nye læreplanen. Opplæringsstentrene har organisert fellesmøter, planleggingsdager, etablert prosjektgrupper, jobbet med caser og kompetansepakker samt hatt teammøter og gruppearbeid der den nye læreplanen har vært diskutert.

Flere fra skoleledelsen påpeker at det legges til rette for implementeringsarbeid i forbindelse med planleggingsdager og andre møter i kollegiet, men at lærerne styrer mye av arbeidet selv. Enkelte opplæringssentre har også søkt støtte fra IMDi til innføringsarbeidet, eller har samarbeidet om implementeringen med opplæringssentre i andre kommuner.

3.4.3 Ressurser og rammevilkår

Basert på kunnskaper fra tidligere faser av undersøkelsen, har vi i spørreundersøkelsen stilt en rekke spørsmål om mulige utfordringer knyttet til innføringen av den nye læreplanen i norsk. Dette gjelder blant annet «læreplanens relevans», «økonomiske ressurser», «læreres kompetanse» og «manglende engasjement hos personale». Som neste figur viser, oppgir de fleste skolelederne som har besvart spørreundersøkelsen, at de har ressursene og rammevilkårene de trenger for å kunne involvere lærerne i innføringen av den nye læreplanen i norsk.

Figur 8: I hvilken grad har dere ressurser og rammevilkår til å involvere norsklærere i innføringen av den nye læreplanen i norsk? (Besvart av skoleledelsen, n=104)

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

Til tross for at skoleledelsen oppgir at de generelt har tilstrekkelige ressurser og rammevilkår, er det også flere som oppgir at det er noen forhold som gjør arbeidet med innføringen av den nye læreplanen i norsk utfordrende.

De fleste av respondentene i spørreundersøkelsen har identifisert «tid» og «konkurrerende prosjekter» som de største utfordringene for arbeidet med å innføre den nye læreplanen. Dette samsvarer også med våre kvalitative intervjuer i casekommunene. Det er spesielt tid skoleledelsen oppgir som mangelvare, noe som kommer godt fram i disse beskrivelsene fra åpne spørsmål i spørreundersøkelsen:

Utfordringen er i hovedsak at den arbeidstida lærerne er pålagt å være på arbeidsplassen, ikke strekker til. Det er derfor en forventning at hver enkel lærer også bruker tid individuelt på å sette seg inn i planen.

Skoleleder

Utfordringene vi opplever knyttet til arbeidet med innføring av ny læreplan i norsk, er tidspress i hverdagen, kort tid i introduksjonsprogrammet og norskopplæring, og høye norskmål!

Inspektør

Når det gjelder konkurrerende aktiviteter, refererer respondentene primært til andre kompetansehevende aktiviteter, pedagogisk utviklingsarbeid og kurs. Kravet om å oppnå et minste ferdighetsnivå i norsk beskrives også som utfordrende for arbeidet med innføringen av den nye læreplanen i norsk, i tillegg til manglende engasjement blant lærerne. Følgende beskrivelser fra spørreundersøkelsen viser bredden og variasjonen i erfaringene fra skoleledelsen:

Vi er med i to forsøk som tar mye tid; forberedende voksenopplæring og kombinasjonsforsøket. I tillegg har vi pedagogisk utviklingsarbeid (vurdering for læring). Siden vi ikke hadde lærere/deltakere som fulgte planen da den kom, har vi heller ikke brukt mye tid på å jobbe med den.

Skoleleder

Vi har mindre mulighet i år [til å drive arbeidet med innføringen] fordi det er vanskelig å samle de ansatte. Det er mange i deltidstillinger. Den lille tiden vi har felles prioriteres til felles kompetansebehov som digital kompetanse, utfordringer med ulike nivå i våre grupper og lignende. Læreplanarbeidet er mer individuelt dette skoleåret. Skoleleder

---

Det er også flere fra skoleledelsen som forteller at arbeidet med innføringen av de nye læreplanene ikke er vektlagt i like stor grad som det skulle ha vært, som følge av flere eksterne og interne forhold. Av interne faktorer nevnes nedbemanning og endringer i organisasjonen, og blant eksterne faktorer nevnes pandemi og flyktningkrisen. Særlig sistnevnte har hatt betydning for innføringsarbeidet med den nye læreplanen i norsk. Neste delkapittel tar for seg hvordan opplæringssettene har håndtert flyktningkrisen, og hvordan dette har påvirket implementeringsarbeidet med den nye læreplanen.

3.4.4 Håndtering av store ankomster av flyktninger fra Ukraina

Krigen i Ukraina har resultert i en rekordstor tilstrømming av ukrainske flyktninger til Norge. For å håndtere en situasjon der mange fordrevne fra Ukraina kommer til Norge for å søke beskyttelse, er det gjort midlertidige endringer i lovverket. Disse er oppført i nytt kapittel 6A i integreringsloven: Midlertidige regler for personer som har fått oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 34.

Endringen innebærer at personer som har fått oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 34, og som er bosatt i en kommune etter avtale med IMDi, har rett til å få opplæring i norsk og rett til å delta i et introduksjonsprogram. Kommunen har da plikt til å sørge for et tilbud for dem som ønsker å få opplæring i norsk, og å få delta i et introduksjonsprogram, senest innen tre måneder etter bosetting. Det presiseres at opplæringen i norsk skal følge læreplanen i norsk etter integreringsloven, og at kommunen skal sørge for at deltakerne får avlegge gratis avsluttende prøve i norsk.

Flere av respondentene i undersøkelsene nevner håndteringen av flyktningkrisen som en av faktorene som har rettet oppmerksomheten mot noe annet enn implementeringsarbeidet:

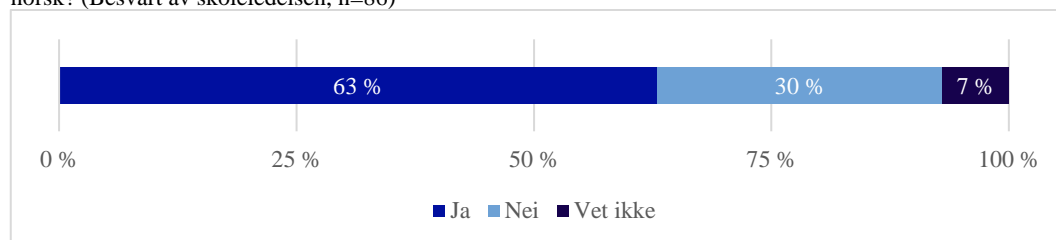
Det er svært lite tid til å arbeide med innføring av ny læreplan. Pandemi og flyktningkrise i Ukraina har tatt mest tid. Kompetansepakker til ny læreplan kom altfor seint, og på et tidspunkt der all planleggingstid allerede var planlagt. Skoleleder

Dette året har deltagerantallet eksplodert, og vi har hatt inn emnevikaren og mange lærere uten kompetanse på feltet. Samt svært store klasser, og vanskelig å bli kjent med alle og sette mål før tiden renner ut og særlig dem med kollektiv beskyttelse. Norsklærer

---

Spørreundersøkelsen viser også at økningen i antallet ukrainske flyktninger oppleves som en utfordring i arbeidet med å innføre den nye læreplanen i norsk. 63 prosent av skolelederne mener at antallet ukrainske flyktninger har hatt innvirkning på innføringsarbeidet.

Figur 9: Har antallet ukrainske flyktninger hatt innvirkning på arbeidet med å innføre den nye læreplanen i norsk? (Besvart av skoleledelsen, n=86)

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

Blant lærerne er tallet lavere, men det er fremdeles 39 prosent av lærerne som mener at antallet ukrainske flyktninger har påvirket arbeidet. Forskjellen på skoleleder- og lærernivå kan ha sammenheng med at konsekvensene i hovedsak erfares på overordnet nivå. Skoleledelsen oppgir at de må organisere opplæringen, hente inn nye lærere, og må ha et overordnet blikk på opplæringens tilgjengelige ressurser:

En økning fra 40 deltakere til 106 har vært en stor utfordring for skolen. Vi har manglet lærere og lokaler. Det har derfor vært lite overskudd til å drive med annet enn å prøve å få laget et fulltidsprogram til nye flyktninger. Den nye læreplanen har derfor måtte nedprioriteres.

Skoleleder

Det er krevende å få lærerne til å prioritere utviklingsarbeid når klasserommet tar så mye tid. Det kommer stadig nye deltakere på grunn av Ukrainakrigen, og gruppene blir større og større. Det har tidvis også vært utfordrende å samle alle lærere i felles utviklingstid på grunn av sykdom og planlagt fravær, som for eksempel studier.

Skoleleder

Der situasjonen har ført til økt press på skoleledere om å engasjere nye lærere og opprette nye grupper, har det på den andre siden ført til større grupper der mange av deltakerne er fra samme land. Dette vil kunne gjøre det lettere for lærere å tilpasse selve opplæringen. Dette handler også om at ukrainerne gjerne har videregående skole eller høyere utdanning (OsloMet, 2022).

Informantene fra casekommunene forteller at noen av utfordringene de normalt møter med forskjellige flyktninggrupper, i mindre grad gjelder for ukrainske flyktninger. Deltakerne fra Ukraina har en utdanningsbakgrunn som ligner mer på den norske, og er slik sett en mer homogen gruppe. Ifølge enkelte informanter letter dette arbeidet. De peker på at det primært er selve omfanget og intensiteten på tilstrømmingen, og ikke de kvalitative egenskapene ved deltakergruppen som har vanskeliggjort implementeringen av den nye

læreplanen. Som vi kommer til å vise senere, er disse kapasitetsproblemenene ikke erfart på samme måte blant informanter og respondenter som har ansvar for implementeringen av den nye lærerplanen i samfunnskunnskap.

3.4.5 Læremidler

I spørreundersøkelsen forteller 65 prosent av skolelederne at det er kjøpt inn nye læremidler i forbindelse med innføringen av den nye læreplanen i norsk. Flere utdyper at det er kjøpt inn lærebøker, mens noen oppgir også at det er kjøpt lisenser, nettressurser eller digitalt utstyr. Noen av skolelederne oppgir imidlertid at de er usikre på hvorvidt læremidlene er oppdatert i henhold til den nye læreplanen: «Læringsressurser kjøpes inn hele tiden. Men jeg har ikke oversikt over hvilke som er tilpasset ny læreplan – det virker som om mye er gammelt fortsatt» (Skoleleder).

Dette er særlig interessant ettersom mange lærere oppgir at de baserer sin opplæring på læreboken, som de forventer er i samsvar med den nye læreplanen. En av informantene fra forlagene forteller at de ser tendenser, også fra andre skoleslag, til at når læreplanen blir mer åpen, blir lærerne mer avhengige av tydeligere tolkninger fra forlagene.

I intervjuer beskriver forlagene omfattende revideringsarbeid som forankres i praksisfeltet. Samtidig forteller forlagene at selv om lærebøkene revideres basert på endringene i læreplanen, er det viktig for interessen for læremidlene at lærerne kan kjenne igjen innholdet. Av den grunn legger forlagene seg også tett opp til lærernes undervisningspraksis og finner en «gyllen middelvei» mellom endringene i den nye læreplanen og lærernes praksis:

Når vi jobber i forlag så er man gjerne gode pedagoger selv, ønsker å endre praksis, men vi driver samtidig med linedans: vi balanserer mellom pedagogikk, praksis i opplæringen, og læreplaner. Læreplanene kan være hakket mer ambisiøst enn praksis. Så vi må finne den balansen hvor vi kan løfte praksis, men ikke så mye at det blir for fjernt for lærerne.

Informant fra forlag

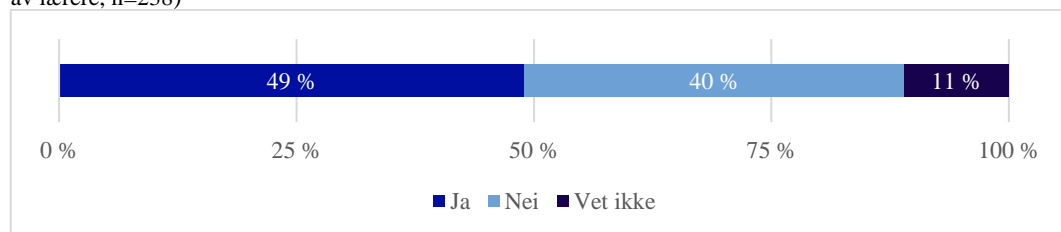

Informantene fra forlagene forteller også at det er dette de oppfatter som manglende dialog med HK-dir i revideringsprosessen. En informant sier at hen har forsøkt å opprette kontakt, men at dette ikke har ført fram: «Vi har ikke noe samarbeid med HK-dir. De er lite villige til det. Men de svarer på direkte spørsmål. Før var de Kompetanse Norge – etter sammenslåingen har det blitt vanskelig å få kontakt med dem.» (Informant fra forlag). HK-dir oppgir at de som prinsipp ikke er involvert i forlagenes arbeid med å utvikle læremidler, noe som også gjelder for utvikling av læremidler i andre typer opplæring. Dette handler primært om at det er vanskelig å gi alle aktører i markedet likebehandling og samme oppfølging fra direktoratet. HK-dir inviterte forlagene til webinar om de nye læreplanene, og oppgir at det har vært opptatt av å gi samme informasjon til alle forlag i denne prosessen.

Utover de nevnte læremidlene har HK-dir ellers utviklet kompetansepakker til læreplanene i norsk og samfunnskunnskap som skal være til hjelp i arbeidet med å innføre de nye læreplanene. Kompetansepakkene inneholder ressurser som kan brukes i dette arbeidet. De er inndelt etter tema og inneholder ulike tekster, animasjoner, filmer og refleksjonsoppgaver. Kompetansepakkene er hovedsakelig tiltenkt skolebasert utviklingsarbeid, hvor målet er at det pedagogiske personalet ved opplæringsstedet jobber sammen for å bygge felles kompetanse og videreutvikle praksis i profesjonsfellesskapet.

49 prosent av lærerne i spørreundersøkelsen oppgir at de har arbeidet med kompetansepakken til læreplanen i norsk:

Figur 10: Har du arbeidet med kompetansepakken til læreplanen i norsk som er utviklet av HK-dir? (Besvart av lærere, n=238)

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

Av lærerne som oppgir å ha arbeidet med kompetansepakken til læreplanen i norsk, oppgir 63 prosent at de har hatt utbytte av dette. Kommentarer fra lærere viser at de oftest har brukt kjerneelementer og tverrfaglige temaer, samt delen om kompetansemål og vurdering, fagets relevans og sentrale verdier. Men lærerne oppfatter også kompetansepakken som nokså teoretisk og generell, og de savner konkrete forslag til undervisningsopplegg, vurdering av måloppnåelse, og hva som ligger i de ulike målene. De etterlyser også tips og materialer utviklet for deltakere med ingen eller lite skolebakgrunn. Andre ønsker eksempler på gode inndelinger i grupper som ikke er basert på at deltakerne deles inn i spor,⁸ og hvordan man kan tilpasse opplæringen slik at praksisen samsvarer med den nye læreplanen. Lærere foreslår også at det utvikles flere podkaster og webinarer som går direkte på læringsaktiviteter for å nå ulike kompetansemål, samt filmer og praktiske tips og eksempler på hvordan opplæringen kan legges opp.

Kvantitative analyser av data fra spørreundersøkelsen tyder ellers på at skoleledere ved større opplæringsentre opplever større nytte av kompetansepakkene enn mindre opplæringsentre gjør (0,49**). Dette kan for eksempel skyldes at disse opplæringsstedene i større grad har mulighet til å jobbe systematisk i fellesskap med kompetansepakkene.

⁸ Framfor å organisere deltakerne i «spor» hvor deltakerne ble organisert i grupper etter hvilket utgangspunkt de hadde, har læreplanen nå en «generell anbefaling om å organisere deltakerne ut fra hva de har felles» (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2021). Dette kan eksempelvis dreie seg om felles språkbakgrunn, skolebakgrunn, erfaringsbakgrunn, språknivå, motivasjon eller mål om kvalifisering.

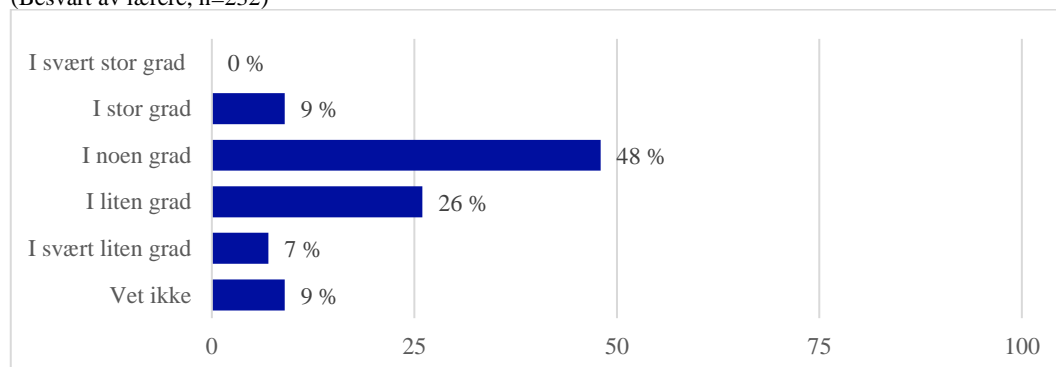
3.5 Læreplanen i praksis

Dette delkapittelet omhandler hvordan læreplanen har bidratt til å endre praksis ved opplæringsentre så langt, altså hvilken virkning læreplanen har på opplæringen. Det er viktig å påpeke at siden den nye læreplanen ikke har vært i bruk så lenge, og den ennå ikke er i bruk ved enkelte opplæringsentre, kan det være at flere endringer først vil kunne spores på et senere tidspunkt.

Vi har spurt lærere hvorvidt innføringen av den nye læreplanen i norsk har bidratt til endret undervisningspraksis. Her svarer 48 prosent at læreplanen har bidratt til endret undervisningspraksis i noen grad, mens ni prosent av lærerne oppgir at de i stor grad har endret praksis som følge av læreplanen. Samtidig oppgir 33 prosent av lærerne at de i liten eller svært liten grad har endret praksis.

I tillegg svarer nesten hver tiende lærer at hen ikke vet om undervisningspraksisen er endret. Begrunnelsene for dette kan være flere, for eksempel at læreren er nyansatt ved et opplæringscenter, og at hen ikke vet om praksisen har blitt endret tidligere, eller at hen ikke ennå har begynt å arbeide etter den nye læreplanen.

Figur 11: I hvilken grad har du endret undervisningspraksis etter at den nye læreplanen i norsk ble innført? (Besvart av lærere, n=232)

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

Svarene fra undersøkelsen stemmer også overens med våre kvalitative data, hvor informantene påpeker at læreplanene ikke har hatt så mye å si for hvordan de gjennomfører opplæringen. Flere informanter mener at de ikke bruker læreplanene, men at de organiserer opplæringen med utgangspunkt i læreverk og prøver, som de stoler på er utviklet i tråd med den nye læreplanen. Som tidligere nevnt opplever lærerne i spørreundersøkelsen læremidlene som mer førende enn læreplanen, selv om både læreplanen, læremidlene, lærerens kompetanse og norskprøven oppleves som førende for opplæringen.

Flere mener også at deres norskopplæring, både når det gjelder organisering og innhold, ikke har endret seg som følge av de nye læreplanene, fordi den nye planen presenterer allerede etablerte prinsipper i opplæringen, og at den i seg selv representerer lite nytt. Noen

av argumentene er at «grammatikk er grammatikk», og at både opplæringen og læreplanen baserer seg, som tidligere, på Det felles europeiske rammeverket for språk.

I intervjuene forteller lærerne som oppgir å ha endret praksis i tråd med den nye læreplanen, at de har utviklet periodeplaner for fire til fem uker, der opplæringen bygger på de relevante kompetansemålene. Læreplanene oppleves av disse lærerne som en viktig rettesnor som samtidig passer godt med måten de allerede jobber på. Planen oppfattes som mer åpen enn tidligere, hvor man står friere til å trekke inn det man vil i opplæringen. Samtidig påpeker også disse lærerne at det er deltakerne med mye utdanning fra før som responderer best på denne nye måten å arbeide på. Det blir også nevnt at det er uheldig at bærekraftig utvikling mangler som tverrfaglig tema i læreplanen – og informantene stiller seg undrende til hvorfor dette temaet er utelatt dersom målet er å legge seg tettere opp mot fagfornyelsen. Dette har vært et bevisst valg fra HK-dirs side, blant annet for å unngå at læreplanene skulle bli for omfattende. I samfunnskunnskap er bærekraftig utvikling i stedet dekket som et kompetansemål, mens i norsk er ikke dette dekket gjennom kompetansemålene.

Skoleledelsen i vårt materiale trekker fram at den nye læreplanen i norsk stiller større krav til tverrfaglig samarbeid mellom lærerne. Vi har få data på hva det tverrfaglige samarbeidet konkret består i. En respondent i spørreundersøkelsene oppgir at tverrfaglig prosjektarbeid er gjennomført. En annen kommenterer at tverrfaglig samarbeid er utført mellom de faste ansatte ved opplæringsstedet.

Vi har også spurt lærerne om fjerningen av *spor*-begrepet har fått konsekvenser for hvordan opplæringen i norsk organiseres ved opplæringscenteret. Her ser vi at 48 prosent av lærerne mener at endringen ikke har fått konsekvenser for organiseringen, mens 22 prosent mener endringene har fått konsekvenser for organiseringen av norskopplæringen. Det kan være flere grunner til at noen av lærerne mener fjerningen av *spor*-begrepet ikke har fått konsekvenser. I intervjuene og i de åpne svarene i spørreundersøkelsen påpeker mange lærere at de fortsatt bruker begrepet aktivt ved opplæringscenteret, og andre sier at flere begreper nå benyttes, inkludert *spor*. Lærerne forteller at selv om terminologien i den nye læreplanen er endret, bidrar inndeling i spor basert på deltakernes skolebakgrunn og progresjon i språktilegnelsen, til at opplæringen tilpasses. Derfor har de også fortsatt med dette, og de opplever at denne praksisen bidrar til at de kan nå viktige mål i de nye læreplanene. To norsklærere beskriver dette i følgende sitater:

Vi bruker fremdeles spor som betegnelse på vår arbeidsplass. Det er ikke mulig å bare fjerne et begrep som fungerer beskrivende og dekkende uten å gi oss noe annet. Hva er begrunnelsen for å ikke bruke begrepet spor? Er det meningen å putte deltakere med og uten skolebakgrunn i samme klasse? Eller er det bare selve begrepet vi ikke skal bruke? Skal vi si «deltakere uten skolebakgrunn» i stedet for spor 1? Norsklærer

Spør tvinger institusjonen til å tenke differensiering, som igjen gjør det lettere å tilpasse. "Tilpasset opplæring" ellers i skoleverket er jo noe man egentlig ikke får til. Her har man fjernet noe som ga voksenopplæringen et fortrinn. Norsklærer

---

Ut fra flere intervjusvar er det tydelig at informantene ikke helt forstår begrunnelsen for at spor-inndelingen er fjernet, og at dette i noen tilfeller oppleves som et hinder for å tilpasse opplæringen.

På spørsmål om endringen fra domener for språkbruk og språkopplæring til de tverrfaglige temaene har hatt innvirkning på lærernes undervisningspraksis, oppgir halvparten (51 prosent) av lærerne at justeringen i liten grad har ført til endret undervisningspraksis, mens 25 prosent av lærerne mener den har det. Ut fra fritekstsvarene på spørreundersøkelsen framgår det at lærerne som opplever at justeringen fra domener til tverrfaglige temaer har ført til en endring i undervisningspraksisen, er delte i synet på om de opplever endringen som positiv eller ikke. Mange lærere har oppgitt at de generelt er fornøyde med innføringen av tverrfaglige temaer. Lærerne som er positive til denne endringen, nevner blant annet at det nå er lettere å tenke helhetlig rundt opplæringen.

Det er bedre å knytte tverrfaglige temaer sammen, enn å tenke ett og ett domene. Dette gleder jeg meg til å bli flinkere til. Norsklærer

De gamle domenene er ikke lenger en sjekkliste, selv om jeg har skjønt i ettertid at de aldri var ment å være det. De tverrfaglige temaene er store og svært åpne. Livsmestring er jo alt. Vi har latt studentene være med å fylle temaene med innhold. Norsklærer

---

Lærerne som er mer negative til denne endringen, sier de synes at det er lettere å forholde seg til de tidligere domenene, og at domenene er mer oversiktlige. En informant undrer seg også på om det er positivt å legge mindre vekt på arbeidslivsdomenet og mer vekt på helse, livsmestring, demokrati og medborgerskap.

Ved noen opplæringsentre har de beholdt praksisen med domener. Dette skaper et inntrykk av at undervisningspraksisen ikke er endret. En lærer kommenterer endringen på denne måten:

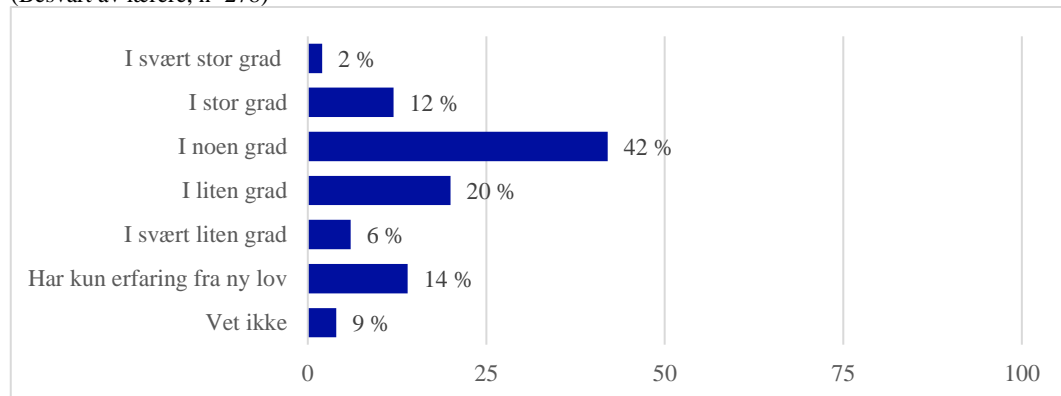
I praksis har det i stor grad blitt de gamle domenene, men noen ganger i litt annen rekkefølge og med et litt annet fokus. Jeg opplever mer bevissthet rundt hva som kan jobbes mer/mindre med og når, særlig med tanke på det samfunnet lokalt. Norsklærer

---

Veldig mange har oppgitt at rammene for opplæringen nå oppleves som problematiske med tanke på tidsaspektet for gjennomføringen av opplæringen. Derfor har vi spurt lærerne om hvorvidt innføringen av den nye integreringsloven har ført til endret undervisningspraksis.

Samlet sett oppgir 56 prosent av lærerne at de har endret praksis i noen, i stor eller i svært stor grad. 26 prosent av lærerne oppgir at den nye loven ikke har hatt innvirkning på undervisningspraksisen deres, mens 14 prosent har kun undervist etter at det nye lovverket ble innført, og har derfor ikke noe sammenligningsgrunnlag.

Figur 12: I hvilken grad har du endret undervisningspraksis etter at den nye integreringsloven ble innført? (Besvart av lærere, n=278)

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

I intervjuene sier ellers flere av informantene at den nye integreringsloven har hatt ganske stor innvirkning på undervisningspraksisen deres, og at integreringsloven med sine krav fører til press på deltakerne, uavhengig av endringene i læreplanen. Informantene er frustrerte over at tiden som er tilgjengelig, ikke er tilstrekkelig til at deltakerne ved opplæringssentrene skal kunne nå de oppsatte målene. Flere påpeker at innlæring av språk og grammatikk tar lengre tid enn det som nå er forespeilet. Lærerne må uansett følge med på deltakernes progresjon, og er deltakerne ikke klare for B1, kan de heller ikke avansere dit.

4. Læreplanen i samfunnskunnskap

Kapittelets hovedfunn

- Skoleledelsen og lærerne er generelt fornøyde med den nye læreplanen i samfunnskunnskap.
- På hvert fjerde opplæringscenter brukes både den nye og den gamle læreplanen.
- Det er utfordrende å innfri ferdighetskravet innen ett år.
- I arbeidet med å innføre læreplanen er den største utfordringen flerspråklige læreres løse tilknytning til opplæringscentrene.
- Tydelig sammenheng mellom læreplanen, samfunnskunnskap.no og prøvene i samfunnskunnskap gjør at innføringsarbeidet går raskere.

I dette kapitlet gjennomgår vi de største endringene fra den forrige læreplanen, og hvordan skoleledelsen og lærerne opplever og fortolker den nye læreplanen i samfunnskunnskap. Videre går vi nærmere inn på hvordan opplæringscentrene har arbeidet med å innføre den nye læreplanen, herunder hvor langt de har kommet i arbeidet, hvordan arbeidet er forankret, hvilke ressurser og rammevilkår som har hatt innvirkning på innføringsarbeidet, og hvilke læremidler som er benyttet. Til sist gjennomgår vi hvordan lærerne anvender den nye læreplanen i praksis.

4.1 De største endringene i rammene for opplæringen

Læreplanen i samfunnskunnskap for voksne innvandrere er, i likhet med læreplanen i norsk for voksne innvandrere, en forskrift til lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid (integreringsloven, 2021). Den skal brukes i opplæringen for deltakere med rett og plikt eller kun plikt til opplæring i samfunnskunnskap etter denne loven. Et fast timeantall er satt for opplæringen, i motsetning til for opplæringen i norsk, som skal gjennomføres til deltakeren har oppnådd et minste ferdighetsnivå i norsk, jf. kapittel 3.1 i denne rapporten. Den følgende punktlisten oppsummerer hvilke endringer i integreringsloven som har innvirkning på opplæringen i samfunnskunnskap.

- Opplæringen i samfunnskunnskap er utvidet fra 50 timer til 75 timer.
- Opplæringen skal gjennomføres innen ett år etter at retten og plikten eller kun plikten inntrådte.

- Nedre aldersgrense for rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap er hevet fra 16 til 18 år. Personer i alderen 16–17 år skal fortrinnsvis få opplæring etter opplæringsloven.
- Fylkeskommunen har ansvaret for å sørge for opplæring for deltakere som er omfattet av integreringsloven, og som går fulltid i videregående opplæring.

Denne evalueringen tar for seg de nye læreplanene. Læreplanene må imidlertid også sees i lys av den nye integreringsloven, både fordi loven har innvirkning på rammene for undervisningspraksis, og fordi vi så langt i evalueringen opplever at skoleledere og lærere i liten grad forholder seg til læreplanene isolert. Med dette mener vi at de i liten grad skiller mellom de ulike elementene som har innvirkning på undervisningspraksisen, som læreplanene og integreringsloven. Dette gjør at erfaringene med den nye læreplanen i samfunnskunnskap til dels overskygges av de organisatoriske rammene som ligger i den nye integreringsloven, og som ifølge informantene ved opplæringssettene har direkte innvirkning på gjennomføringen av opplæringen etter læreplanen.

Det er særlig det nye lovkravet om at opplæringen skal gjennomføres innen ett år etter at retten og plikten inntreder, som oppleves som svært inngripende for hvordan opplæringen organiseres og gjennomføres ved opplæringssettene. Dette skyldes en kombinasjon av flere ulike forhold, og av den grunn har vi valgt å utdype dette videre i et eget kapittel.

4.1.1 utfordringer knyttet til ettårsfristen

Når det gjelder læreplanen i samfunnskunnskap og hvordan den legger føringer for opplæringen, er skoleledelsen og lærerne mest opptatte av det de opplever som et kort tidskrav, og hvordan man skal få formidlet temaene på et språk deltakerne forstår, innen den gitte fristen. Dette har vært et tilbakevendende tema både i denne fasen av undersøkelsen og i våre tidligere undersøkelser.⁹ Selv om disse kravene er regulert i integreringsloven og ikke i læreplanen, er dette et svært viktig tema for skoleledelsen når de beskriver sine erfaringer med den nye læreplanen i samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

Informantene har i intervjuene også kommentert ambisjonene som ligger i læreplanen, som oppfattes som høye. Deltakerne må gjennom mange nye temaer i løpet av kort tid, temaene skal formidles til en tidvis heterogen deltakergruppe og av lærere som i begrenset grad kan kommunisere med dem på grunn av språkbarrierer. Skoleledelsen er derfor opptatt av å finne flerspråklige formidlere med tilstrekkelig pedagogisk kompetanse.

I vår kartlegging av flerspråklige lærere som underviser i samfunnskunnskap for voksne innvandrere (Oxford Research og NTNU Samfunnsforskning, 2021), fant vi at mange

---

⁹ Se delrapport 1 (2022) og utredning av behov for videreutdanning av flerspråklige lærere (2021) på oppdrag fra HK-dir.

kommuner i Norge ikke har tilgang på flerspråklige lærere for å kunne innfri kravet om opplæring på et språk deltakeren forstår. De største kommunene har best rammevilkår for å sikre formidlingen siden de har bedre tilgang til flerspråklige lærere enn det små kommuner har. Likevel melder også de at det kan være utfordrende å gjennomføre opplæringen innen den fastsatte tiden. Dette gjelder særlig opplæringen av mindre språkgrupper. De flerspråklige lærerne har løsere tilknytning til opplæringssettene og et ansettelsesforhold som er avhengig av kommunens og opplæringssettets vekslende behov. Dette behovet varierer fra år til år, etter hvilke grupper og enkeltindivider som bosettes i de ulike kommunene. Det meldes også at det er kostbart å organisere opplæringen for noen få deltakere. Flere påpeker at opplæringssettene tidligere hadde mer tid på seg så de kunne vente til flere deltakere fra samme språkgruppe ankom kommunen før kurs ble organisert.

For å imøtekomme disse utfordringene er opplæringssettene nødt til å prioritere hvilken kompetanse de opplever som viktigst, og/eller organisere opplæringen på alternative måter. Opplæringssettene ønsker seg i utgangspunktet en kombinasjon av språklig, pedagogisk og samfunnsfaglig kompetanse. Dermed har mange opplæringssett lærere som ikke underviser på deltakernes morsmål, men som bruker norsk eller engelsk i opplæringen, med de utfordringene dette medfører. Disse lærerne har oftere pedagogisk bakgrunn enn flerspråklige lærere, men de mangler kulturelle referanser, migrasjonserfaring og ferdigheter i deltakernes språk. Deler av undervisningstilbudet blir også gitt på norsk, med eller uten bruk av tolk, og studenter henvises til selvstudium. Skoleledere og lærere forteller om disse utfordringene sett opp mot den nye læreplanen:

Den største utfordringen er å tilby kurset på ulike språk (med tanke på tilgjengelige ressurser). Brukes morsmålsassistenter som gjør at det tar dobbelt så lang tid for å gjennomføre modulene når det skal tolkes til flere språk samtidig. Avdelingsleder

Læreplanen er upresis. Det er rom for mye tvil og syning. Den har ingen forslag til læremidler ... Jeg venter ofte seks måneder slik at elevene har nok norskkunnskaper til å klare å forstå undervisningen. Lærer i samfunnskunnskap

---

Konsekvensen av at opplæringen må gjennomføres i løpet av kortere tid etter at rett og plikt inntreffer, som oftest ved innvilget oppholdstillatelse, jf. § 33 i integreringsloven, er at mange deltakere ikke vil kunne følge deler av undervisningstilbudet på norsk. Våre informanter antyder at de dermed blir henvist til digitale selvstudium, som kombineres med norskopplæring og støttes av telefontolking. Kommunene opplever at bruk av tolk virker forstyrrende på opplæringen, og at dette er kostbart. Dermed blir tidskravet ansett som urealistisk, og mange antyder at det ikke er uvanlig å fravike dette kravet.

Skepsisen mot tidskravet relateres også til andre forhold, noe som kommer fram i disse beskrivelsene:

Jeg hadde ønsket å beholde 50 timer samfunnskunnskap istedenfor å øke til 75 timer. Planen er for ambisiøs for deltakere med lite skolebakgrunn, særlig når kurset skal gjennomføres i løpet av det første året. Det er for eksempel altfor abstrakt å lære om kildekritikk o.l. når man ikke engang har lært å lese, og ikke har begreper for dette på eget språk.

Avdelingsleder

Vi har gitt blanke i ettårsfristen. Ledelsen er helt enig med meg i at ettårsfristen er ufornuftig, og er en belastning for deltakerne også. De ringer og sier, jeg har ettårsfrist, jeg må ha kurset på urdu. Ja, sier jeg, det starter i januar. Ja, men fristen min går ut da. Ja, det går fint, du får det gratis. Mange opplever det som betryggende at vi bryter loven.

Fagansvarlig

Misnøye med den korte gjennomføringstiden dominerer også perspektivene til lærerne i samfunnskunnskap. Deres kommentarer viser klart at gjennomføringstiden oppfattes som urealistisk, og at fristen ofte brytes. Videre har endringen resultert i at deltakerne ofte får opplæringen på norsk, men uten at de har tilstrekkelige norskkunnskaper. Dermed er de ofte prisgitt å lese kjernepensumet selv via nettressursen samfunnskunnskap.no, dersom den finnes på deres morsmål.

Mange trenger tid til å bli kjent med Norge før de kan begynne å reflektere over det vi underviser. Noen synes det vi underviser kan være utfordrende, men etter å ha vært her en stund, begynner de å få en bedre forståelse. Derfor var tre år en akseptabel tidsramme sammenlignet med ett år.

Lærer i samfunnskunnskap

Det faktum at samfunnskunnskap skal gjennomføres innen et år har i stor grad påvirket undervisningen da mange ikke kan gjennomføre det på norsk lenger. Dette er utfordrende særlig med mange forskjellige språk, og få elever på hvert språk.

Lærer i samfunnskunnskap

4.2 De største endringene fra forrige læreplan

Formålet med faget er både kunnskaps-, holdnings- og verdiorientert. Det er «å bidra med nødvendig kunnskap om det nye samfunnet deltakerne skal være en del av», «å bygge opp under holdninger og verdier som toleranse, likeverd og respekt», og å «fremme deltakernes kompetanse i samfunnskritisk tenkning og digital dømmekraft» (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2021b). Læreplanen har i hovedsak samme oppbygning som læreplanene etter fagfornyelsen (LK20) og læreplanen i norsk for voksne innvandrere, med kjerneelementer, tverrfaglige temaer, grunnleggende ferdigheter osv.

Den viktigste strukturelle forskjellen fra læreplanen i norsk er at opplæringen og kompetansemålene er organisert i tre moduler, henholdsvis 1) *Familie, helse og hverdagsliv*, 2) *Utdanning, kompetanse og arbeidsliv* og 3) *Norge før og nå*. Opplæringen i modulene kan gjennomføres i hvilken som helst rekkefølge. Dette skal bidra til å gjøre

opplæringen fleksibel. Inndelingen i moduler er ny og erstatter de sju emnene i den forrige læreplanen.

Ellers inneholder læreplanene i samfunnskunnskap og norsk de samme kjerneelementene, tverrfaglige temaene og grunnleggende ferdighetene, og de representerer på denne måten den samme dreiningen mot fagfornyelsen. Kjerneelementene i læreplanen i samfunnskunnskap er *demokratiforståelse og deltakelse, individ og fellesskap* samt *perspektivmangfold og kritisk tenkning*. De tverrfaglige temaene er de samme som i læreplanen i norsk: *livsmestring og folkehelse* samt *demokrati og medborgerskap*. Samfunnskunnskapsplanen legger imidlertid vekt på innholdet i temaene. Innholdet i temaene skal gjenspeiles også i norskopplæringen, selv om det der legges mer vekt på det språklige aspektet (jf. kapittel 3.1 i denne rapporten). Når det gjelder grunnleggende ferdigheter, er det digitale ferdigheter og muntlige ferdigheter som er løftet fram i læreplanen i samfunnskunnskap. *Digitale ferdigheter* forstås her som kunnskap og innsikt, altså «Forståelse for hvordan digitale ferdigheter er avgjørende for å kunne delta og orientere seg i samfunnet», og ikke som deltakernes egne ferdigheter i å bruke digitale hjelpemidler og ressurser. *Muntlige ferdigheter* er den eneste språklige ferdigheten som er tatt inn i faget. Dette er begrunnet ut fra fagets egenart, og at faget er lite og organisert i bolker. Opplæringen skal dessuten gis på morsmålet til deltakerne eller på et annet språk deltakerne forstår (se neste avsnitt), og den skal gjennomføres uten at deltakerne trenger å kunne lese, skrive eller regne fra før. I tillegg gjør fagets vektlegging av refleksjon samtalen til en særlig sentral læringsaktivitet og ferdighet.

Det er flere vesentlige endringer i den nye læreplanen i forhold til læreplanen fra 2012. Læreplanen erstatter for det første to læreplaner/emner: læreplanen i samfunnskunnskap og opplæringen i norsk kultur og norske verdier. Dermed får den både et mer omfattende innhold og et økt timeantall til 75 timer. I den forrige læreplanen var timeantallet 50 timer. En annen endring er økt vektlegging på deltakeraktiv læring. Verbene som er brukt i læreplanen, er derfor mer aktive enn dem som ble brukt tidligere (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2021f). Ifølge den nye læreplanen skal deltakerne kunne *gi* eksempler på, *bruke* kunnskap og *samtale* om temaer. I den forrige læreplanen er derimot verbet *få* ofte brukt, som i «få kjennskap/kunnskap om». Denne betoningen av hva deltakerne skal gjøre, og hva de skal sitte igjen med av kompetanse, reflekterer kompetansebegrepet i fagfornyelsen, hvor *kompetanse* forstås som evnen til å «tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger», samt «evne til refleksjon og kritisk tenkning» (Kunnskapsdepartementet, 2017, se også kapittel 1 i denne rapporten).

I likhet med læreplanen i norsk for voksne innvandrere vektlegger læreplanen i samfunnskunnskap betydningen av ressursorientering og tilpasning. I omtalen av fagets relevans og sentrale verdier heter det at deltakerens «medbrakte kompetanse og erfaringer, kulturelle bakgrunn og flerspråklige ressurser skal anerkjennes og danne grunnlag for

opplæringen» (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2021b). I læreplanen i norsk vektlegges særlig språkkompetansen, mens kompetansemålene i samfunnskunnskap legger opp til at deltakerne skal sammenlikne, utforske og diskutere med utgangspunkt i erfaringene og kunnskapene de har med seg. Videre betoner læreplanen i samfunnskunnskap, på samme måte som læreplanen i norsk, at opplæringen skal organiseres med utgangspunkt i det deltakerne har til felles, det være seg av skole-, språk- og erfaringsbakgrunn, forutsetninger og behov eller mål og ambisjoner. I læreplanen oppfordres det til at opplæringen tilpasses til deltakerne, og i tillegg til det enkelte opplæringsstedet og lokale forhold.

4.3 Oppfattelse og forståelse av læreplanen

65 prosent av skolelederne og 62 prosent av lærerne oppgir at de er *godt kjente* med den nye læreplanen i samfunnskunnskap. Det ser imidlertid ut til at en større andel av lederne, 73 prosent, oppgir å være *fornøyde* med læreplanen, mot 50 prosent av lærerne.

Våre kvalitative data antyder at skoleledelsens positive oppfatning primært rettes mot det tematiske innholdet og strukturen i læreplanen, som illustrert av følgende kommentarer:

Utvidelse med flere emner er positivt, og inndeling på moduler gir mulighet til å gi riktig tilbud til riktig gruppe.

Skoleleder

Det har kommet inn kjerneelementer, og man skiller mellom kjerneelementer og tverrfaglig temaer. Modulene har blitt færre, men mer oversiktlig.

Skoleleder

Disse oppfatningene deles også av flesteparten av lærerne vi har møtt. De opplever at den nye planen er oppdatert, og at den gir bedre muligheter for samarbeid på tvers av norskopplæringen og opplæringen i samfunnskunnskap. Flere lærere svarer imidlertid at den nye planen i samfunnskunnskap er mer omfattende, og at den oppfattes som for ambisiøs sett opp mot ettårsfristen.

Deltakere bør ha A2-nivå eller høyere for å gjennomføre kurset på norsk - helst B1. For å nå et B1-nivå trenger deltakerne tid, og det lar seg normalt ikke gjøre innenfor et år. Vi bryter stadig ett års-regelen, fordi vi ønsker (og har ikke nok tilgang eller ressurser til tolker) at deltakerne har et visst språklig nivå før kurset. Denne delen av lovverket er viktig å forandre, for den er vanskelig å etterleve - særlig hvis mindre voksenopplæring skal fortsette å gi denne undervisningen.

Lærer i samfunnskunnskap

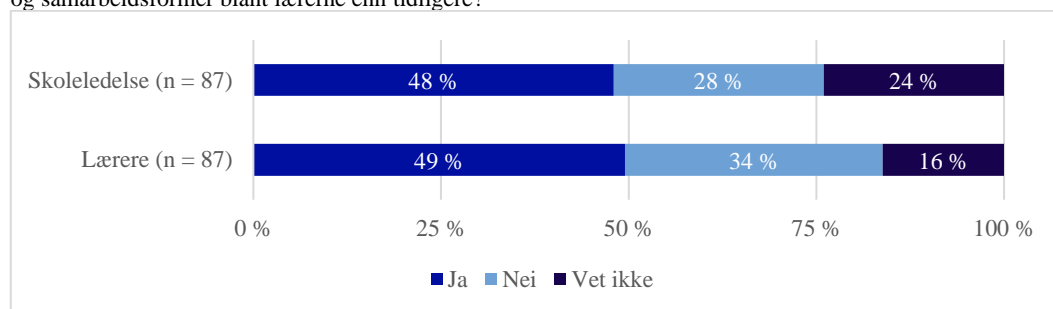
Den positive oppfatningen nyanseres også når man ser på svarfordelingen på spørsmål om hvorvidt de hadde opplevd et behov for en ny læreplan i samfunnskunnskap ved

opplæringscenteret. Her oppgir godt over halvparten av respondentene at de stiller seg nøytrale til dette. Kun 23 prosent av skolelederne og 29 prosent av lærerne oppgir at dette var et utpreget behov ved deres opplæringscenter. Det er ellers større variasjon i svarene fra lærerne enn fra skoleledelsen. 22 prosent av lærerne og 13 prosent av skolelederne oppgir at de ikke opplevde et behov for en ny læreplan.

Svarene er delte på spørsmål om hvorvidt skoleledelsen og lærerne opplever at den nye læreplanen krever en annen lærerrolle og andre arbeids- og samarbeidsformer enn tidligere. Som neste figur viser, opplever nesten halvparten av lederne og lærerne at den nye læreplanen krever en annen lærerrolle og andre arbeidsformer enn tidligere. De resterende er delte i hvorvidt de er uenige eller usikre. Disse variasjonene kan forklares med forskjeller i hvordan opplæringen legges opp ved ulike opplæringscentre, rammevilkårene for opplæringen og hvor langt opplæringscentrene har kommet i arbeidet med å innføre de nye læreplanene.

Figur 13: Opplever du at den nye læreplanen i samfunnskunnskap krever en annen lærerrolle og andre arbeids- og samarbeidsformer blant lærerne enn tidligere?

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

Flere av skolelederne og lærerne oppgir imidlertid at de opplever det som svært positivt at den nye læreplanen i større grad legger til rette for mer tverrfaglig samarbeid mellom lærere enn tidligere, og at læreplanene skal sees i sammenheng.

Et relevant poeng i denne sammenhengen er at vi i utredning av behov for videreutdanning av flerspråklige lærere (Oxford Research & NTNU Samfunnsforskning, 2021) fant at kun halvparten av de flerspråklige lærerne i samfunnskunnskap var fast ansatte ved opplæringscenteret.¹⁰ Til sammenligning var 89 prosent av de ikke-flerspråklige lærerne fast ansatte. Flere fra skoleledelsen oppgir at dette er et strukturelt hinder for samarbeid på tvers av fagene. Et annet hinder for mer tverrfaglig samarbeid er at opplæringen i norsk og samfunnskunnskap har ulik progresjon og tidsdynamikk. I tillegg er norskopplæringen og opplæringen i samfunnskunnskap i noen tilfeller adskilt organisatorisk, for eksempel at den blir gitt i ulike skolebygg.

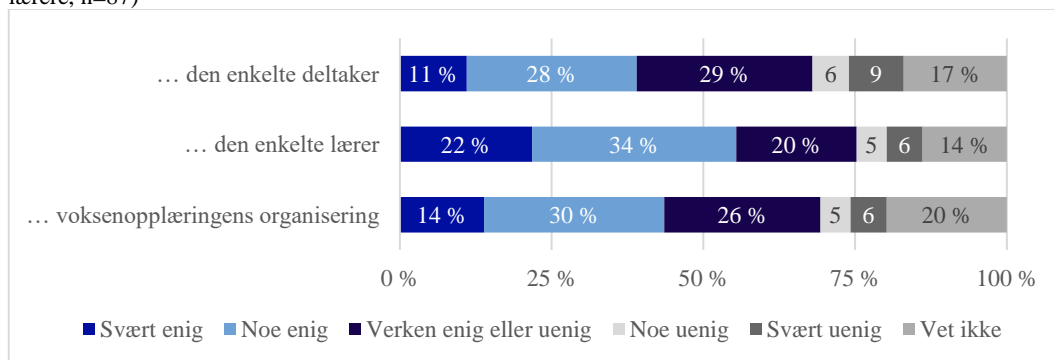
¹⁰ De resterende flerspråklige lærerne var ellers ansatt midlertidig eller ved tilkalling.

4.3.1 Læreplanen som pedagogisk verktøy

I spørreundersøkelsen oppgir 39 prosent av lærerne at den nye læreplanen i samfunnskunnskap har gjort det lettere å tilpasse opplæringens innhold til den enkelte deltaker.

I likhet med svarene som handler om læreplanen i norsk, er lærerne i samfunnskunnskap også mer positive enn skolelederne til om læreplanen i samfunnskunnskap har gjort det lettere å tilpasse opplæringen etter den enkelte lærers preferanser. Dette oppgir over 56 prosent av lærerne mot 36 prosent av skolelederne. 44 prosent av lærerne oppgir også at de synes det har vært lettere å tilpasse opplæringen i tråd med organiseringen av opplæringscenteret. 31 prosent av skolelederne oppgir det samme.

Figur 14: Den nye læreplanen i samfunnskunnskap har gjort det lettere å tilpasse innhold til ... (Besvart av lærere, n=87)

Lærerne oppgir ellers at deltakerne med lavest utdanning har de største utfordringene med opplæringen. Ettersom opplæringen avhenger av nettressursen samfunnskunnskap.no, er det viktig at den er tilpasset denne deltakergruppen.

Flere lærere foreslår at opplæringen i samfunnskunnskap burde vært differensiert på samme måte som norskopplæringen, hvor opplæringens tempo skal tilpasses deltakerens forutsetninger, utdanningsnivå og språkkunnskaper.

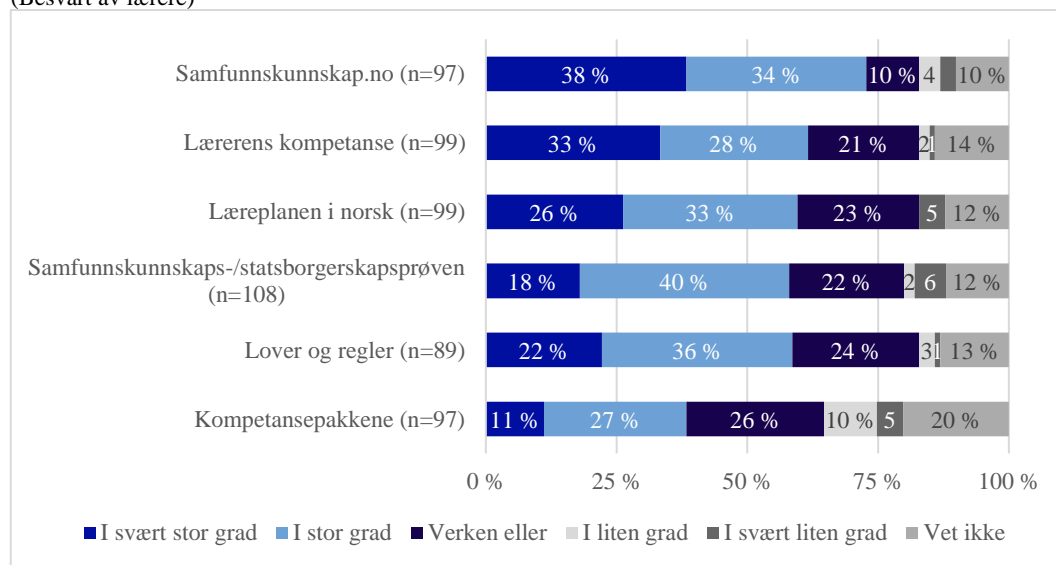
De ansatte ved opplæringssentrene ble spurt om hvilke elementer de anser som mest førende for opplæringen i samfunnskunnskap. Skoleledelsen og lærerne oppfatter dette noe ulikt. Lærerne oppgir at nettressursen samfunnskunnskap.no har størst betydning for opplæringen, etterfulgt av lærernes kompetanse og deretter læreplanen og samfunnskunnskapsprøven. Lederne oppgir alle forholdene som like førende for opplæringen¹¹, med unntak av kompetansepakkene.¹² Det er interessant å merke seg at skoleledelsen opplever lærerens kompetanse som mer førende for norskopplæringen enn for opplæringen i samfunnskunnskap. Dette kan ha en sammenheng med organiseringen av

¹¹ 80–84 prosent oppgir «I stor grad» eller «I svært stor grad».

¹² 45 prosent oppgir «I stor grad» eller «I svært stor grad».

opplæringen, hvor man i større grad bruker nettressursen samfunnskunnskap.no direkte i opplæringen. Innføringen av kompetansekrav for norsklærere kan være en faktor, i tillegg til at det er utfordrende å rekruttere lærere som kan undervise for mindre språkgrupper, og som har både pedagogisk utdanning og utdanning innen samfunnskunnskap.

Figur 15: I hvilken grad vurderer du følgende elementer som førende for opplæringen i samfunnskunnskap? (Besvart av lærere)

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

I intervjuene påpeker skolelederne prøvens avgjørende betydning for deltakerens status i Norge, og at man dermed kan forstå at prøven oppleves som førende for opplæringen i samfunnskunnskap. En fagansvarlig for samfunnskunnskap forteller:

Deltakeres forventninger har ikke endret seg; de skal bestå prøven. Når vektleggingen er på den, da blir det ikke endring. Ny plan, gammel plan; «si til meg hva som kommer på prøven.»

Fagansvarlig

Det er også flere informanter som problematiserer forholdet mellom læreplanens mål og deltakernes mål, og at disse ofte er forskjellige. Mens de nye læreplanene vektlegger refleksjon og individsentrert læring, er deltakerne i større grad opptatt av hva som skal til for å bestå prøven.

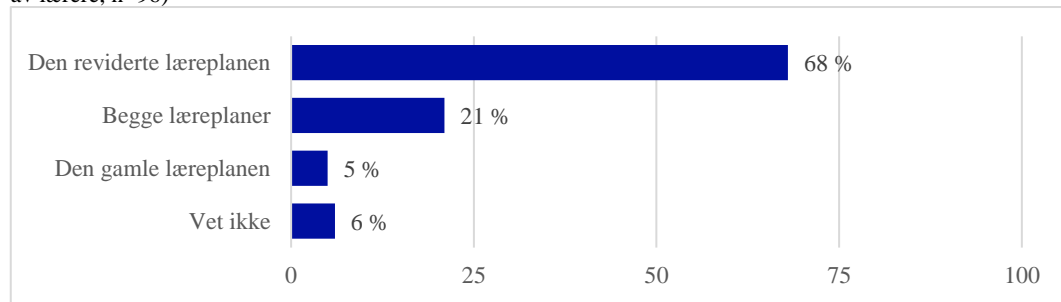
4.4 Innføringsarbeidet

4.4.1 Status

I spørreundersøkelsen oppgir 68 prosent av lærerne at dagens opplæring foregår etter den nye læreplanen i samfunnskunnskap, mens 21 prosent av lærerne oppgir at de bruker begge

læreplanene. Det er også noen få som oppgir at opplæringen fremdeles kun pågår etter den gamle læreplanen.

Figur 16: Foregår opplæringen i dag etter den nye eller den gamle læreplanen i samfunnskunnskap? (Besvart av lærere, n=96)

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

Informantene i intervjuene forklarer at de bruker begge planene i samfunnskunnskap fordi de må tilpasse opplæringen til både gamle og nye deltakere. De nye deltakerne følger opplæring etter den nye planen, og de som startet før denne ble innført, er i ferd med å fullføre de siste temaene etter den gamle planen. De to gruppene vil også gå opp til ulike prøver. En fagansvarlig forteller om sine erfaringer i overgangsperioden:

Vi har iverksatt ny læreplan i 50/50 skala fordi det enda er mange under den gamle ordningen som skal ha undervisning etter den gamle læreplanen. Det er en utfordring å organisere det slik at de under den gamle ordningen og de under den nye ordningen får det de har krav på. Og at lærerne vet hvilken læreplan de bruker, selv om de er ganske like. Slike ting har vi strevd med, når vi har over 30 språk, og blanding av nye og gamle.

Fagansvarlig

Kommentarene i spørreundersøkelsen og intervjuene med skoleledelsen tyder også på at en del av dem som oppgir at de bruker både den nye og den gamle læreplanen, ikke har kommet like langt med implementeringen av læreplanen. Her er det ikke det tematiske innholdet som anses som en utfordring, men de praktiske utfordringene med selve organiseringen og formidlingen av temaene fra læreplanen.

4.4.2 Forankring og konkrete tiltak

73 prosent av skolelederne oppgir i spørreundersøkelsen at de har hatt dialog med personalet om gjennomføringen av implementeringen av den nye læreplanen, noe halvparten av lærerne sier seg enige i. Kommentarene i spørreundersøkelsen viser imidlertid at det er stor variasjon i hva denne dialogen handler om. Hovedtrenden er at dialogen med personalet i liten grad gjennomføres på fellesmøter der flerspråklige lærere er til stede. Dette forklares som regel med flerspråklige læreres løse tilknytting til opplæringssettene, eller at det er få lærere som har ansvar for opplæringen i

samfunnskunnskap, og at det dermed ikke er behov for fellesmøter. Disse beskrivelsene illustrerer bredden i erfaringene:

Det er to lærere som underviser fast i samfunnskunnskap dette skoleåret og som samtidig underviser i norskopplæringa. De tilhører fast stab og inngår i ukentlig team- og fagarbeid. De lærerne/kursholderne vi leier inn til kurs i ferier har liten mulighet til å bli involvert i slikt arbeid. Vi forutsetter at de selv setter seg inn i ny plan.

Fagansvarlig

Samfunnskunnskapslærere har selvfølgelig fått tilsendt lenker til ny læreplan, ny nettressurs osv. da disse var nye og blitt bedt om å sette seg inn i dette. Vi hadde ønsket oss mer fra sentralt hold, men oppsporet «tilfeldigvis» digitale kurs fra Drammen som kursholdere kunne delta på. Det er vanskelig å samle samfunnskunnskapslærere til felles kompetanseheving på senteret fordi vi i stor grad må hente inn fra gang til gang etter hvilke språk vi trenger. Svært få av lærerne er «våre egne».

Avdelingsleder

Ved noen opplæringssentre har skoleledelsen innkalt til fellesmøter og jobber systematisk med iverksettingen av den nye planen. Ved andre opplæringssteder er dette arbeidet delegert til fagleder, som orienterer lærere om endringene i planen. Videre oppgir flere at de kjøper digitale tilbud etter den nye planen fra andre kommuner. Disse sitatene representerer opplæringssentre som oppgir å ha kommet nokså langt i implementeringsarbeidet:

Vi jobber på en liten voksenopplæring med få lærere, og i så måte er det enkelt å samle de aktuelle lærerne. Ettersom voksenopplæringen er underlagt den ordinære skolen, kan det imidlertid noen ganger bli mindre tid til å arbeide med voksenopplæringsrelaterte saker til fordel for generelle saker som gjelder 1.-10. trinn, men det har bedret seg den siste tiden.

Lærer

Lærerne som underviser hos oss, er eksterne. De kjenner til de gamle planene, har hatt kurs og veiledning og diskutert dem, men når det kommer noe nytt, så trenger de en innføring. Vi er i en heldig situasjon fordi vi organiserer etterutdanningskurs og vi melder våre lærere på våre kurs. I år har vi hatt modul 1, 2 og 3 på våren, og på høsten har vi modul 1 og 2, og denne uken 1 og 3. De aller fleste som har oppdrag fra oss, deltar på etterutdanningskursene.

Skoleleder

Utsagnene viser ulike dimensjoner ved implementeringen, og at de foregår på flere nivåer. I våre data finner vi nokså store variasjoner når det gjelder intensiteten og systematikken i arbeidet med innføringen av læreplanen i samfunnskunnskap. Noen opplæringssentre har jobbet med teamledere og i avdeling, samt jobbet tett med eksterne lærere som leies inn midlertidig. Enkelte forteller om planleggingsdagene hvor de viste eksempler og gikk gjennom planen med de ansatte. Noen har inngått i interkommunalt samarbeid og jobbet

med diverse kommunale og statlige aktører som IMDi. Det er imidlertid også de som oppgir at deres opplæringssted ikke har kommet langt med implementeringsarbeidet:

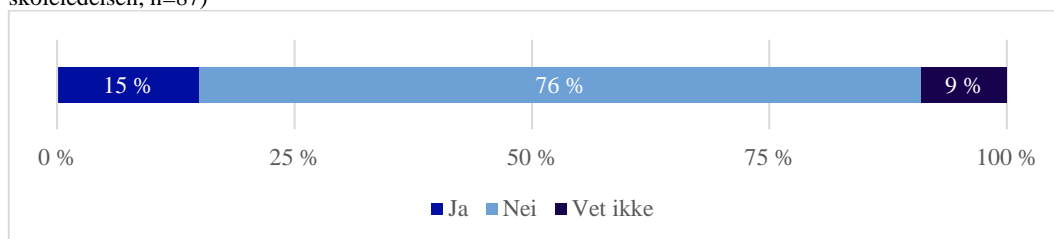
Vi har hatt litt innføring i nye planer på felles planleggingsdag, men ikke mye. Det har ikke vært egne kurs etter den nye læreplanen enda. Derfor har dette dessverre blitt ned-prioritert, og overlatt til faglærer.

Skoleleder

På spørsmål om skoleeier er involvert i innføringen av den nye læreplanen i samfunnskunnskap, oppgir 76 prosent av skoleledelsen at skoleeier ikke er aktiv i implementeringsarbeidet. Av de 13 kommunene som oppgir at skoleeier er involvert, er det ni av dem som har færre enn 10 000 innbyggere. Dette kan tolkes som at det er lettere å involvere skoleeier i mindre kommuner.

Figur 17: Er skoleeier involvert i innføringen av den nye læreplanen i samfunnskunnskap? (Besvart av skoleledelsen, n=87)

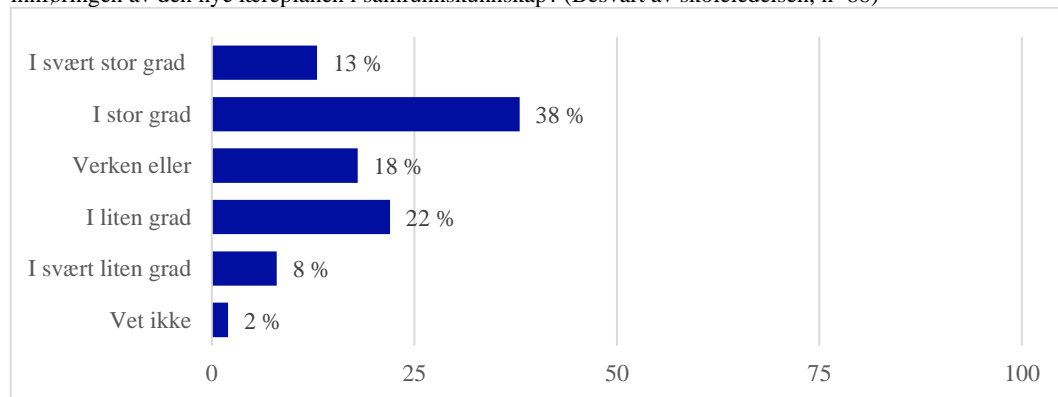
Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

Forklaringene i kommentarfeltene og kvalitative intervjuer med skoleledere ligner mye på tilbakemeldinger som er omtalt om arbeidet med innføringen av den nye læreplanen i norsk. Flere melder også for opplæringen i samfunnskunnskap at skoleeier er informert om den nye læreplanen, men ikke tar aktivt del i innføringsarbeidet. De forventer heller ikke at skoleeier skal kjenne til detaljene i deres arbeid, noe som blant annet begrunnes med at opplæringen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere utgjør en liten del av skoleeiers ansvarsområde.

4.4.3 Ressurser og rammevilkår

I spørreundersøkelsen er skolelederne delte i sine svar på spørsmål om de har ressursene og rammevilkårene som de trenger for å kunne involvere lærerne i innføringen av den nye læreplanen i samfunnskunnskap.

Figur 18: I hvilken grad har dere ressurser og rammevilkår til å involvere samfunnskunnskapslærere i innføringen av den nye læreplanen i samfunnskunnskap? (Besvart av skoleledelsen, n=88)

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

Gjennom fritekstsvarene i spørreundersøkelsen oppgir skoleledelsen at de største utfordringene i arbeidet med implementeringen av læreplanen i samfunnskunnskap, er tid, tilgang på lærere og sammensetning av deltakergrupper. Dette kommer også klart fram i denne beskrivelsen:

Det er svært vanskelig å få organisert samfunnskunnskap etter ny læreplan etter at det ble 75 timer. Det er fortsatt umulig å ansette lærere i alle mulige språk, og innføringen av tidsfrist og økning til 75 timer gjør at vi ikke klarer å gjennomføre kurs innen frist eller med bærekraftig økonomi. Jeg håper inderlig HK-dir utvikler et digitalt kurs som kan kjøres tidlig i opplæringen, som er billig og som er lett tilgjengelig. Skoleleder

---

En av de mest unisone tilbakemeldingene vi har fått gjennom spørreundersøkelsen, er behovet for digitale kurs og annen digital støtte på relevante språk. Det er særlig små kommuner som mener at oppnåelsen av ambisjonene i den nye læreplanen forutsetter at det lokale tilbudet kan støttes og suppleres med godt utviklede digitale nasjonale tilbud og ressurser på flere språk. Flere kommenterer at opplæringen i samfunnskunnskap er et svært kostbart tilbud, og at de enten må få ekstra tilskudd for samfunnskunnskap, eller at det må utvikles nasjonale digitale ressurser som kan brukes ved opplæringsentre.

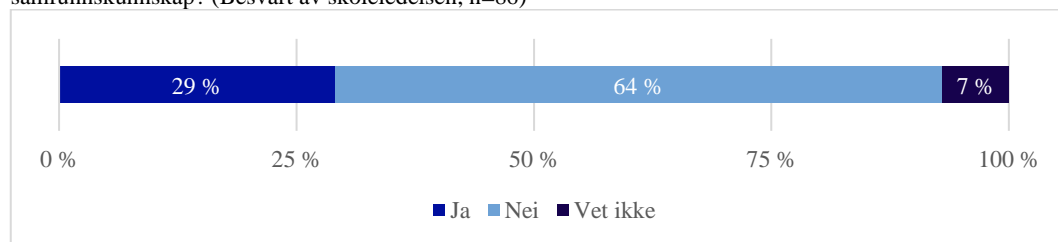
Som nevnt er kravet om når opplæringen skal være gjennomført og organisatoriske utfordringer med å få på plass et bærekraftig tilbud på et språk som deltakerne forstår, det skoleledelsen trekker fram som de største utfordringene. Tolkekostnader, tilgang til tolker og tilgang til flerspråklige lærere er forholdene som nevnes oftest.

4.4.4 Håndtering av store ankomster av flyktninger fra Ukraina

Ukrainere med midlertidig kollektiv beskyttelse har rett til norskopplæring og introduksjonsprogram senest tre måneder etter bosetting, men de har ikke rett til opplæring i samfunnskunnskap. Kommunen kan likevel tilby opplæring i samfunnskunnskap som del av introduksjonsprogrammet.

Vi har spurt skoleledelsen om de store ankomstene av fordrevne fra Ukraina har hatt innvirkning på arbeidet med innføringen av læreplanen i samfunnskunnskap. I spørreundersøkelsen oppgir de 64 prosent av skolelederne at det økte antallet flyktninger ikke har hatt innvirkning på implementeringsarbeidet. Dette er et av de største skillene mellom arbeidet med å implementere læreplanen i norsk og læreplanen i samfunnskunnskap, hvor 63 prosent av skolelederne mener at dette har hatt innvirkning på innføringsarbeidet for læreplanen i norsk.

Figur 19: Har antallet ukrainske flyktninger hatt innvirkning på arbeidet med å innføre den nye læreplanen i samfunnskunnskap? (Besvart av skoleledelsen, n=86)

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

I de tilfellene hvor de store antallet ukrainske flyktninger oppgis som en faktor som virker inn på innføringen, blir dette beskrevet som en indirekte virkning. Den indirekte virkningen relateres her primært til organiseringen av tilbudet om norskopplæring til målgruppen. Mange opplæringsentre har opplevd betydelige kapasitetsutfordringer. Hos enkelte har dette fått konsekvenser for alle deler av virksomheten, inklusive opplæringen i samfunnskunnskap.

Ukrainere ble unntatt regelen for rett og plikt til 75 timer opplæring i samfunnskunnskap. En del av lærerne som underviser i samfunnskunnskap, som vi har intervjuet, opplever likevel også at det har vært utfordrende med økt antall ukrainere. Dette kan ses i sammenheng med at mange av lærerne som underviser i samfunnskunnskap, også underviser i norsk, og at det derfor oppleves som en økt belastning.

4.4.5 Læremidler

På spørsmål om skoleledelsen har kjøpt nye læremidler i forbindelse med den nye læreplanen i samfunnskunnskap, oppgir 82 prosent av skolelederne at det ikke er kjøpt inn nye læringsressurser. Årsaken til at så få opplæringsentre har gått til innkjøp av nye

læremidler, er at de bruker nettressursen samfunnskunnskap.no, som er utviklet med utgangspunkt i den nye læreplanen. Samfunnskunnskap.no er tilgjengelig på 23 språk og oppdateres to ganger i året. Ressursen er utviklet av et forlag på oppdrag fra HK-dir. Til tross for at HK-dir i utgangspunktet ikke er involvert i forlagenes arbeid med utvikling av læremidler, er situasjonen noe annerledes i samfunnskunnskap. Det handler først og fremst om et svært begrenset marked, hvor direktoratet stimulerer markedet for å sikre tilgjengelige læremidler. Utviklingen av samfunnskunnskap.no skjedde gjennom en anskaffelsesprosess, med føring om at utvikler måtte følge læreplanen, i tillegg til visse tekniske krav til plattformen.

Ettersom samfunnskunnskap.no er utviklet med utgangspunkt i læreplanen, og prøven i statsborgerskap og samfunnskunnskapsprøven er utviklet med utgangspunkt i samfunnskunnskap.no, oppgir flere av skolelederne og lærerne at de opplever en tydelig sammenheng mellom læreplanen, prøvene og nettressursen.

Det er flere lærere og skoleledere som etterlyser lydfiler på nettressursen, blant annet fordi mange deltakere har dårlige leseferdigheter. Utviklerne av samfunnskunnskap.no forklarer at det vil være svært krevende å tilby lydfiler på så mange språk i en ressurs der innholdet stadig må oppdateres. Samfunnskunnskap beskrives som en ferskvarer, fordi det norske samfunnet kontinuerlig er i endring, for eksempel ved endringer i antallet kommuner, fylkeskommuner, justeringer av lovverk knyttet til tiltakssone som gir utslag på tematikker i nettressursen, osv. Hver oppdatering må da gjøres på alle 23 språk.

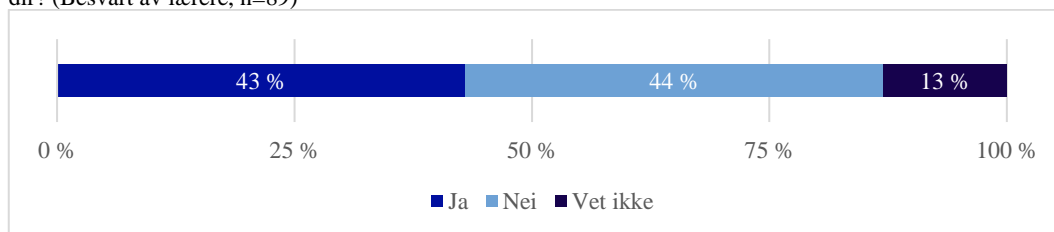
Som tidligere nevnt er det mange lærere og skoleledere som etterlyser digitale kurs på ulike språk. Dette kommer fram både i kommentarene til spørreundersøkelsene og gjennom intervjuene med representanter fra opplæringsssentre. Det er særlig opplæringsssentre i mindre kommuner som ofte sliter med å gi pedagogisk forsvarlige kurs i samfunnskunnskap formidlet av lærere på et språk deltakerne forstår. Flere melder tilbake at de har blitt mer overbeviste om at opplæring i samfunnskunnskap bør gis på et språk som deltakere forstår godt, men at det ikke er lett å få det til. Små grupper og begrenset tilgang til flerspråklige lærere representerer her en stor organisatorisk og økonomisk utfordring. En av tilpasningene i kommunene, som kun i begrenset grad benytter seg av flerspråklige lærere og tolker, er å vente til deltakeren har lært noe norsk før de tilbyr dem opplæring i samfunnskunnskap. Denne strategien er utfordret av det nye tidskravet. Som følge av dette har noen opplæringsssentre i større grad enn tidligere begynt å benytte seg av digitale kurs fra andre kommuner.

HK-dir har utviklet kompetansepakker for norsk og samfunnskunnskap som skal være til hjelp i innføringsarbeidet med de nye læreplanene. Kompetansepakkene inneholder ressurser som kan brukes i arbeidet. De er inndelt etter tema og inneholder ulike tekster, animasjoner, filmer og refleksjonsoppgaver. Kompetansepakkene er hovedsakelig tiltenkt skolebasert utviklingsarbeid, hvor målet er at det pedagogiske personalet ved

opplæringsstedet jobber sammen for å bygge felles kompetanse og videreutvikle praksis i profesjonsfellesskapet. Kompetansepakken i samfunnskunnskap kan imidlertid også brukes individuelt eller i små grupper.

I spørreundersøkelsen er det kun én av tre skoleledere som oppgir at det er lagt til rette for systematisk arbeid med kompetansepakken hos personalet. Dette henger sammen med utfordringene som er beskrevet tidligere, blant annet samfunnskunnskapslærernes løsere tilknytning til opplæringssettene. Dette gjenspeiles også i svarene fra lærerne, som er delte i svarene når de oppgir hvorvidt de har arbeidet med kompetansepakken til læreplanen i samfunnskunnskap eller ikke:

Figur 20: Har du arbeidet med kompetansepakken til læreplanen i samfunnskunnskap som er utviklet av HK-dir? (Besvart av lærere, n=89)

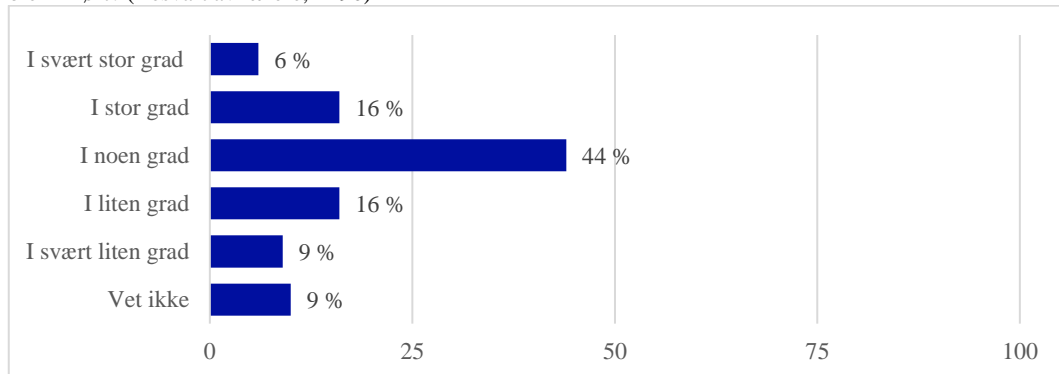
Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

Vi har også undersøkt om lærere i samfunnskunnskap tilbyr etterutdanningskurs. Drammen voksenopplæring mottar tilskudd fra HK-dir for å tilby etterutdanningskurs og er per i dag den eneste aktøren på dette feltet. Fagpersoner ved Drammen voksenopplæring oppgir at de har sett en viss økning i antallet deltakere på etterutdanningskurset. Men det er ikke snakk om en så stor økning som man kunne forvente tatt i betraktning at alle lærere framover skal arbeide etter den nye læreplanen. Våre informanter i kommunene mener at dette kan knyttes til lærernes løse tilknytning til opplæringssettene og manglende kjennskap til tilbudet.

4.5 Læreplanen i praksis

Vi har spurt lærere hvorvidt innføringen av den nye læreplanen i samfunnskunnskap har bidratt til endret undervisningspraksis. Som neste figur viser, er svarene nokså delte. Her svarer 44 prosent at læreplanen har bidratt til endret undervisningspraksis i noen grad, mens 22 prosent av lærerne oppgir at de i stor eller svært stor grad har endret praksis som følge av læreplanen. Dette vil si at det er flere lærere i samfunnskunnskap enn i norsk som mener at læreplanen har ført til endringer i praksis. Samtidig er det 25 prosent som oppgir at de i liten eller i svært liten grad har endret praksis etter innføringen av ny læreplan i samfunnskunnskap.

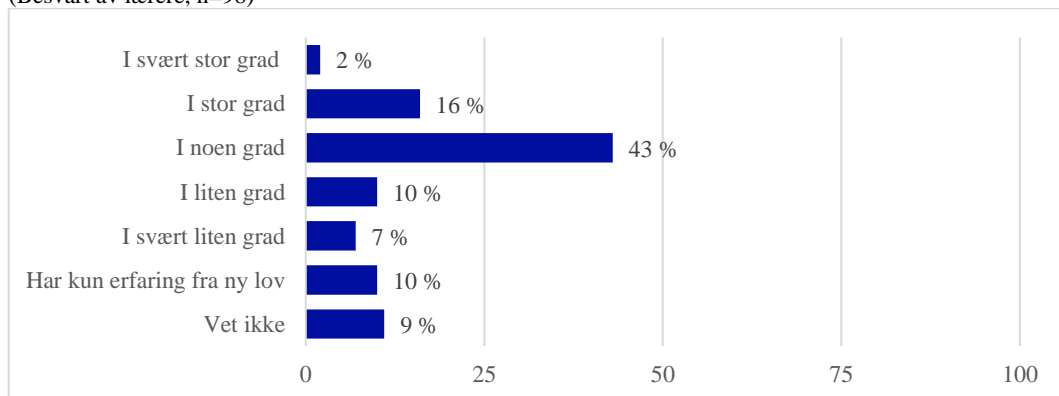
Figur 21: I hvilken grad har du endret undervisningspraksis etter at den nye læreplanen i samfunnskunnskap ble innført? (Besvart av lærere, n=90)

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

På spørsmål om lærerne kan gi noen eksempler på hvordan læreplanen har ført til endringer i deres undervisningspraksis, er det flere lærere som peker på at opplæringen i digitale ferdigheter er et nytt element i deres undervisningspraksis. Utover dette er det flere som igjen knytter endret undervisningspraksis til tidsrammen for opplæringen, som er relatert til den nye integreringsloven istedenfor den nye læreplanen. Her poengterer de at de i større grad må benytte alternative opplæringsformer for å få til gode diskusjoner, ved bruk av for eksempel tolk eller å gruppere deltakere etter hvilket språk de snakker. På spørsmål om i hvilken grad lærerne har endret undervisningspraksis som følge av det nye lovverket, er imidlertid prosentfordelingen av svarene nokså lik som i forrige figur. Lærerne er først og fremst delte i svarene sine, men 43 prosent oppgir at de i noen grad har endret undervisningspraksis som følge av den nye integreringsloven, og 18 prosent oppgir at de i stor eller i svært stor grad har endret undervisningspraksis.

Figur 22: I hvilken grad har du endret undervisningspraksis etter at den nye integreringsloven ble innført? (Besvart av lærere, n=98)

Kilde: Oxford Research AS/NTNU Samfunnsforskning

Noen lærere påpeker i intervjuene at de har laget egne planer for opplæringen i samfunnskunnskap fordi det er vanskelig å lage periodeplaner på samme måte som for norskopplæringen. Dette skyldes at det er definert et bestemt timeantall for hvert tema, og flere organiserer det nå slik at man har flere dager med seks timer opplæring i

samfunnskunnskap innimellom. Lærerne opplever at det er mindre tid til å trekke inn spontane temaer i samfunnskunnskap fordi deltakerne skal gjennom mye stoff. Generelt oppleves det at tiden er for knapp og temaene for ambisiøse i samfunnskunnskap, særlig sett opp mot det nye tidskravet som følge av integreringsloven. Dette illustreres i neste sitat.

Deltakerne nå forstår veldig lite om det norske samfunnet når de begynner på kurset. Noen temaer er veldig ubehagelig for noen som ikke har hatt tid å forstå en del ting. Før tok man kurset etter 3 år i Norge for å få oppholdstillatelse, og den tiden ga dem tid til å forstå en del ting gjennom norskkurs, og når de begynte i samfunnskunnskap kunne man ha gode diskusjoner om temaer. I dag blir det mye fortelling og lite diskusjon, fordi de ikke har noe forhold til noen av temaene.

Skoleleder

Dette gjør at kommunikasjonen mellom lærere i samfunnskunnskap og deltakere oppleves som mer utfordrende. 70 prosent av lærerne som har besvart undersøkelsen, oppgir at de underviser i samfunnskunnskap på norsk. Dette gjør at betydningen av ressursene i samfunnskunnskap.no på deltakernes morsmål blir svært viktige ettersom deltakere ofte bare delvis kan forstå det lærere formidler. Det at deltakere blir henvist til selvstudium, svekker opplæringen. Følgende kommentarer illustrerer variasjonen i undervisningspraksisen:

Ingen har hatt undervisning på morsmål, men svært mange har lest på morsmål. Vi har likevel noen som ikke leser morsmål, og at morsmål ikke er tilgjengelig for å lese seg opp i faget på.

Lærer i samfunnskunnskap

Jeg underviser på norsk, mens elevene har mulighet til å lese kjernepensumet på sitt språk. Jeg bruker også mye gruppearbeid der de hjelper hverandre med å komme inn i stoffet. Opplæringen foregår på norsk, men vi hjelper hverandre med de ressursene vi har.

Lærer i samfunnskunnskap

Opplæringsssentrene bruker flerspråklige lærere der det er mulig, men dette har vi tidligere avdekket at er lettere for større opplæringsssentre enn for mindre (Oxford Research & NTNU Samfunnsforskning, 2021). På spørsmål om hvorvidt tverrfaglige temaer har hatt innvirkning på undervisningspraksisen, svarer 40 prosent av lærerne *ja* og 38 prosent *nei*. 21 prosent oppgir at de ikke vet. Det er flere lærere som har benyttet anledningen til å utdype sitt svar i spørreundersøkelsen. Åtte lærere trekker fram at de nå arbeider med å se temaene i norsk og samfunnskunnskap mer i sammenheng, og at de arbeider med en mer helhetlig forståelse av opplæringen. Fem lærere peker på at antallet emner som skal dekkes i opplæringen, har økt, som illustrert av neste sitat. «Man må inkludere flere ulike emner i undervisningen, f.eks. snakke om økonomi, naturfag, mat og helse, språk, politikk, etikk, religion osv. Personlig finner jeg det veldig bra.» (Lærer i samfunnskunnskap). Det er også enkelte lærere som stiller seg spørrende til hvorfor de tverrfaglige temaene ikke også

omfatter bærekraftig utvikling dersom målet er å legge seg tettere opp mot fagfornyelsen. Dette har vært et bevisst valg fra HK-dirs side, blant annet for å unngå at læreplanene ble for omfattende. I samfunnskunnskap er bærekraft dekket som kompetansemål gjennom modulen Norge før og nå: «Mål for opplæringen er at deltakeren skal kunne bruke kunnskap om hvilke konsekvenser bruk og misbruk av ressurser har for et bærekraftig miljø og samfunn.» (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2021b).

Ellers er det verdt å merke seg at 72 prosent av lærerne opplever at det er god sammenheng mellom kompetansemålene i den nye læreplanen og innholdet i samfunnskunnskapsprøven og/eller statsborgerprøven. Det er vår vurdering at dette blant annet ser ut til å være knyttet til den tette koblingen mellom læreplanen, nettressursen samfunnskunnskap.no og prøvene, hvor nettressursen bygger på læreplanen, og prøvene bygger på nettressursen.

5. Forskjeller i implementeringen av de to læreplanene

Det er mange forhold som er svært like når vi spør om arbeidet med innføringen av de nye læreplanene i norsk og samfunnskunnskap. Likevel er det noen vesentlige forskjeller som handler om opplæringsinnhold og innretning, og noen utfordringer som har innvirkning på implementeringsarbeidet med de to læreplanene ulikt. I det følgende presenterer vi noen av de mest sentrale forskjellene i implementeringen av de to læreplanene.

5.1 Tverrfaglig samarbeid er bra, men utfordrende

I de nye læreplanene er tverrfaglig samarbeid vektlagt i større grad enn før. Dette opplever mange av lærerne som svært positivt, og de trekker fram muligheten for å kunne arbeide på tvers av enheter, nivåer og grupper. Det er imidlertid flere skoleledere og lærere som peker på strukturelle hindringer som reduserer muligheten for samarbeid mellom lærere som underviser i norsk og samfunnskunnskap. Hindringen handler blant annet om at opplæringen i norsk og samfunnskunnskap har ulik progresjon, noe som vanskeliggjør samarbeid. Norskopplæringen og opplæringen i samfunnskunnskap er ellers gjerne adskilt organisatorisk, eller gis i ulike skolebygg. I tillegg er det også en strukturell utfordring at opplæringen i samfunnskunnskap ved flere, gjerne mindre, opplæringscentre gis av innleide lærere. Disse lærerne har liten eller ingen tilknytning til opplæringscenteret utenom undervisningstiden. Disse forholdene bidrar til å vanskeliggjøre eller hindre muligheter for samarbeid mellom lærere i norsk og samfunnskunnskap. I hvor stor grad forholdene påvirker implementeringen er imidlertid usikkert.

5.2 Fagene har ulike forutsetninger for involvering av lærere

En av de største forskjellene i arbeidet med å implementere de to læreplanene er knyttet til tilgang på lærere. Mens opplæringsstedet har mulighet til å involvere alle lærerne i arbeidet med læreplanen i norsk, har dette tidligere vist seg å være en større utfordring for lærerne i samfunnskunnskap. Det er utfordrende for flere opplæringssteder å rekruttere flerspråklige lærere med riktig språklig og pedagogisk kompetanse, og de flerspråklige lærerne har i tillegg en løsere tilknytning til opplæringssentrene. Denne utfordringen oppleves som større etter at av kravet om å gjennomføre opplæringen i løpet av ett år ble innført. Kravet fører til at opplæringssentrene får mindre mulighet til å organisere opplæringen på alternative måter, slik de tidligere har gjort, for eksempel gjennom opplæring i samfunnskunnskap på «enkel» norsk.

Som følge av lærernes løse tilknytning til opplæringssentrene, har skolelederne ellers færre muligheter til å legge til rette for systematisk arbeid med kompetansepakken i samfunnskunnskap enn de har for kompetansepakken i norsk.

5.3 Fagene har ulik organisering etter deltakersammensetning

Deltakergruppene framstår som mer homogene i norskopplæringen enn i samfunnskunnskap. En årsak til dette er at deltakerne i norskopplæringen gjerne grupperes etter nivå, forutsetninger og behov. Tidligere la læreplanen i norsk opp til at opplæringssentrene kunne organisere opplæringen i spor, hvor deltakerne ble plassert i grupper etter hvilket utgangspunkt de hadde. Framfor å organisere deltakerne i definerte spor, har læreplanen nå en «generell anbefaling om å organisere deltakerne ut fra hva de har felles» (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2021). Hvilke konsekvenser dette har hatt for hvordan opplæringen i norsk organiseres lokalt, er fremdeles uklart.¹³ Dette er ett av forholdene som vi vil undersøke nærmere i den neste fasen av evalueringen.

I samfunnskunnskap varierer deltakersammensetningen i stor grad, og deltakerne skiller seg fra hverandre i både språk og utdanningsbakgrunn. Her samler man alle deltakere til samme opplæring, alt fra høyt utdannede til de som har utfordringer med å forstå og lese lette tekster. Hvordan lærerne opplever sine muligheter for å tilpasse innholdet til deltakergruppen, vil være et viktig forhold å undersøke i neste delleveranse.

5.4 Fagene har ulike utfordringer knyttet til ukrainske flyktninger

Skoleledelsen oppgir at de store ankomstene av flyktninger fra Ukraina har skapt større utfordringer for innføringen av den nye læreplanen i norsk, enn for den nye læreplanen i samfunnskunnskap. Hovedforklaringen på denne forskjellen handler om hvilke rettigheter til opplæring som gjelder for denne gruppen. De fleste ukrainske flyktninger får vedtak om midlertidig kollektiv beskyttelse. Som tidligere omtalt har ukrainere med dette oppholdsgrunnlaget rett til opplæring i norsk, men ikke rett eller plikt til opplæring i samfunnskunnskap.

Skolelederne rapporterer om at bosetting av et stort antall ukrainske flyktninger i løpet av kort tid får direkte konsekvenser for norskopplæringen. Økningen i antallet deltakere har medført arbeid med å øke kapasiteten i tilbudene, oppstart av nye grupper, rekruttering av lærere, samt med å løse diverse organisatoriske utfordringer. For opplæringen i samfunnskunnskap er påvirkningen mindre og mer indirekte. I de tilfellene hvor skoleledelsen oppgir at flyktningkrisen har påvirket innføringsarbeidet med ny læreplan i samfunnskunnskap, handler dette i større grad om at opplæringssentre i stort har opplevd betydelige kapasitetsutfordringer. Hos enkelte har det hatt konsekvenser for alle deler av virksomheten, også for opplæringen i samfunnskunnskap.

---

¹³ Flere opplæringssentre ser for eksempel fremdeles ut til å operere med spor-inndeling.

5.5 Fagene bruker ulike typer læremidler

På flere av opplæringssettene oppgis det at det er kjøpt inn nye læremidler i norsk, mens i samfunnskunnskap brukes den nye nettressursen samfunnskunnskap.no. En av de viktigste forskjellene vi ønsker å trekke fram med dette, er at mens samfunnskunnskap.no er utviklet med utgangspunkt i den nye læreplanen, er læremidlene i norsk revidert med en større grad av frihet fra forlagenes side. Her oppgir forlagene at de reviderer lærebøkene basert på de viktigste endringene i læreplanen, men at det samtidig er viktig for interessen for læremidlene at lærerne kan kjenne igjen innholdet. Av den grunn legger de seg også tett opp til lærernes undervisningspraksis, og finner en «gyllen middelvei» mellom endringene i ny læreplan, og lærernes praksis.

En annen vesentlig forskjell mellom læremidlene i de to fagene, er at samfunnskunnskap.no muliggjør en praksis hvor deltakerne selv leser innholdet i nettressursen på sitt morsmål. Denne formen for selvstudium ser som sagt ut til å være forsterket som følge av ettårsfristen, både fordi deltakerne forstår mindre norsk, og fordi det er krevende å finne flerspråklige lærere. Praksisfeltet oppgir at de ønsker seg lydfiler i nettressursen, for å imøtekomme utfordringen med mangel på flerspråklige lærere. Dette problematiseres imidlertid av utviklerne av samfunnskunnskap.no, ettersom dette vil være svært krevende å få til på så mange språk i en ressurs som stadig må justeres. Samfunnskunnskap beskrives som en ferskvare, og at det norske samfunnet kontinuerlig er i endring. Det gjelder for eksempel ved endringer i antallet kommuner og fylkeskommuner, justeringer av lovverk som fører til at innholdet i nettressursen må oppdateres.

I tillegg etterlyser praksisfeltet utvikling av nettbaserte kurs i samfunnskunnskap på flere språk som de kan benytte for opplæring av språkgrupper med få deltakere.

6. Hovedfunn

I de tidligere kapitlene har vi vist hvilke funn som er avdekket under evalueringen av innføringen av læreplanene i norsk og samfunnskunnskap. Vi har også synliggjort forskjellene i implementeringen av de to læreplanene.

Rapporten avdekker at skoleledere og lærere generelt er fornøyde med de nye læreplanene, men at de opplever det som utfordrende å skille endringer som følge av de nye læreplanene og den nye integreringsloven. I tillegg er det også andre forhold som påvirker opplæringen, for eksempel lærernes kompetanse, prøvene i norsk og samfunnskunnskap og tilgjengelige læremidler i begge fag. Dette er komplekse forhold som gjensidig påvirker hverandre, og som må forstås samlet for å forklare hvordan opplæringssettene arbeider med innføringen av de nye læreplanene. De ulike forholdene gjør seg også gjeldende i noe varierende grad i de ulike kommunene i vårt materiale, blant annet basert på kommunestørrelse.

I dette kapitlet drøfter vi noen sentrale funn knyttet til hovedproblemstillingene for denne leveransen, som er beskrevet i kapittel 1.2. Hver av de skisserte problemstillingene vil drøftes under separate avsnitt.

6.1 Hvilke organisatoriske og kontekstuelle faktorer har betydning for implementeringen og bruken av de nye læreplanene?

I rapporten framkommer det at implementeringen og bruken av de nye læreplanene i stor grad avhenger av organisatoriske og kontekstuelle faktorer. Viktige elementer inkluderer tilgjengelighet til ressurser og støtte fra skoleledelsen, særlig i form av avsatt tid til felles arbeid med de nye læreplanene og innkjøp av nye læremidler i norsk.

Det er imidlertid noen sentrale forskjeller mellom de to fagene. Ansettelsesforholdene til lærerne har innvirkning på implementeringen av læreplanen i samfunnskunnskap, hvor det er flere lærere med løsere tilknytning til opplæringssettene enn i norsk. Dette gjør det utfordrende for en del opplæringssettene å arbeide parallelt med at læreplanen implementeres, både mellom lærerne internt i samfunnskunnskap og på tvers av lærere i samfunnskunnskap og norsk, som er et mål med innføringen av tverrfaglige temaer. Tilstrømmingen av ukrainske flyktninger har også hatt innvirkning på innføringen av læreplanen i norsk, ettersom dette krever tilpasninger av organiseringen gjennom rekruttering av flere lærere og/eller større deltakergrupper.

Videre påvirker integreringsloven gjennomføringen av begge fag. At opplæringen i samfunnskunnskap må gjennomføres i løpet av ett år etter bosetting, beskrives som en stor utfordring. Dette handler hovedsakelig om at mange deltakere ikke kan følge deler av

opplæringen på norsk, slik opplæringssettene tidligere har valgt å organisere opplæringen. I mindre kommuner blir deltakerne gjerne henvist til digitale selvstudium som kombineres med opplæring på norsk og støttes av tolking. Kommunene opplever imidlertid at bruk av tolk virker forstyrrende på opplæringen, og at løsningen er kostbar. Det er også vanskelig for enkelte deltakere å bruke det skriftlige materialet på samfunnskunnskap.no. Dette gjelder særlig deltakere med lav utdanning og som ikke kan lese godt på morsmål, eller snakker et språk som ikke er godt representert i det skriftlige materialet.

På bakgrunn av dette blir tidskravet ansett som urealistisk, og mange antyder at det ikke er uvanlig å fravike dette kravet. De største kommunene har bedre rammevilkår for å sikre at deltakere får opplæringen på et språk de forstår, på grunn av bedre tilgang til flerspråklige lærere enn det små kommuner har. Likevel melder de at det kan være en utfordring også for dem å gjennomføre opplæringen innen den fastsatte tidsrammen. Vi har imidlertid også møtt lærere som synes det er positivt at kompetansemålene for norskopplæringen må oppnås i løpet av nokså kort tid. Dette gjelder lærere som anser de nye kravene som nyttige for et mindretall av deltakerne, hovedsakelig de som har forutsetninger for å lære norsk raskt. Dette er for eksempel yngre deltakere og/eller deltakere med høy eller mye utdanning. For denne deltakergruppen oppnås raskere progresjon, mens det nye tempoet beskrives som for høyt for de resterende deltakergruppene.

Vi finner videre at læreplanen oppfattes som viktig for hvordan opplæringen praktiseres i begge fag, men mindre viktig enn både lærerens kompetanse og tilgjengelige læremidler. Lærernes kompetanse anses også som mer sentral i norskopplæringen enn i samfunnskunnskap. Dette kan skyldes større bruk av direkte læringsressurser som samfunnskunnskap.no i samfunnskunnskap, kombinert med et nytt kompetansekrav for lærerne i norskopplæringen, og utfordringene knyttet til rekruttering av lærere for mindre språkgrupper i samfunnskunnskap. I norskopplæringen anses også norskprøven som mer førende enn læreplanen.

6.2 Opplevs de nye læreplanene som relevante for deltakerne?

Rapporten avdekker at de fleste skoleledere og lærere først og fremst er fornøyde med læreplanene. Behovet for at læreplanene revideres, beskrives derimot som begrenset, og lederne og lærerne ser på læreplanene som en bekreftelse på eksisterende praksis. Samtidig synes mange lærere det er på tide at noen elementer i de nye læreplanene blir oppdatert. Dette gjelder særlig innføringen av digitale ferdigheter som grunnleggende ferdighet, og innføringen av tverrfaglige temaer. Lærerne oppgir at dette gir dem et rammeverk som reflekterer og anerkjenner praksisene som allerede er på plass. De stiller samtidig spørsmål ved om hvorfor de tverrfaglige temaene ikke omfatter *bærekraftig utvikling*, dersom målet er å legge seg tettere opp mot fagfornyelsen. Dette har vært et bevisst valg fra HK-dirs side,

blant annet for å unngå at læreplanene ble for omfattende. I samfunnskunnskap er bærekraft derfor dekket som kompetansemål istedenfor et tverrfaglig tema.

Relevansen av læreplanene må også her forstås i kombinasjon med andre forhold, som lovverket, læremidlene og prøvene. Blant annet trekkes særlig prøvene fram som et forhold som har innvirkning på lærernes oppfatning av læreplanenes relevans. Mange lærere oppgir selv at opplæringen preges av en «teach to the test»-mentalitet, både blant lærere og deltakere. Dette er ikke et nytt fenomen, men av den grunn oppleves relevansen av reviderte læreplaner som begrenset dersom ikke prøvene også revideres. I samfunnskunnskap er prøvene revidert med utgangspunkt i nettressursen samfunnskunnskap.no, som igjen er basert på den nye læreplanen. I norsk revideres læremidlene i norsk med en større grad av frihet fra forlagenes side. Her oppgir forlagene at lærebøkene gjerne revideres basert på de viktigste endringene i læreplanen, men at det samtidig er viktig at lærerne kan kjenne igjen innholdet i læremidlene for å opprettholde interessen. Av den grunn legger forlagene seg også tett opp til lærernes undervisningspraksis, og finner en «gyllen middelvei» mellom endringene i den nye læreplanen og lærernes praksis. Dette har ført til at den nye læreplanen har blitt implementert raskere i samfunnskunnskap, selv om vedtatt innføring kom senere. Det kan også se ut til å ha en sammenheng med fagenes natur, hvor samfunnskunnskap blir beskrevet som «ferskvare», mens norsk grammatikk ikke har endret seg i stor grad siden den forrige læreplanen, og både den nye og den gamle læreplanen bygger på Det felles europeiske rammeverket for språk. Behovet for å endre innholdet i opplæringen oppleves gjerne som sterkere for lærere i samfunnskunnskap enn for lærere i norsk.

Lærerne oppgir ellers at læreplanene har gjort det lettere å tilpasse innholdet både til den enkelte deltaker, etter lærerens preferanser og til organiseringen av opplæringscenteret. Dette utdypes videre i neste problemstilling.

6.3 På hvilke måter og i hvilken grad legger læreplanene til rette for at opplæringen kan tilpasses deltakergrupper?

De nye læreplanene for norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere legger vekt på ressursorientering og tilpasning etter deltakernes individuelle forutsetninger og behov. Dette gjenspeiles i at begge planene understreker viktigheten av å anerkjenne deltakernes medbrakte kompetanse, erfaringer, kulturelle bakgrunn og flerspråklige ressurser som grunnlag for opplæringen. Læreplanen i samfunnskunnskap, for eksempel, legger opp til at deltakerne skal sammenligne, utforske og diskutere temaområder i læreplanen med utgangspunkt i egne erfaringer og kunnskaper, mens læreplanen i norsk vektlegger språkkompetansen. Begge planene oppfordrer til tilpasning av opplæringen både til deltakerne og til de enkelte opplæringsstedene og de lokale forholdene.

Lærere rapporterer at deltakere med lavest utdanning møter de største utfordringene i opplæringen, spesielt i samfunnskunnskap, hvor opplæringen i stor grad avhenger av

nettressursen samfunnskunnskap.no. Flere lærere foreslår derfor at opplæringen i samfunnskunnskap bør differensieres på samme måte som norskopplæringen, hvor opplæringens tempo og gjennomføringsfrister tilpasses deltakerens forutsetninger, utdanningsnivå og språkkunnskaper.

Målet om tilpasning til den enkelte deltaker oppleves også som utfordrende i opplæringen i samfunnskunnskap, hvor deltakersammensetningen gjerne er basert på språk. Dette fører til at deltakere med svært ulike forutsetninger skal følge den samme opplæringen, og at det er vanskelig å differensiere opplæringen. I norsk er tilbakemeldingene at deltakergruppene fremdeles differensieres etter utdanningsnivå, selv om spor-begrepet på papiret er fjernet. I disse tilfellene oppgir lærerne at de ved opplæringscenteret fremdeles bruker spor-begrepet, eller at de har byttet dette ut med noe tilsvarende. Enkelte oppgir at fjerningen av spor-begrepet har ført til ekstra store grupper. Tilbakemeldingen er at større grupper også gjør det utfordrende å i tilstrekkelig grad tilpasse opplæringen etter den enkelte deltakers individuelle forutsetninger og behov.

6.4 Hvordan implementeres og tas læreplanene i bruk?

Implementeringen og bruken av de nye læreplanene er sterkt påvirket av lærernes tilknytning og kompetanse. Opplevelsen av læreplanene som mer «åpne» enn tidligere gjør det lettere å tilpasse opplæringen til lærerens foretrukne undervisningspraksis. Dette trekkes fram både i positiv og negativ forstand, og opplevelsene av dette skiller mellom de to fagene. Tilbakemeldingene fra både ledere og lærere tyder på at mer erfarne lærere og lærere med høyere eller mer utdanning i større grad utnytter denne muligheten, mens nye lærere og lærere med lavere eller lite utdanning opplever dette som mer krevende. Denne utfordringen synes å være mer gjeldende i samfunnskunnskap enn i norsk, hvor det i norsk foreligger et kompetansekrav for lærere. Det oppleves som mer utfordrende å rekruttere lærere i samfunnskunnskap som både er flerspråklige og har pedagogisk og samfunnsfaglig bakgrunn. Ut fra vår tidligere rapport (Oxford Research & NTNU Samfunnsforskning, 2021) vet vi at skoleledere gjerne prioriterer pedagogisk kompetanse i slike tilfeller. Disse utfordringene er også større for mindre kommuner enn for større kommuner, selv om også sistnevnte oppgir dette som en utfordring.

Som nevnt finner vi ellers at undervisningspraksis i norsk i liten grad ser ut til å ha blitt endret som følge av den nye læreplanen, og at endringene i større grad kan kobles til nye føringer som følge av integreringsloven. Læreplanen oppfattes istedenfor som en bekreftelse på eksisterende praksis.

6.5 Hvordan ivaretas og prioriteres det lokale ansvaret for kvalitetsutvikling av skoleeier og skoleledelse?

I evalueringen av de nye læreplanene kommer det fram at det lokale ansvaret for kvalitetsutvikling håndteres forskjellig av skoleeiere og skoleledelse. Skoleeiere er generelt sett distanserte fra implementeringsprosessen, men i de få tilfellene hvor de engasjerer seg, fører deres involvering til en merkbar endring i praksisen blant skoleledere. De tilfellene hvor vi finner dette, er som regel i små kommuner (med under 10 000 innbyggere). På sin side rapporterer skoleledelsen om et høyt engasjement i implementeringsprosessen, noe som også bekreftes av lærerne.

Videre varierer graden av forberedelse og tilpasning til de nye læreplanene mellom skolene. Noen skoler rapporterer at de hadde påbegynt utviklingsarbeidet i god tid før de nye læreplanene ble introdusert, noe som gjorde overgangen mindre krevende. Andre skoler har derimot ikke kommet like langt i implementeringsprosessen. Dette spekteret av erfaringer og engasjement understreker at mens noen skoler og kommuner har vært proaktive og tilpasset seg godt til de nye kravene, har andre møtt større utfordringer eller vært mindre aktive i denne omstillingsprosessen.

6.6 På hvilke måter bruker opplæringsstedene støtteressursene som er utviklet av direktoratet?

Opplæringssteder bruker kompetansepakkene som er utviklet av HK-dir, på ulike måter for å implementere de nye læreplanene i norsk og samfunnskunnskap. Kompetansepakkene inneholder varierte ressurser, men det er kun 49 prosent av lærerne i norsk og 43 prosent av lærerne i samfunnskunnskap som rapporterer at de bruker disse pakkene systematisk. Ved noen av disse opplæringsssentrene rapporteres det at skoleledelsen har tatt en aktiv rolle i implementeringsarbeidet og satt av tid til felles arbeid med kompetansepakkene, mens andre delegerer dette til fagledere eller lar lærerne arbeide med dette på egenhånd. Det er betydelige variasjoner i intensiteten og systematikken i arbeidet med innføringen av læreplanen i samfunnskunnskap, hvor noen opplæringsssentre jobber tett med eksterne veiledere som bistår i implementeringsarbeidet, mens andre ikke har kommet like langt i prosessen.

Tilbakemeldinger på kompetansepakken i norsk inkluderer ønsker om lytteoppgaver og mer konkrete eksempler, mens det ikke er noen spesifikke tilbakemeldinger på forbedringer av kompetansepakken i samfunnskunnskap.

En av de mest unisone tilbakemeldingene vi ellers har fått gjennom spørreundersøkelsen, er behovet for digitale kurs og annen digital støtte på relevante språk i samfunnskunnskap. Det er særlig små kommuner som mener at oppnåelsen av ambisjonene i den nye læreplanen forutsetter at det lokale tilbudet kan støttes og suppleres med godt utviklede

digitale nasjonale tilbud og ressurs på flere språk. Flere kommenterer at opplæringen i samfunnskunnskap er et svært kostbart tilbud, og at de enten må få ekstra tilskudd for samfunnskunnskap, eller at det må utvikles nasjonale digitale ressurser og digitale undervisningstilbud på forskjellige språk som kan brukes ved opplæringssentrene.

Litteraturliste

Arbeids- og inkluderingsdepartementet (2022). *Rekordmange bosatt over hele landet*. Regjeringen.no. Hentet fra: [Rekordmange bosatt over hele landet - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. (2021a). *Læreplan i norsk for voksne innvandrere*. [Læreplan i norsk for voksne innvandrere - Kompetanse Norge](https://www.kompetanse.no)

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. (2021b). *Læreplan i samfunnskunnskap for voksne innvandrere*. [Læreplan i samfunnskunnskap for voksne innvandrere - Kompetanse Norge](https://www.kompetanse.no)

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. (2021c). *Hva er nytt – norsk?* [Kompetansepakker \(hkdir.no\)](https://www.kompetanse.no)

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. (2021d). *Nivåene i norsk og rammeverket for språk*. [Kompetansepakker \(hkdir.no\)](https://www.kompetanse.no)

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (2021e). *Hva er nytt – samfunnskunnskap?* [Kompetansepakker \(hkdir.no\)](https://www.kompetanse.no)

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (2021f). *Aktive verb – aktive deltakere*. [Kompetansepakker \(hkdir.no\)](https://www.kompetanse.no)

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (2021g). *Verdigrunnlag og kompetansebegrep i læreplanene*. [Kompetansepakker \(hkdir.no\)](https://www.kompetanse.no)

Goodlad, J. I. (1979). *Curriculum inquiry: the study of curriculum practise*. McGraw-Hill, New York.

Fullan, M. G. (2001). *The new meaning of educational change* (3rd ed.). Teachers College Press.

Germeten. (2005). Kunnskapsløftet: Vil en ny læreplan endre skolens praksis? *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 89(4), 280–288. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2005-04-04>

Integreringsloven (2020). Lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid, LOV-2020-11-06-127. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2020-11-06-127>

Kruger, J. M. & Dunning, D. (1999). *Unskilled and unaware of it: How difficulties in recognizing one's own incompetence lead to inflated self-assessments*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(12), s. 1121-1134.

Kunnskapsdepartementet (2017). Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020

NOU 2014:7 (2014). *Elevenes læring i fremtidens skole. Et kunnskapsgrunnlag*. Kunnskapsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/NOU-2014-7/id766593/?ch=8>

OsloMet (2022). Ukrainian refugees – experiences from the first phase in Norway. Hentet fra <report-2022-11-ukrainian-refugees---experiences-from-the-first-phase-in-norway.pdf> (<imdi.no>)

Oxford Research & NTNU Samfunnsforskning (2021). *Utredning av behovet for videreutdanning for flerspråklige lærere*. [Utredning av behov for videreutdanning for flerspråklige lærere | HK-dir \(hkdir.no\)](#)

Pripp, A. H. (2018). Pearsons eller Spearman's korrelasjonskoeffisienter. Tidsskriftet den norske legeforening, 18. Doi: 10.4045/tidsskr.18.0042

Roehrig, G.H., Kruse, R.A. & Kern, A. (2007), Teacher and school characteristics and their influence on curriculum implementation. *Journal of Reseach in Science Teaching*, 44 (7). 883-907. <https://doi.org/10.1002/tea.20180>

Sivesind, Kirsten (2019). Læreplanen og det brede samfunnsmandatet. I R. Jensen, B. Karseth & E. Ottesen (Red.), *Styring og ledelse i grunnopplæringen. Spenninger og dynamikker* (s. 91–110). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Utdanningsdirektoratet (2022). *Tilpasset opplæring*. Udir.no. Hentet fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/tilpasset-opplaring/>

Utdanningsdirektoratet (2011). *Det felles europeiske rammeverket for språk: Læring, undervisning, vurdering*. Oslo: Utdanningsdirektoratet.

Aasen, Prøitz, T., & Rye, E. (2015). Nasjonal læreplan som utdanningspolitisk dokument. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 99(6), 417–433. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2015-06-03>

Vedlegg

Vedlegg 1. Intervjuguide

Intervjuguide til rektorer og lærere/fagansvarlige

- Generelle oppvarmings- og bli kjentspørsmål og opplysninger (om prosjektet, hva vi er interessert i denne fasen, hvem vi er, hvem er informanten og hva er vedkommende koblinger til vårt prosjekt)

Konkret

- Hvor langt har dere kommet med å ta i bruk den reviderte læreplanen?
- Hvilke elementer i de nye læreplaner er det enklest/vanskeligst å gjennomføre? Hva hemmer og fremmer gjennomføringen?
- Hva gjøres rent konkret hos dere for å ta i bruk planene? (informasjonsmøter, nye samarbeidsrelasjoner)
- Er gjennomføringen forskjellig i norsk og samfunnskunnskap? Hvordan?
- Bruker dere støttematerialet? Hvilke erfaringer har dere med det)? Hvordan kan støttematerialet forbedres?
- Har dere utviklet nytt undervisningsmateriell eller eget støttemateriell for de reviderte læreplanene? I så fall, kunne vi fått det tilsendt?
- Har dere tospråklige lærere? Fast eller midlertidige? Hvordan tilpasser de seg de nye læreplanene, er de med på senterets praksiser/tiltak? Får de tilgang på støttemateriell? (dersom det er mange midlertidige som mange skiftes ut og er helt nye inn)
- Har dere deltakere som deltar på videregående opplæring? Bruker de den reviderte læreplanen i norsk?

Overordnet/system

- Hvilke organisatoriske faktorer påvirker bruken av læreplanene? (skolestørrelse/struktur, samarbeid med skoleeier)

- Hvilke kontekstuelle faktorer påvirker bruken? (deltakersammensetning, skolestørrelse, kommunestørrelse, fag)
- Hvor viktig er læreplanene kontra andre faktorer?
- Hvordan er kontakten/samarbeidet mellom voksenopplæringen og skoleeier og kommunen? Er voksenopplæringen med på rektormøter?
- Har dere noen forventninger i forhold til samarbeid/støtte fra skoleeier når det gjelder gjennomføringen av de nye læreplaner?
- Hvordan ivaretas og prioriteres det lokale ansvaret for kvalitetsutvikling?

Intervjuguide til skoleeiere

- Generelle oppvarmings- og bli kjentspørsmål og opplysninger (om prosjektet, hva vi er interessert i denne fasen, hvem vi er, hvem er informanten og hva er vedkommende koblinger til vårt prosjekt)

Konkret

- Hvordan er kontakten/samarbeidet mellom voksenopplæringen og kommunen? Er voksenopplæringen med på rektormøter?
- Er du/dere kjent med de reviderte læreplanene i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere?
- Hvordan følger du gjennomføringen av reviderte læreplaner? Hva gjøres det rent konkret hos dere for å sikre iverksetting av de nye læreplanene?
- Vet du hvor langt dere har kommet med å ta i bruk den reviderte læreplanen?
- Hvilke elementer i de nye læreplaner er det enklest/vanskeligst å gjennomføre? Hva hemmer og fremmer gjennomføringen?

Hvor godt er dere kjent med veiledningsmateriell og -ressurser? Hvor relevant og nyttig er de? Er det blitt utviklet nytt støttemateriell eller undervisningsmateriell?

Overordnet

- Hvordan påvirker de nye læreplanene senterets utviklingsarbeid og praksis?
- Hvilke organisatoriske faktorer påvirker bruken av læreplanene?

- Hvilke kontekstuelle faktorer påvirker bruken av planene?
- Hvordan ivaretas og prioriteres det lokale ansvaret for kvalitetsutvikling?
- Hvor viktig læreplanene egentlig er, kontra andre faktorer?

Vedlegg 2. Spørreskjema for læreplan i norsk til lærere

Dette vedlegges viser spørreskjemaet for læreplan i norsk som ble besvart av norsklærere. Spørreskjemaet for læreplanen i norsk og i samfunnskunnskap er svært like på de fleste områdene, og skiller ved noen forhold. Av den grunn har vi ikke lagt ved spørreskjemaet for læreplanen i samfunnskunnskap til lærere.

Vennligst oppgi kjønn

- (1) Kvinne
- (2) Mann
- (3) Annet

Vennligst oppgi fødselsår

_____

Hvilke fag underviser du i? (Flere valg mulig)

- (1) Norsk
- (2) Samfunnskunnskap

Hva slags voksenopplæring jobber du ved? (Flere valg mulig)

- (1) Kommunalt
- (2) Privat
- (3) Kommunalt og privat
- (4) Nettbasert

Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- (1) Grunnskole
- (2) Videregående skole, yrkesfag
- (3) Videregående skole, studiespesialiserende
- (4) Fagskole
- (5) Universitet/høyskole 1-2 år
- (6) Bachelor/cand.mag. eller tilsvarende
- (7) Master/hovedfag eller tilsvarende
- (8) Phd.
- (9) Annet (vennligst oppgi) _____

Har du utdanning i norsk som andrespråk?

- (1) Ja
- (2) Nei

Hvor mange år har du jobbet som lærer ved voksenopplæringen?

_____

Hvilken utdanningsbakgrunn har deltakerne du er lærer for? (Flere valg mulig)

- (1) Under grunnskolenivå
- (2) Fullført grunnskole
- (3) Fullført videregående skole
- (4) Høyere utdanning
- (5) Blandet gruppe

Utdyp ved behov

I hvilken grad er du kjent med den nye læreplanen i norsk?

- (1) I svært stor grad
- (2) I stor grad
- (3) I noen grad
- (4) I liten grad
- (5) I svært liten grad

Utdyp ved behov

I hvilken grad er du fornøyd med den nye læreplanen i norsk?

- (1) I svært stor grad
- (2) I stor grad
- (3) I noen grad
- (4) I liten grad
- (5) I svært liten grad
- (6) Vet ikke

Utdyp ved behov

Er det noe du savner i den nye læreplanen i norsk?

I hvilken grad opplevde du et behov for ny læreplan i norsk?

- (1) I svært stor grad
- (2) I stor grad
- (3) I noen grad
- (4) I liten grad
- (5) I svært liten grad
- (6) Jeg har kun brukt ny læreplan
- (7) Vet ikke

Utdyp ved behov

Opplever du at den nye læreplanen i norsk stiller krav til en annen lærerrolle enn den forrige læreplanen? (F.eks. krav til andre arbeids- og samarbeidsformer enn tidligere)

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

Utdyp ved behov

I hvor stor grad leder skoleledelsen arbeidet med innføring av den nye læreplanen i norsk?

- (1) I svært stor grad
- (2) I stor grad
- (3) I noen grad
- (4) I liten grad
- (5) I svært liten grad
- (6) Vet ikke

Utdyp ved behov

I hvilken grad det er satt av (nok) utviklingstid til å jobbe med innføring av den nye læreplanen i norsk?

- (1) I svært stor grad
- (2) I stor grad

- (3) I noen grad
- (4) I liten grad
- (5) I svært liten grad
- (6) Vet ikke

Utdyp ved behov

Har skoleledelsen involvert deg og de andre ansatte i innføring av den nye læreplanen i norsk?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

Utdyp ved behov

Har antallet ukrainske flyktninger påvirket ditt arbeid med å sette deg inn i eller bruke den nye læreplanen i norsk?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

Utdyp ved behov

I hvilken grad har du endret undervisningspraksis etter innføring av den nye integreringsloven*?

- (1) I svært stor grad
- (2) I stor grad
- (3) I noen grad
- (4) I liten grad
- (5) I svært liten grad
- (6) Jeg har kun erfaring fra ny integreringslov
- (7) Vet ikke

*Følgende endringer gjelder for norskopplæringen: Opplæring i norsk er endret fra plikt til å gjennomføre et visst antall timer, til å oppnå et minimumsnivå i norsk. Minimumsnivået framgår av integreringsforskriften, og differensieres ut fra deltakerens utdanningsbakgrunn og progresjon, jf. §§ 27-28. Det er innført kompetansekrav for lærere som skal undervise i norsk etter integreringsloven. Nedre aldersgrense for rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap er hevet fra 16 til 18 år. Personer i alderen 16–17 år skal fortrinnsvis få opplæring etter opplæringsloven. Det er innført differensiert varighet for rett til norskopplæring, basert på deltakerens utdanningsbakgrunn. Deltakere som har fullført videregående skole i utlandet, har rett til opplæring i 18 måneder, mens øvrige deltakere har rett til opplæring i inntil tre år. Fylkeskommunen har ansvaret for å sørge for opplæring for deltakere som er omfattet av integreringsloven, og som går fulltid i videregående opplæring.

Utdyp ved behov

Kan du gi et eksempel på hvordan den nye integreringsloven har påvirket din undervisningspraksis?

Foregår opplæringen du har ansvaret for etter den nye eller gamle læreplanen i norsk?

- (1) Den nye læreplanen
- (2) Den gamle læreplanen
- (3) Begge
- (4) Vet ikke

Utdyp ved behov

Hva oppfatter du som den største endringen i den nye læreplanen i norsk?

I hvilken grad har du endret undervisningspraksis etter innføring av den nye læreplanen i norsk?

- (1) I svært stor grad
- (2) I stor grad
- (3) I noen grad

- (4) I liten grad
- (5) I svært liten grad
- (6) Vet ikke

Kan du gi et eksempel på hvordan (dersom) den nye læreplanen har påvirket din undervisningspraksis?

I hvilken grad tar du utgangspunkt i den nye læreplanen når du planlegger undervisningen din?

- (1) I svært stor grad
- (2) I stor grad
- (3) I noen grad
- (4) I liten grad
- (5) I svært liten grad
- (6) Vet ikke

Utdyp ved behov

Hva oppfatter du som de(n) største endringen(e) i den nye læreplanen i norsk?

Har fjerningen av spor-begrepet fått konsekvenser for hvordan voksenopplæringen organiserer opplæringen i norsk?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

Gi gjerne et eksempel: (For eksempel, hvordan måler man hvilket nivå deltakeren er på?)

Har endringen fra domener for språkbruk og språkopplæring til de tverrfaglige temaene påvirket din undervisningspraksis?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

Kan du gi et eksempel på hvilken betydning endringen fra domener til tverrfaglige temaer har fått for undervisningen?

Ta stilling til påstandene under:

Den nye læreplanen i norsk har gjort det lettere å tilpasse opplæringen til den enkelte deltaker

- (1) Svært enig
- (2) Noe enig
- (3) Verken enig eller uenig
- (4) Noe uenig
- (5) Svært uenig
- (6) Vet ikke

Den nye læreplanen har gitt meg større frihet til å bestemme hvordan jeg vil legge opp undervisningen

- (1) Svært enig
- (2) Noe enig
- (3) Verken enig eller uenig
- (4) Noe uenig
- (5) Svært uenig
- (6) Vet ikke

Den nye læreplanen i norsk har gjort det lettere å tilpasse opplæringen etter rammebetingelsene ved opplæringssentreret (voksenopplæringens størrelse, organisering, antall deltakere, osv.)

- (1) Svært enig
- (2) Noe enig
- (3) Verken enig eller uenig

- (4) Noe uenig
- (5) Svært uenig
- (6) Vet ikke

Utdyp ved behov

Opplever du at kompetansemålene i den nye læreplanen og innholdet i norskprøven henger sammen?

- (1) I svært stor grad
- (2) I stor grad
- (3) I noen grad
- (4) I liten grad
- (5) I svært liten grad
- (6) Vet ikke

Utdyp ved behov

I hvilken grad vurderer du følgende elementer som førende for opplæringen i norsk?

	I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
Læreplanen i norsk	(5) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(2) ☐	(1) ☐	(6) ☐
Tilgjengelige læremidler	(5) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(2) ☐	(1) ☐	(6) ☐
Kompetansepakken	(5) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(2) ☐	(1) ☐	(6) ☐
Norskprøven	(5) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(2) ☐	(1) ☐	(6) ☐
Lærerens kompetanse	(5) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(2) ☐	(1) ☐	(6) ☐
Lover og regler på integreringsfeltet (f.eks. regler om minimumsnivåer i norsk, krav til opphold o.l.)	(5) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(2) ☐	(1) ☐	(6) ☐
Mål for ulike ordninger for livsopphold (f.eks. introduksjonsprogram, Nav-tiltak)	(5) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(2) ☐	(1) ☐	(6) ☐

Annet

(5)

(4)

(3)

(2)

(1)

(6)

Utdyp ved behov

Støtteressurser og avslutning

I det følgende vil vi stille noen spørsmål rundt tilgjengelige støtteressurser for opplæringen.

Er det kjøpt inn nye læringsressurser i forbindelse med innføring av den nye læreplanen i norsk?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

Utdyp gjerne hvilke ressurser som er kjøpt inn:

Opplever du at innholdet i de nye læringsressursene er i samsvar med kompetansemålene i den nye læreplanen?

- (1) I svært stor grad
- (4) I stor grad
- (5) I noen grad
- (6) I liten grad
- (2) I svært liten grad
- (3) Vet ikke

Utdyp ved behov

Har du arbeidet med kompetansepakken til læreplanen i norsk som er utviklet av HK-dir?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

Har du hatt utbytte av å arbeide med kompetansepakken til læreplanen i norsk?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

Hvilke deler av kompetansepakken har du hatt mest nytte av?

Er det noe du savner i kompetansepakken til læreplanen i norsk?

Før undersøkelsen avsluttes, er det noe du vil legge til, eller noe du ikke har blitt spurt om?

Tusen takk for at du svarte på undersøkelsen!

Vedlegg 3. Spørreskjema for læreplan i samfunnskunnskap til skoleledelsen

Dette vedlegges viser spørreskjemaet for læreplan i samfunnskunnskap som ble besvart av skoleledelsen. Spørreskjemaet for læreplanen i norsk og i samfunnskunnskap er svært like på de fleste områdene, og skiller ved noen sentrale forhold. Av den grunn har vi ikke lagt ved spørreskjemaet for læreplanen i norsk til skoleledelsen.

Hva er din stilling?

- (1) Oppgi: _____
- (2) Dette spørsmålet har jeg svart på i den andre undersøkelsen

Hva slags voksenopplæringssteder jobber du ved?

- (1) Kommunalt
- (2) Privat
- (3) Kommunalt og privat
- (5) Nettbasert
- (4) Annet (vennligst oppgi) _____

Hvilken opplæring tilbys ved voksenopplæringen?

(Kryss av for begge hvis voksenopplæringen tilbyr både norsk og samfunnskunnskap)

- (1) Norsk
- (2) Samfunnskunnskap

Hvor stor er kommunen voksenopplæringen er plassert i?

- (1) Mindre enn 10 000 innbyggere
- (2) Mellom 10 000 og 30 000 innbyggere
- (3) Mellom 30 000 og 60 000 innbyggere
- (4) Mellom 60 000 og 100 000 innbyggere
- (5) Mer enn 100 000 innbyggere

Når ble voksenopplæringen etablert?

- (1) Oppgi årstall: _____
- (2) Vet ikke

Hvor mange år har du jobbet som leder ved voksenopplæringen du er ansatt ved nå?

_____

Omtrent hvor mange deltakere dere hatt i samfunnskunnskap så langt i år (til sammen)?

_____

Omtrent hvor mange språk undervises det på i samfunnskunnskap ved voksenopplæringscenteret (hittil i år)?

_____

Utdyp gjerne:

I hvilken grad er du kjent med den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap for voksne innvandrere?

- (1) I svært stor grad
- (2) I stor grad
- (3) Verken eller
- (4) I liten grad
- (5) I svært liten grad
- (6) Vet ikke

I hvilken grad er du fornøyd med den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap?

- (1) I svært stor grad
- (2) I stor grad
- (3) Verken eller
- (4) I liten grad
- (5) I svært liten grad
- (6) Vet ikke

Utdyp gjerne:

Opplevde deres voksenopplæring et behov for en revidert læreplan i samfunnskunnskap?

- (1) I svært stor grad
- (2) I stor grad
- (3) Verken eller
- (4) I liten grad
- (5) I svært liten grad
- (6) Vet ikke

Beskriv gjerne kort hvilket behov dere har hatt, og hvordan læreplanen har møtt dette behovet:

I hvor stor grad leder skoleledelsen arbeidet med innføringen av den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap?

- (1) I svært stor grad
- (2) I stor grad
- (3) Verken eller
- (4) I liten grad
- (5) I svært liten grad

(6) Vet ikke

Gi gjerne et eksempel på hvordan arbeidet ledes:

Med utgangspunkt i tilgjengelige ressurser, hvordan er skoleledelsens muligheter til å drive arbeidet med innføringen av den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap?

(som for eksempel mulighet til å samle ansatte, tid, økonomi osv.)

I hvilken grad har dere mulighet til å involvere samfunnskunnskapslærere i arbeidet med innføringen av den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap?

- (1) I svært stor grad
- (2) I stor grad
- (3) Verken eller
- (4) I liten grad
- (5) I svært liten grad
- (6) Vet ikke

Utdyp gjerne:

Hvilke utfordringer knyttet til innføring av revidert læreplan i samfunnskunnskap oppleves som mest gjeldende?

Her kan du krysse av for flere alternativer.

- (1) Tid
- (2) Økonomiske ressurser
- (3) Læreplanens relevans
- (4) Tilgang på lærere
- (5) Læreres løse tilknytning til voksenopplæringen (mange lærere med små stillingsprosjenter)
- (6) Læreres kompetanse
- (7) Sammensetning av deltakergrupper
- (8) Krav om å bestå samfunnskunnskapsprøven/Statsborgerprøven
- (9) Konkurrerende prosjekter/kompetansehevingstiltak
- (10) Manglende engasjement i personalet
- (11) Annet (vennligst oppgi) _____

Utdyp gjerne:

Opplever du at den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap stiller krav til en annen lærerrolle, arbeids- og samarbeidsformer blant lærerne enn i dag?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

Utdyp gjerne:

Har skoleledelsen hatt dialog med personalet om hvordan innføringen av den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap kan gjennomføres?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

Gi gjerne et eksempel på hvordan skoleledelsen har hatt dialog med personalet om innføring av revidert læreplan i samfunnskunnskap.

Gi gjerne en kort beskrivelse av hvorfor skoleledelsen ikke har hatt dialog med personalet om innføringen av den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap.

Har antallet ukrainske flyktninger påvirket arbeidet med innføringen av den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap?

- (1) Ja
- (2) Nei

- (3) Vet ikke

Utdyp gjerne:

Er skoleeier involvert i innføringen av den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap?

- (1) Ja
(2) Nei
(3) Vet ikke

Utdyp gjerne:

Foregår opplæringen i dag etter den reviderte eller den gamle læreplanen i samfunnskunnskap?

- (1) Den reviderte læreplanen
(2) Den gamle læreplanen
(3) Begge
(4) Vet ikke

I hvilken grad opplever du at den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap har endret undervisningspraksis ved ditt voksenopplæringscenter?

- (1) I svært stor grad
- (2) I stor grad
- (3) Verken eller
- (4) I liten grad
- (5) I svært liten grad
- (6) Vet ikke

Forventer du at bruken av den reviderte læreplanen vil føre til endret undervisningspraksis ved ditt voksenopplæringscenter?

- (1) I svært stor grad
- (2) I stor grad
- (3) Verken eller
- (4) I liten grad
- (5) I svært liten grad
- (6) Vet ikke

Har du et eksempel på hva du oppfatter som de største endringene i den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap?

Hvilke endringer bør gjennomføres ved deres voksenopplæringscenter for å kunne arbeide i tråd med den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap?

Hvilke forventninger har skoleledelsen til endringer som vil følge av innføring av den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap?

Ta stilling til påstandene under.

Den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap har gjort det lettere å tilpasse opplæringen til den enkeltes lærers preferanser.

- (1) Svært enig
- (2) Noe enig
- (3) Verken enig eller uenig
- (4) Noe uenig
- (5) Svært uenig
- (6) Vet ikke

Den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap har gjort det lettere å tilpasse opplæringen etter voksenopplæringsens organisering.

- (1) Svært enig
- (2) Noe enig

- (3) Verken enig eller uenig
- (4) Noe uenig
- (5) Svært uenig
- (6) Vet ikke

Utdyp gjerne:

I hvilken grad vurderer du følgende elementer som førende for opplæringen i samfunnskunnskap?

	I svært liten grad	I liten grad	Verken eller	I stor grad	I svært stor grad	Vet ikke
Læreplanen i samfunnskunnskap	(5) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(2) ☐	(1) ☐	(6) ☐
Samfunnskunnskap.no	(5) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(2) ☐	(1) ☐	(6) ☐
Kompetansepakkene	(5) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(2) ☐	(1) ☐	(6) ☐
Prøven i samfunnskunnskap/Sta tsborgerprøven	(5) ☐	(4) ☐	(3) ☐	(2) ☐	(1) ☐	(6) ☐

Lærerens kompetanse (5) (4) (3) (2) (1) (6)

Annet (5) (4) (3) (2) (1) (6)

Utdyp gjerne:

Er det kjøpt inn nye læringsressurser i forbindelse med innføringen av den reviderte læreplanen i samfunnskunnskap?

- (1) Ja
(2) Nei
(3) Vet ikke

Utdyp gjerne hvilke ressurser som er kjøpt inn:

Hvilket forlag/organisasjon er læringsressursene kjøpt fra?

- (1) Fyll inn: _____
(2) Ikke relevant

Har du satt deg inn i innholdet i kompetansepakken for samfunnskunnskap som er utviklet av HK-dir?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

Har skoleledelsen lagt til rette for systematisk arbeid med kompetansepakken for samfunnskunnskap i personalet?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke

Har du inntrykk av at lærerne har hatt utbytte av å arbeide med kompetansepakken for samfunnskunnskap som er utviklet av HK-dir?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (4) Vi har ikke arbeidet med dette
- (3) Vet ikke

Hvilke deler av kompetansepakken i samfunnskunnskap har deres voksenopplæring hatt mest nytte av?

Er det noe du savner i kompetansepakken for samfunnskunnskap?

Opplever du at det har vært forskjell i arbeidet med å ta i bruk læreplanen i norsk og læreplanen i samfunnskunnskap?

- (1) Ja
- (2) Nei
- (3) Vet ikke
- (4) Ikke relevant

Utdyp gjerne:

Før undersøkelsen avsluttes, er det noe du vil legge til, eller noe du ikke har blitt spurt om?

Tusen takk for at du deltok i undersøkelsen!

OXFORD RESEARCH

Denmark

Oxford Research A/S
Vesterbrogade 149, Bld. 12
3rd floor, 1620 Copenhagen V
office@oxfordresearch.dk

Norway

Oxford Research AS
Østre Strandgate 12
4610 Kristiansand
post@oxford.no

Sweden

Oxford Research AB
Norrandsgatan 11
111 43 Stockholm
office@oxfordresearch.se

Finland

Oxford Research Oy
Eteläinen Hesperiankatu 18
LH 2, 00100 Helsinki
office@oxfordresearch.fi

Baltics/Riga

Oxford Research Baltics SIA
Kr.Valdemara 23-37, k.2
LV-1010, Riga
info@oxfordresearch.lv

Belgium/Brussels

Oxford Research c/o ENSR
5. Rue Archimède
Box 4, 1000 Brussels
office@oxfordresearch.eu